

**සසර සයුරින්
ඵතෙර වන්නට...**

නිවන් ධණු - 1

ලබ්‍යෝරුචකන්ද ආරණ්‍ය සේනාසනයේ
ධර්මාචාර්ය
පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන හිමි

© මෙහි අන්තර්ගතය කතුචරයා සතුය.

ප්‍රථම මුද්‍රණය 2012 අගෝස්තු

ISBN 9789554561007

ප්‍රකාශනය
ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරිය
බොදුමග ක්‍රියාශීලී සංසදය
ජයබහලු පර්යන්තය

මුද්‍රණය
කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස්
17/2, පැහිරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල,
නුගේගොඩ.
ෆෝන් : 011 4 870 333

ප්‍රස්තාවනා

මෙකල මිනිසුන් විසින් ලබන ලද අග්‍රතම ඵලය නම් ථෙරවාදී නිර්මල බුද්ධධර්මයයි. එහෙත් එහි අගය හඳුනාගත් පිරිස ඉතා අතලොස්සක් බව පෙනේ. ශාසන ධර්මය ඇසුරු කරන්නෝ ද එහි පිටපොත්ත අතපත ගා සැහීමකට පත්වනු පෙනේ. හරය (අරටුව) කරා පිය මනින්නෝ 'සත්පුරුෂා අතිදුර්ලභා' යන කියමනට සමීප වෙති. දාන, සීල, භාවනා මාර්ගයෙන් කාමාවචර හෝ රූපාවචර හෝ අරූපාවචර හෝ පින්කම් කොට සුගතිගාමීවීම නැතහොත් පඤ්චනීවරණ යටපත් කොට බ්‍රහ්මලෝක ගතවීම අබුද්ධෝත්පාද කාලයන්හි ද ඇතැම් විට කළ හැකි ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකගේ පහළ වීමෙන් නුවණැති මිනිසුන් ලබන උතුම් ම ප්‍රතිලාභය වන්නේ ත්‍රිලක්‍ෂණ සංඛ්‍යාත ලෝකෝත්තර ධර්මය ශ්‍රවණයට අවකාශ සැලසීමයි. එහෙත් එහි අගය දැනගත්තවුන් පවා ධර්මාථ විභාග කිරීමේ දී ප්‍රපඤ්චයට පත්වනු බොහෝවිට දක්නට ලැබේ. සැබැවින් ම සත්ත්ව, පුද්ගල, ආත්ම සංකල්පයන්ගෙන් වෙළුණු සත්ත්වයා උසස් දෙයක් සොයනුයේ ද ස්වභූමියට හෙවත් ස්වසංකල්ප පරාසයට අනුකූල අයුරෙනි. "දනිමි'යි දකිමි'යි" කියා ශාශ්වත උච්ඡේද අන්තද්වයෙන් මිදුණු නෛරාත්ම්‍ය දර්ශනය පිළිබඳව ද ඇතිකර ගනුයේ තවත් දෘෂ්ටිමාත්‍රයෙකි. හෙවත් අවිද්‍යාවෙන් ම ඔසවන ලද තවත් සංකල්පයකි. ඊට හේතුව බොහෝ කලක් මුළුල්ලෙහි පුද්ගල කේන්ද්‍රීයව හෝ ආත්මකේන්ද්‍රීය ව සිදුවන චින්තන ක්‍රියාවලියකට සිත පුරුදුව තිබීමයි. කෙසේ වුව ද ජාත්‍යාදි දුකින් නිදහස් වීමට නම් සමායක්දර්ශනය අවශ්‍ය ම ය. එයින් විනා නිව්‍යාණාධිගමයක් නොවන හෙයින් බුදුදහම පිළිබඳ නිරවුල් අවබෝධයක් මුලින් ම ලබාගත යුතු ය.

එහෙත් බුද්ධධර්මය පොතපත කියවා කරුණු රැස් කළ පමණින් පසක් කර ගත නොහැකි ය. බුද්ධ දේශනා තුළ විටෙක සම්මුති හෝ පරමාථ වශයෙන් බෙදා ගතයුතු තැන් ඇත. නැතහොත් පයඝාය හෝ නිෂ්පයඝාය වශයෙන් වන දේශනා ඇත. මේ ආදි විවිධ අයුරින් බෙදා වෙන්කොට තේරුම්ගත යුතු වූ ධර්ම කොටස් ව්‍යඤ්ජන ඡායාවෙන් අථිගෙන මහත් අවුලකට පත් ව ඇති අවස්ථා ද බොහෝසේ දක්නට ලැබේ. එහෙයින් මෙහි දී විශේෂයෙන් කිවයුත්තක් නම් එබඳු ගම්හිර ධර්මප්‍රදේශ අධ්‍යයනයේ දී අනුගමනය

කළ යුතු ක්‍රමවේද තෝරා ගැනීම හා ආශ්‍රය කිරීම ඉතා ප්‍රවේශමෙන් යුතු ව ස්මෘතිය හා බුද්ධිය ළඟ තබාගෙන කළ යුතු ය යන්නයි.

බුදුදහම පිළිබඳ නූතන ශාස්ත්‍රීය හෝ ආගමික අධ්‍යයන බොහොමයක් බොල් දඬුවලින් ඉදිකරන මන්දිර වැනි ය. ඇතැමුන් ශාස්ත්‍රීයත්වය කරපින්නා ඒ සඳහා උත්සුක වන අතර තවෙකෙක් ශ්‍රද්ධාවෙන් සිසිල් නොවූ බුද්ධියෙන් හෝ බුද්ධියෙන් උණුසුම් නොවූ ශ්‍රද්ධාවෙන් හෝ අර්ථවරණ ගෙනහැර පාති. ශාස්ත්‍රීය අධ්‍යයන බොහොමයක් ද බටහිර ක්‍රමවේදයන්ට ලැදිකමෙන් හා නොමේරුබවෙන් කිළිටි වී ඇති අතර නිර්වාණාභිමුඛබවක් දක්නට ලැබෙනුයේ කලාතුරකිනි. බොහෝවිට තර්ක මාත්‍රයෙන් හෝ භ්‍රමයෙන් සංස්කරණය කළ දෘෂ්ටිමාත්‍ර විනා නිවැරදි ධර්ම ඉන් මතුනොවේ. කෙසේ වුව ද එයින් බුද්ධධර්මයෙහි ඇති අතිගම්භීර වූත් විශ්වසාධාරණ වූත් අර්ථවරණ තව දුරටත් යටපත් වී යනු ඇත. නිවැරදි අර්ථභාගයකින් තොර ව කොතරම් පාලි පාඨ කීව ද එයින් ගැඹුරු බුද්ධියක් හෝ ආස්වාදයක් මුදා නොහැරේ. සැබැවින් ම එය වෙස්මුහුණු පැළඳ රගන නාටකයක් වැනි ය. ඉඟියෙන් මුහුණින් විකාශනය වන හැඟීම්බර බවෙන් නොහොත් අභිනයෙන් මුදාහළ යුතු උසස් චින්තනයෙන් හා සජීවීබවෙන් විසුක්ක බොළඳ රසයක් උපදවනා සේ ය.

වර්තමානයෙහි බුදුදහම පිළිබඳ යථාර්ථය මතුනොවීමට බලපාන ප්‍රධාන සාධකයක් නම් භාවිත පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයන්හි ඇති බොල්බවයි. නොඑසේ නම් ඒවා මූළිකවෙන් හෝ අතිපාණ්ඩිතයෙන් තැලී පොඩිවී අබලන් ව තිබීමයි. ධර්ම අධ්‍යයනයෙහි ලා උපයුක්ත පෞරාණික වූත් ප්‍රෞඪ වූත් හරවත් ක්‍රමවේද අප සතු ව තිබිය දී පවා ඒවා උපයෝගී කර නොගැනීම අතිශයින් ම බේදනීය කරුණකි. බුද්ධධර්මය පිළිබඳ විවරණයෙහි යෙදෙන්නෝ එකී ක්‍රමෝපාය අනුගමනය කිරීම තබා තත් පොතපත හෝ ආශ්‍රයකොට ඇත්දැයි සිතෙනුයේ එම විවරණ විමසන කල්හි ය. සැබවින් ම එසේ පවසනුයේ ඔවුන්ගේ උත්සාහයට ගැරහීමක් වශයෙන් නොව දේශකයන්ගේ හා ශාසනභාරධාරීන්ගේ අවධානය ඒ පිළිබඳ යොමුවිය යුතු ය යන ශාසනාලයෙන් යුතු අවංක හැඟීමෙනි.

ශාසනධර්මය අධ්‍යයනයේ දී අනුගමනය කළ යුතු සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමවේද පිළිබඳ මෙහි දී යන්තමින් හෝ මතුකර දැක්වීම

ධර්මාභිලාශීන්ට ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත. තෙත්තිප්පකරණ, ජේටකෝපදේස යන ග්‍රන්ථවලයෙහි දැක්වෙනුයේ යථෝක්ත පිළිවෙළයි. මෙහි දී තෙත්තිප්පකරණයෙන් ප්‍රකාශ වන අර්ථවරණ ක්‍රමෝපායන් පිළිබඳ සැකෙවින් දක්වමු.

1). සෝළස භාර:-

දේසනා, විවය, යුත්ති, පදට්ඨාන, ලක්ඛණ, චතුර්ධුත, ආවට්ට, විහත්ති, පරිවත්තන, වේවචන, පඤ්ඤත්ති, ඔතරණ, සෝධන, අධිට්ඨාන, පරික්ඛාර, සමාරෝපන

2). පඤ්ච නය:-

නන්දියාවට්ට, තිපුක්ඛල, සීහවික්කිළිත, දිසාලෝචන, අභිකුස

3). අට්ඨාරස මූලපද :-

තණ්හා, අවිජ්ජා, ලෝභ, දෝස, මෝහ, සතර විපල්ලාස, සමථ, විපස්සනා, අලෝභ, අදෝස, අමෝහ, සතර සතිපට්ඨාන

සෝළස භාර :-

1. දේසනා භාර - දේසනා භාර නම් සූත්‍රයන්ගේ ආස්වාද, ආදීනව, නිස්සරණ, ඵල, උපාය, අණත්ති යන ලක්ෂණ විභාග කිරීමයි.

2. විවය භාර - සූත්‍රයෙහි ආ ප්‍රශ්න, විස්සර්ජන, ප්‍රශ්නයට අනුරූපව දක්වන යම් සංග්‍රහ ගාථා පිළිබඳ සෙවීම හා දේශනාභාරයෙහි දක්වන ලද ආස්වාදීන් සම්බන්ධ යම් සෙවීමක් වේද එය විවය භාරයි. මෙහි එකොළොස් වැදෑරුම් විවයාථීයන් වෙයි.

3. යුත්ති භාර - සොළොස් වැදෑරුම් භාරයන් පිළිබඳ ව්‍යඤ්ජන හා අථි (ධම් අථි දෙක) කෙනෙක් වේ ද ඒවා සතර මහාපදේස හා සන්සන්දනය කරමින් යුක්ති අයුක්තිය විචාරණය යුත්ති භාරයයි.

4. පදට්ඨාන භාර - කුසල ධර්මයනට යම් යෝනිසෝමනසිකාරයක් පදට්ඨාය (ආසන්න කාරණය) වේ ද, අකුසල ධර්මයනට අයෝනිසෝමනසිකාරය පදට්ඨාන වේද, මෙලෙස සූත්‍රාගත සියලු ධර්මයනට ආසන්නකාරණය (පදට්ඨානය) සොයයි ද මෙය පදට්ඨාන භාරයි.

5. ලක්ඛණ හාර - සූත්‍රයන්හි යම් ධර්මයක් පිළිබඳ සැලකීමේ දී එම ධර්ම කරුණුවලට සමාන ලක්ෂණවලින් යුත් අන්‍යසූත්‍රාගත ධර්මයන් ද සලකා බැලීම ලක්ඛණ හාරයි. එම සමාන ලක්ෂණ අංශ කිහිපයක් යටතේ දැක්වෙයි. එනම්

සහවයථික, සමානකාන්ත, සමානහෙතුක, සමානඵලක,
සමානාරම්භක ආදී වශයෙනි.

6. චතුර්ධ්‍යුත හාර - බ්‍යක්ඛන්ද්‍යවාරයෙන් සූත්‍රාගත පද නිරුක්තිය හෙවත් නිර්වචන සම්බන්ධතා විග්‍රහාථී ප්‍රකාශ කිරීම ද බුදු රජාණන් වහන්සේගේ හෝ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේගේ දේශනා පයථිපන්නවූ අදහස ද දේශනා නිදානය ද සූත්‍රයාගේ පූර්වාපර සන්සන්දනය කිරීම ද චතුර්ධ්‍යුත හාර නම් වේ.

7. ආවට්ට හාර - යම් ධර්මයකට ආසන්න කාරණය (පදට්ඨානය) දේශනා කරන කල්හි (හෝ විමසන කල්හි) එම ධර්මයට ප්‍රතිපක්ෂ වූ ධර්මයෙහි ආසන්න කාරණය ද විමසා බලයි. හෙවත් පරක්කම ධාතු ආදියට ආසන්න කාරණ වූ ආරම්භධාතුව පිළිබඳ දේශනා කරන කල්හි එයින් නොනැවතී පරක්කම ධාතු ආදියට ප්‍රතිපක්ෂ වූ ප්‍රමාදාදි ධර්මයන්ට ද ආසන්න කාරණ වූ කෝසප්ප (කුසිතකම) ආදි අවශේෂ පදට්ඨාන ධර්මයන් ද ගවේෂණය කරයි. මෙලෙස සහාග ධර්මයන් කෙරෙන් විසභාග ධර්මයන් ද විසභාග ධර්මයන් කෙරෙන් සභාග ධර්මයන් ද කුසලයන් කෙරෙන් අකුසලයන් ද අකුසලයන් කෙරෙන් කුසලයන් ද කරකවා හරවා දැක්වීමේ ලක්ෂණය ආවට්ට හාර නම් වේ.

8. විහත්ති හාර - කුසලාදි වශයෙන් නන් වැදෑරුම් ධර්මයන් ද දානසීලාදි මතු ගුණ විශේෂාධිගමයට කාරණය ද පෘථග්ජනභූමි දශීනභූමි ආදි භූමි විශේෂය ද සාධාරණ, අසාධාරණ ධර්ම ද යම්බඳු සංවණිකා විශේෂයකින් විභාග කෙරේ ද එය විහත්ති හාර නම් වේ. ඒ අනුව 'මේ සූත්‍රයෙහි එන කුසල ධර්මයන් වාසනාභාගී යහ, මේ සූත්‍රයෙහි එන කුසල ධර්මයෝ නිබ්බේධභාගී යහ' යනාදි වශයෙන් කුසලා'කුසල ධර්මයන් විමසයි. තව ද 'මේ ශීලය මහග්ගත ගුණ විශේෂයට පදට්ඨාන (ආසන්න කාරණ) ය, මේ ශීලය ධ්‍යානයට පදට්ඨාන ය, මේ ශීලය ලෝකෝත්තරභාවයට පදට්ඨාන ය' යනුවෙන් විමසයි. තව ද 'මෙබඳු ක්ලේශයන් පෘථග්ජන භූමියෙහි දී හළ යුතු ය, මෙබඳු කෙලෙස් සෝවාන් ආදි පුද්ගලයන් විසින් හළ යුතු යැ'යි

සලකයි. මෙලෙස භූමි විශේෂය සලකයි. 'කාමරාගාදි ක්ලේශයන් පෘථග්ජන හා සෝවාන් පුද්ගලයන්ට සාධාරණ යැ'යි සාධාරණ ධර්මයන් ද 'එකී ක්ලේශද්වය අනාගාමී හා රහතුන්ට අසාධාරණ යැ'යි අසාධාරණ ධර්මයන් ද විමසයි. මේ හාර 'විහත්ති හාර' නම් වේ.

9. පරිවත්තන හාර - භාවිත කටයුතු වූ ද පහකට යුතු වූ ද අනවද්‍ය සාවද්‍ය ධර්මයන් කී කල්හි ඊට ප්‍රතිපක්ෂ වූ ධර්මයන් පෙරළා ගනියි. හෙවත් භාවිත කටයුතු වූ අලෝභය විමසන කළ ඊට ප්‍රතිපක්ෂ වූ ලෝභය ද පෙරළා විමසීමට භාජනය කරයි. හළ යුතු ලෝභය පිළිබඳ කියන කල්හි ඊට ප්‍රතිපක්ෂ වූ අලෝභය පිළිබඳව ද පෙරළා විමසයි. මෙය පරිවත්තන හාරයි.

10. වේච්චන හාර - එක් ධර්ම කරුණකට සම්බන්ධ ත්‍රිපිටකයෙහි දැක්වෙන්නා වූ බොහෝ වූ පයථිපාය ශබ්දයන් දැන විචාරයි ද මෙසේ එක් ධර්මපදයකට සම්බන්ධ බොහෝ පයථිපාය ශබ්ද යෝජනයෙන් කෙරෙන අථි සංවණිකාව වේච්චන හාර නම් වේ.

11. පක්ඛන්ති හාර - භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එක් ස්කන්ධාදි ධර්මපදයක් විවිධ වූ පැණවිය යුතු ආකාරයෙන් ප්‍රකාශ කෙරෙත් ද ඒ විවිධ ප්‍රඥප්තීන්ගෙන් පැණවිය යුතු ආකාරය පක්ඛන්ති හාර නම් වේ.

12. ඕතරණ හාර - පටිච්චසමුප්පාද, ඉන්ද්‍රිය, ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන යන යම් ධර්ම සමූහයක් වේ ද මේ ධර්මයන්ගෙන් සූත්‍රයෙහි පැමිණි පදාර්ථමුඛයෙන් නිර්ධාරණය කිරීමේ දී එම ධර්මයන් යථෝක්ත පටිච්චසමුප්පාදාදියෙහි මනාව බැස ගැනීමක් වේ ද එය ඕතරණ හාරයි.

13. සොධන හාර - යම්කිසි ගාථාවක දැනගනු කැමති ප්‍රශ්නයක් අසා ඇති කල්හි එය බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් විසඳා ඇත් ද එහි දී යම් අර්ථයක් සඳහා ඒ ගාථාව අසන ලද නම් ඒ අර්ථය සම්බන්ධව එකී පද ආරම්භාදියෙහි ශෝධිත අශෝධිතභාවය විචාරයි ද එය සෝධන හාර නම් වේ.

14. අධිට්ඨාන හාර - සාමාන්‍යයෙන් හා විශේෂයෙන් දෙසූ යම් ධර්ම වේ ද එම ධර්මයෝ එක් පක්ෂයෙකිහි ම පැමිණවීම් වශයෙන් කල්පනා නොකළ යුතු ය. මෙය අධිට්ඨාන හාරයි.

අද හෙට අනිද්දා යනාදියෙන් කියන සාමාන්‍ය කාලයක් වේ

ද අද උදය, අද හවස යනාදියෙන් කියන විශේෂ කාලයක් වේ ද එයින් සාමාන්‍ය කාලය බැහැර නොකළ යුතු ය. එසේ ම දූක යැයි සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයෙන් කියන ලද දෙය ජාති, ජරා ආදි විශේෂ ව්‍යවහාරයෙන් කියන ලද දෙය ගෙන මුලින් කී දෙය (සාමාන්‍යයෙන් කී දෙය) බැහැර නොකළ යුතු ය.

15. පරික්කාර හාර - යම් ප්‍රත්‍ය ධර්මයෝ යම් ඵලයක් ප්‍රත්‍ය වශයෙන් ද පරම්පර ප්‍රත්‍යක්වයෙන් ද නිපදවක් ද ඒ ඵලයට හේතුව සූත්‍රයෙන් ගෙනහැර දක්වා ප්‍රකාශ කරන්නාවූ හාරය පරික්කාර හාරයි. ඒ අනුව අවිද්‍යාදි ප්‍රත්‍යයෝ සංස්කාරදි ඵලයක් සහජාත ප්‍රත්‍ය වශයෙන් ද පරම්පර ප්‍රත්‍ය වශයෙන් ද නිපදවක් ද ඒ සංස්කාරාදි ඵලයට ප්‍රත්‍ය වූ අවිද්‍යාදි අසාධාරණ ජනක හේතුව ද අයෝනිසෝ මනසිකාරාදි සාධාරණ ප්‍රත්‍යය හේතුව ද සූත්‍රයෙන් ගෙනහැර දක්වයි ද මේ අථවණ්ණා ක්‍රමය පරික්කාර හාරයි.

16. සමාරෝපණ හාර - බුදු රජාණන් වහන්සේ යම් සීලයක් සමාධියට මුල යැයි දේශනා කොට ඇත් ද ඒ සීලාදිය ඒ සමාධි ආදි ධර්මයන්ගේ පදට්ඨානය වශයෙන් ආරෝපණය කටයුතු ය. තව ද ඒකාරීවත් ශබ්දයෝ වෙන් ද ඒවා ද අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් සමාරෝපණය කටයුතු ය. මෙලෙස සූත්‍රාගත පද පදට්ඨාන, වේවචන, භාවනා, පහාණ, සමාරෝපණ, විචාරණ ලක්ෂණය කොට ඇති හාරය සමාරෝපණ හාරයි.

පක්ඛිවනය :-

1. නන්දියාවට්ට නය - සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන යම් තණ්හාවක් හා අවිද්‍යාවක් වේද මෙයින් සමුදය සත්‍යය ද සමථ විපස්සනා දෙකින් මාරී සත්‍යය ද වශයෙන් ගෙන සමුදය සත්‍යයෙන් දූක උපදනා ආකාරය දක්වමින් දුක්ඛ සත්‍යය ද මාරී සත්‍යයෙන් සාක්ෂාත් කටයුතු අසංඛත ධාතුව නිරෝධ සත්‍යය සමග දැයි මෙසේ චතුරාර්ය සත්‍යය හා යොදා අනුපාදා පරිනිර්වාණයට පමුණුවන අයුරු දක්වන්නා වූ නය නන්දියාවට්ට නය නම්වේ. මෙහිදී තෘෂ්ණා අවිද්‍යා දෙක සංක්ලේශ පක්ෂයට ද සමථ විපස්සනා දෙක චෝදාන පක්ෂයට දැයි චතුරාර්ය සත්‍ය සමග යෙදීම සිදුකෙරෙයි.

2. තිපුක්ඛල නය - ලෝභ ද්වේශ මෝහ නමැති අකුසල මූලයන් සමග සියලු අකුසල ධර්මයන් ද අලෝභ අද්වේශ අමෝහයන් සමග සියලු කුසල ධර්මයන් ද භූත (පරමාර්ථ හෙයින් විද්‍යාමාන වූ) තථ (පරමාර්ථ සත්‍යවයෙන් තත්වාකාර වූ) අවිතථ (විසංවාදන රහිත හෙයින් ඒකන්ත සත්‍ය වූ ම) කොට සූත්‍රයෙහි අරීය චතුරාර්ය සත්‍ය සමග යොදා පමුණුවන නය තිපුක්ඛල නය නම්වේ. අනුපාදා පරිනිර්වාණ සංඛ්‍යාත පුෂ්කලත්වයට (පරිශුද්ධභාවයට) පත්කරන උපාය දක්වන හෙයින් තිපුක්ඛල යැයි කියති.

3. සීහ වික්ඛිලනනය - නිත්‍ය සුඛ, ආත්ම සුභ යන විපල්ලාස ධර්මයන්ගෙන් ක්ලේශයන් හෙවත් සංක්ලේශ පක්ෂය ද (කෙලෙසෙන පක්ෂය) ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රියන්ගෙන් චෝදානපක්ෂයද (පිරිසිදු පක්ෂය) වශයෙන් ගෙන චතුරාර්ය සත්‍යය සමග යොදන්නා වූ නය සීහවික්කිලිත නය නම් වේ.

4. දිසාලෝචන නය - යම් සූත්‍ර ධර්මයක් ඉහත දක්වන ලද නන්දියාවට්ට, තිපුක්ඛල, සීහ වික්කිලිත යන අරීතයත්‍රයෙහි යොදනු සඳහා ඒ ඒ න්‍යායට යෙදිය හැකි සූත්‍රාගත කුශලාකුශල ධර්මයන් සිතින් විමසා බලයිද මෙය දිසාලෝචන නය නම් වේ. මෙහි දී කුසලාකුසල ධර්මයන් නන්දියාවට්ට ආදි න්‍යායන්හි යෙදීමට කරුණු පරික්ෂා කිරීම මිස සූත්‍ර වණ්ණා කිරීමක් නොවේ.

5. අඛිකුසනය - කුසලාකුසල ධර්මයන් ඉහත දැක්වූ දිසාලෝචන නයෙන් පරික්ෂාකොට එබඳු ධර්මකරුණු සූත්‍රයෙන් උපුටා ඒ ඒ නය හා සමකොට ගෙනහැර දක්වන්නේ ද එය අඛිකුසනය නම් වේ.

මෙලෙස දක්වන ලද ක්‍රමෝපාය භාවිතයට ගන්නා ආකාරය නම් තමා හැදෑරීමට ගත් සූත්‍රය පිළිබඳ පළමුවෙන් සෝළස හාර ක්‍රමයට පරික්ෂා කළ යුතු ය. අනතුරුව දිසාලෝචන වශයෙන් දක්වන ලද නය ක්‍රමයෙන් විමසා බලා අඛිකුස නයින් අදාළ පරිදි සූත්‍රයෙන් උපුටා නන්දියාවට්ට, තිපුක්ඛල, සීහවික්කිලිත යන අරීතයත්‍රයෙන් අදාළ පරිදි සූත්‍රය වණ්ණා කටයුතු ය.

ඉහතින් දක්වන ලද්දේ සූත්‍ර ධර්මයන් විවරණය කරගත යුතු ආකාරයයි. ඇත්ත වශයෙන් ම නෙත්තිප්පකරණ උපදේශයෙන් තොර ව අවිපරීත ලෙස සූත්‍රාර්ථවබෝධයක් නොවේ ම ය. සූත්‍රය පිළිබඳ හාත්පසින් සිදුකෙරෙන පරීක්ෂණයක් හෙයින් ඒ පිළිබඳ සමස්තය යථානුරූපීව විභාගකොට ගත හැකි ය. ඉතා සරලව

කිවහොත් එයින් අන්කොන් තබාගැනීමට ඉඩක් නොවේ. පද, අතී, නිරුක්ති, ප්‍රතිභානයන් පිළිබඳ විවිධ කෝණයන්ගෙන් කෙරෙන ඉතා සියුම් විමසීමක් හෙයින් කිසි තැනෙක පය පැටලීමට ඉඩක් නොමැත. ප්‍රධාන වශයෙන් විසභාග විවරණයන්ට ඇති ඉඩකඩ හාත්පසින් වසාලනු ලැබේ. එහෙයින් නිවන් ලබනු රිසියන් විසින් වහා නිර්වාණාවබෝධය පිණිස දත්කෑම තබා නිර්වාණය පිළිබඳ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ විවරණය හා ඒ මග කුමක් දැයි මුලින් ම සෙවීම කාලෝචිත වනු ඇත. කෙසේ වුව ද යථෝක්ත විධික්‍රමයන්හි සාඵලය මුළුමනින් ම මතුකර දැක්වීම මෙහි දී නොකළ හැකි අතර සුධිහු ඒ සඳහා උත්සාහවත් වෙත්වා යනු අපගේ අධ්‍යාශය වේ.

සූත්‍ර ධර්මයන් පිළිබඳ අවිපරිත අර්ථාවබෝධය පිණිස එදා මහරහතුන් ගත් මග පසෙක ලා ස්වමතානුකූලව ත්‍රිපිටකයට අර්ථකථන සැපයීම සර්පයා වැරදි කොනින් අල්ලා ගැනීමක් බඳු වන අතර එය ඔහුට මෙන් ම බුද්ධ ශාසනයට ද කරන මහත් හානියක් වේ. එහෙයින් ධර්මකාමී සාධුජනයා නිවැරදි ධර්මාච්චිවරණ මාර්ගය උදෙසා සිත් යොමු කෙරේවා යනු අපගේ කාරුණික ඉල්ලීමයි.

නිවන් බණ නමැති මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථය පිළිබඳව ද මෙහි දී යමක් කිව යුතු ය. මෙය ලබුනෝරුවකන්ද ආරණ්‍ය සේනාසනයේ ධර්මාචාර්ය පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් රචිත කෘතියක් නොව උන්වහන්සේ කළ ධර්ම දේශනාවන් පිටපත් කිරීමකි. තරමක් දුරට එහි භාෂාව ලිඛිත ස්වරූපයට නැගුව ද දේශනා ස්වරූපය එයින් මුළුමනින්ම වැසී නොමැති හෙයින් භාෂාව සම්බන්ධයෙන් තරමක් වෙනස් බවක් දැකිය හැකි ය. එහෙත් එය අර්ථාවබෝධයට බාධාවක් නොවන බව පෙනේ. ඉතා සීරුවෙන් විවක්‍ෂණ නුවණින් සලකන්නෙකුට මෙයින් ගත හැකි ප්‍රයෝජන අතිමහත් ය. එය ඔහුට නිර්වාණය පිණිස ඇඟිල්ල දිගුකොට පෙන්වීමක් බඳු යැයි හැඟේ. මෙහි දේශකයන් වහන්සේගේ අච්චිවරණ ත්‍රිපිටක ධර්මය හා සන්සන්දනය කරන්නෙකු ඉතා සොම්නසට පත්වනු නොඅනුමාන ය. එසේ ම වතීමානයෙහි කිසිත් තැනෙක දක්නට නොලැබෙන තරම් වන අපූර්ව වූත් දුර්ලභ වූත් පෙළ දහමට එකඟ වූත් අර්ථවිවරණ සුලභ ව දැකගත හැකි අතර එය ධර්මාභිලාශීන්ගේ ප්‍රසාදය උදෙසා හේතු වේ ය යනු අපගේ හැඟීමයි. මෙලොව දී ම නිවන් සොයන්නවුන් සඳහා මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථය හස්තසාර වස්තුවක් වනු නියත ය.

බුදුමග පුවත්පතෙහි පළවූ මෙම ලිපි පෙළ මෙලෙස ධර්මදානය සඳහා මුද්‍රණය කිරීමට අවස්ථාව ලබා දුන් සුධීන්ටත් විශේෂයෙන් දේශකයන් වහන්සේටත් මෙබඳු සත් ක්‍රියා සඳහා සැදැහැ සිතින් ඉදිරිපත් වන ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරියේ බෞද්ධ සංගමයේ සාමාජික සාමාජිකාවන්ටත් වරාය අධිකාරියේ සමස්ත කාර්ය මණ්ඩලයටත් සදේවක ලෝකයාටත් මෙයින් ජනිත පුණ්‍ය සම්භාරය නිව්‍යාණාවබෝධය පිණිස පාරමි වේවායි ප්‍රාර්ථනා කරමි.

**ශාසනස්ථිතිකාමි,
ලබුනෝරුවකන්ද ආරණ්‍ය සේනාසනවාසී
රාජකීය පණ්ඩිත කොත්මලේ කුමාරකස්සප හිමි
2012.08.31**

පුණ්‍යානුමෝදනා

සසර සයුරින් එතෙර විමට මෙය පහුරක් ම වේවා!

මේ උතුම් බුද්ධ ශාසනය මෙතෙක් කලක් ආරක්‍ෂාවී පවතින්නේ අතිපූජනීය වූ මහසඟරුවනේ අනුභවිනි. අනුබුදු මිහිදු මාහිමියන්ගෙන් පැවතෙන්නාවූ සුපේශල, ශික්ෂාකාමී සඟ පරපුර අතරට වර්තමානයේ එකතු වන ලබුනෝරුවකන්ද ආරණ්‍ය සේනාසනයේ ධර්මාවාර්ය පූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන හිමිපාණන් වහන්සේ මෙකල වැඩ සිටින උතුම් කලාශ්‍රී මිත්‍ර ස්වාමීන් වහන්සේ නමකි. උන් වහන්සේ විසින් පවත්වන ලද ධර්ම දේශනා ඇසුරින් 'විදුසර' කතෘ කුලසිංහ මහත්මා 'බුදුමඟ' පුවත්පතට සකස් කළ 'නිවන් බණ' නමැති ලිපි පෙළින් දහම් මාතෘකා 20ක් පමණ එකතු කර මෙම සදහම් පොත සකස් කරන ලදී. ප්‍රථමයෙන් ම පූජ්‍යපාද සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේට මෙහි ලා පුණ්‍යානුමෝදනා කරමු. තව ද මෙම සදහම් පොතට අගනා පෙරවදන් සපයා දුන් පූජ්‍ය කොත්මලේ කුමාරකස්සප ස්වාමීන් වහන්සේටත් ග්‍රන්ථය සංස්කරණයේ දී හා සෝදුපත් බැලීමේ දී මහත් සේ උපකාර කළ පූජ්‍ය උස්ගොඩ ධම්මගරු, මාන්කඩවල නන්දරතන යන ස්වාමීන් වහන්සේලාටත් මේ බුදුසසුනේ දී ම උතුම්වූ චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ වේවා.

උතුම් ධර්මදානය සිදුකිරීමට 'දිවයින' කාර්ය මණ්ඩලයෙන් ලද නොමද සහායට තුනුරුවන්ගේ ආශීර්වාදය ප්‍රාර්ථනා කරමු. මෙහි ලා ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරියේ බොදුමඟ ක්‍රියාශීලී සංසදයේ සියලු ම සාමාජික පින්වතුන් නිරන්තරව ලබා දෙන දායකත්වය ද අගය කරමි. මෙම සත් කටයුත්ත සඵල කරගැනීම සදහා උපකාර කළ වරාය අධිකාරියේ සියලු පින්වතුන්ට ද කොලිටි මුදුණාලයේ සී. ජයසෝම මහතා ඇතුළු කාර්ය මණ්ඩලයට ද පුණ්‍යානුමෝදනා වේවා. නිවන් සිරි ලබනා තුරු අප සැමට ම දෙලොව ශාන්තිය යහපත උදාවේවායි ප්‍රාර්ථනය කරමු.

දේශක හිමියන්ගේ අවසරය ඇතිව මෙම දහම් පොත ඕනෑ ම අයකුට මුද්‍රණය කොට නොමිලයේ බෙදා දිය හැකි ය.

සියලු විමසීම් :

ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරිය,

බොදුමඟ ක්‍රියාශීලී සංසදය,

ජය බහලු පර්යන්තය.

සසුන් ලැදි මෙත් සිතැති,

එස්. කුමාරසිංහ

දුර : 0112-483642 / 077-3685043

පටුන

1	දුක හඳුනා ගනිමු.	15
2	රූපයෙන් මිඳෙන මඟ	21
3	සසර සහ නිවන තීරණය වන තැන	27
4	මාර්ග සත්‍යය තුළ අපට වැරදුණු තැන	33
5	ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය බලන නිවැරදි ක්‍රමය	41
6	'මම' වටා සකස් වන කර්ම භවය	47
7	කර්ම ක්ෂය වන ආකාරයට නුවණ පවත්වා ගැනීම	53
8	සතර සතිපට්ඨානය කවුරුන් සඳහා ද? කුමක් පිණිස ද?	59
9	චතුරාර්ය සත්‍යය දුකින් දොම්නසින් අවබෝධ කළ යුත්තක් නො වේ.	65
10	බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලොව පහළ විමේ වටිනාකම	71
11	තුන් කාලයෙන් මිදීම ලෝක නිරෝධයයි.	77
12	කෙලෙස් යනු, සිහි කරන බව නො වේ.	83
13	කරන්නට ඇත්තේ යෝනිසෝ මනසිකාරය පමණි.	89
14	දිවියට රැකවල්කරුවකු බඳු සති නිමිත්ත	95
15	අවිද්‍යාව ඇති තැන ජරා මරණයෙන් හිස් නැත!	101
16	නැති කළ යුත්තේ තණ්හාව නොව අවිද්‍යාවයි.	107
17	හතුරෙකුත් නොකරන තරමේ හතුරුකමක් කරන දර්ශන මාත්‍රය.	113
18	ප්‍රවේශම් වන්න. මිතුරු වෙස් ගත් ඔබේ වධකයා ඔබ සමීපයේ ම ගැවසෙයි.	119
19	අනෙකක් නො ව, ඔබ ගත කරන මේ ජීවිතය ම අවිද්‍යාවයි.	125
20	රැය හා දවාල මෙන් වූ අවිද්‍යාව හා විද්‍යාව අතර වෙනස	131

1

දුක හඳුනා ගනිමු.

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො

සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

පින්වතුනි, චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ නොවීම නිසා අපි බොහෝ කලක් සසර දුක් වින්දා. ලොව්තුරා බුදු රජාණන් වහන්සේ වදාළේ 'මහණෙනි, සසර අතිදීර්ඝයි, මුල් කෙළවරක් පෙනෙන්න නැහැ' කියලයි.

'නුඹලාත් මාත් මේ අතිදීර්ඝ සසරේ නිකම් ම ඒ මේ අත දිව්වේ නැහැ. ඒ අතිදීර්ඝ ගමනේ දී තම මව මැරුණු අවස්ථාවල හැඬූ කඳුළු එකතු කළා නම්, මහා සාගරයේ ජලයටත් වැඩියි' කියා උන් වහන්සේ දේශනා කළා. ඒ වගේ ම තිරිසන් සතුන් වෙලා ඉපිද මස් පිණිස මැරුම් කෑ අවස්ථාවල ගලා ගිය රුධිරය එකතු කළා නම් ඒ ද සතර මහා සාගරයේ පරිමාව ඉක්මවන බව පෙන්වා දුන්නා. සසරෙහි අප පැමිණ ඇති දුර ගැන අදහසක් මේ උපමාවලින් අපට ලබාගත හැකියි.

පටිච්චසමුප්පන්න ධර්මතාව දන්නා වූ ශ්‍රැතවත් ශ්‍රාවකයකු හැරෙන්නට කවරෙක් නම් මේ කතාව විශ්වාස කරයි ද කියලත් බුදු රජාණන් වහන්සේ හික්මුන්ට දේශනා කළා.

භවයෙන් වැහිලා නිසා අප මෙතෙක් පැමිණි අතිදීඝී සසර ගමනේ බියකරු දුක් සහිත ස්වභාවය අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසයි බුදු රජාණන් වහන්සේලා කලින්කලට ලොව පහළ වෙලා

සත්ත්වයාට මේ දුක, දුක ඇති කරන හේතුව, දුක නැති කිරීම සහ දුක නැති කිරීමේ මාවත' පෙන්වා දෙන්නේ.

නිසි උපදේශනයක් හා ශික්ෂණයක් නැති විට, දුක නැති කරන්න කියලා සත්ත්වයා දුක ඇති වන දේ ම නැවත නැවත කරන බව බුදු රජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නා. උදාහරණයක් හැටියට ගත්තොත් පළඟැටියා පහන් දැල්ලට කැමතියි. ඒ නිසා දැල්ලට පනිනවා. එතකොට පිච්චෙනවා. යමක් ද දුක, ඒකට ම ආපහු තණ්හා කරනවා. මැරෙනකම් ම ඒ දේ කරනවා. එහෙම කරන පළඟැටියා දුක් විඳීම පුදුමයක් නෙමෙයි, දුක් නොවින්දොත් තමයි පුදුමය.

ඊළඟ වැදගත් කරුණ තමයි 'පහන ඇවිත් පළඟැටියාගේ ඇඟේ හැපුණා නෙමෙයි, තමන් මයි පැන්නේ' කියන එක. ඒත් ඒ සතා තමන් මෝඩබව දන්නෙ නෑ. ඒ බව දන්නේ මේ ක්‍රියාව පිටත ඉඳන් බලා සිටින අපියි. හැබැයි අපිත් අපේ මට්ටමින් පළඟැටියාට නොදෙවෙනි ව මේ මෝඩකම ම කරන බව අපි දන්නෙ නෑ. අපි දුක නැති කරන්න කියලා හැමදා ම හැසිරුණේ දුක ඇති වන ප්‍රතිපදාවක. 'දුක' සැපක් හැටියට දකින ලෝකයා නැවත නැවත දුකට ම තණ්හා කරනවා.

කොහොම ද අපි මේක අපේ ජීවිතයෙන් දකින්නේ කියන එක උපමාවකින් බලමු.

අපි එක ඉරියව්වක දිගට ම ඉඳගෙන හිටියොත් ඒ ඉරියව්ව දුකක් වෙනවා. ටිකක් හිටගත්තොත් හොඳයි කියලා හිතෙනවා. නමුත් ටිකක් වෙලා හිටගෙන ඉන්න කොට ඒ ඉරියව්වත් දුකක් වෙනවා. දැන් අපට 'සැපයි' කියා පෙනෙන්නේ කලින් 'දුකයි' කියා අපි ම හිතපු ඉඳගෙන සිටි ඉරියව්වයි. ඒ නිසා ආයෙත් අපි ඉඳගන්නවා.

මෙතන දි මොකක් ද ඇත්තට ම සිද්ධ වන්නේ? දුකේ මේ පැත්තට ගිහින් එහා පැත්ත සැපයි කියනවා. එහා පැත්තට ගිහින් මෙහා පැත්ත සැපයි කියනවා. එක ම දුකේ ඒ පැත්තට මේ පැත්තට මාරු වුණා මිසක, දුක තුළ ම සැරිසැරුවා මිසක, මේ ක්‍රියාවලිය තුළ දුකෙන් මිදුණු තැනක් අපට හමුවෙන්නෙ නැහැ.

තවත් උපමාවක් බලමු. කාන්තාරයක මෙහා කෙළවරේ ඉඳන් එහා කෙළවර බලන කොට ජලය තියෙනවා වගේ පෙනෙනවා. පිපාසය නිසා අපි වේගයෙන් ඒ පැත්තට දුවනවා. ඒ පැත්තට යන කොට ජලය නැති බව තේරෙනවා. ආපහු හැරී බලන කොට හිටපු පැත්තේ ජලය තියෙනවා වගේ පෙනෙනවා. ආපහු මේ පැත්තට දුවගෙන එනවා. දැන් හොඳට ම මහන්සියි. පිපාසය තවත් වැඩියි. ඒත් ජලය නෑ. හැබැයි ආපහු අර පැත්තේ ජලය පෙනෙනවා.

කවදා ද මේ දිවීම නතර වෙන්නේ ? අවුරුදු සියයකින් ? දහසකින් ? ලක්ෂයකින් ? කෝටියකින් ? ... නුවණ නොතිබුණොතින් අපි මේ මුළාවෙන් එච්චර කලක් දුවලත් මිදෙයි ද? කිසි දිනෙක එය සිදු වෙන්නේ නැහැ.

දුක ම සැපයි කියා දුක තුළ ම සැරිසරන සත්ත්වයා දුකෙන් මිදෙන්නෙ නෑ කියලා බුදු රජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නා.

අපි හිතන්න පුරුදු වෙලා තියෙන්නේ රස්සාවක් නැති වුණොත් දුක් විඳින්න වෙයි. මිලමුදල්, ඉඩකඩම්, යානවාහන, දරුමල්ලෝ නැති වුණොත් දුක් විඳින්න වෙයි කියලයි. මේවා ලැබීමයි දුක නැති වීම විදියට අපි දකින්නේ. මේ අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ ධර්මයන්ගේ ලැබීමයි අපි දුක නැති වීම විදියට දකින්නේ.

මේ දැකීම වැරදියි. මේ වරදවාගත් දැකීම තමයි අනවරාග්‍ර සංසාරයේ අපව හවයෙන් හවයට දක්කාගෙන ආවේ කියලා ලොචතුරා බුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා. කොටින් ම පංච උපාදානස්කන්ධය දුකක් හැටියට නොදැක ඊට ඡන්දරාගයක් ඇති කරගන්නවා නම් ඒකයි දුක ඇතිවීමට හේතුව කියලා පෙන්නවා. පංච උපාදානස්කන්ධයට තණ්හා කරන කොට එය 'මම' ය 'මගේ' ය කියා දැඩි ව ගන්නා බවක් (නැතිනම් උපාදානයක්) ඇතිවෙනවා. උපාදානය නිසා හවය ඇතිවෙනවා. ඒ හේතුවෙන් නැවත ඉපදීම ඇතිවෙනවා. නැවත ඉපදීම කියන්නේ යමිත් සියලු දුක්වලට නිරාවරණය වීමේ අවස්ථාවක් උදා කරගැනීමයි.

පංච උපාදානස්කන්ධය දුකක් හැටියට පිරිසිදු දැක්කොත් ඊට තණ්හාව නැති වෙනවා. එවිට එය දැඩි ව ගන්නා බව (උපාදානය)

නැති වෙනවා. උපාදානය නැති වන විට කර්මභවය ක්ෂය වී නැවත උප්පත්තිය අහෝසි වෙනවා. ඉපදීම නැති විට දුකට අවස්ථාවක් නෑ.

මේ දැක්මට ම කියනවා සම්මා දිට්ඨිය කියලා. දුක නැති කරන මාර්ගයේ පළමු පියවර එයයි.

මෙතන හිතන්න යමක් තියෙනවා. අපට මාර්ගය කියලා ලැබුණේ මොකක් ද? වෙන මොකක් වත් නෙමෙයි පංච උපාදානස්කන්ධය පිරිසිදු දැකීමයි. එවැනි දැක්මක් ඇති කරගන්න අපි උත්සාහවත් වෙන්න ඕන.

එහෙම නම් පංච උපාදානස්කන්ධය පිරිසිදු දකින්නේ කොහොම ද කියලා අපි ටිකක් ඉගෙන ගනිමු. මේ සදහා මුලින් ම අපි පංච උපාදානස්කන්ධයේ පටිච්චසමුප්පන්න බව, හේතුප්‍රත්‍ය ස්වභාවය අවබෝධ කරගන්නට ඕන. මොකක් ද මේ පටිච්චසමුප්පන්න ධර්ම කියන්නේ?

හේතූන්ගෙන් හටගන්නා කියන එකයි පටිච්චසමුප්පන්න කියන එකේ තේරුම.

යම් ධර්මයක් හේතු නිසා හටගන්නා නම් එලෙස හටගන්න එලයේ ස්වභාවය මෙන්න මෙහෙමයි.

එම එලය යනු ඊට මුල් වූ හේතු එකක් එකක් වත් නෙමෙයි. හේතු සියල්ලමත් නෙමෙයි. අහේතුකත් නෙමෙයි. හේතු නිසා ම හටගෙන හේතු නැති වෙන කොට නැති වෙනවා කියන ධර්මතාවක් තමයි එතන තියෙන්නේ. මෙන්න මේ ඔස්සෙයි අපේ නුවණ වැඩෙන්න ඕන.

මේ කරුණ උපමාවකින් පැහැදිලි කරගනිමු. කවර දාකවත් තේ එකක් බිලා නැති විදේශිකයකුට අපි ඉගරු තේ එකක් බොන්නට දෙනවා. එයා තේ එක හැදුණු හැටි දන්නෙ නැහැ. ඒත් තේ එක කියන නම දන්නවා. තේ එක බොනවා. තේ එක රසයි කියනවා. තේ එකට බැඳෙනවා. ඒත් තේ එක කියලා එයා බැඳිලා තියෙන්නේ සීනි ටිකට, තේ කොළ ටිකට, ඉගරු ටිකට, උණු වතුර ටිකට බව එයා දන්නෙ නෑ.

එහෙම කෙනෙකුට තේ එක මිසක කව දාවත් සීනි, තේ කොළ, ඉගරු, උණුවතුර හම්බ වුණේ නෑ. හේතු ටික වැය වෙලා හැදිවිව එලයයි හම්බ වෙන්නෙ. එලයටයි අපි බැඳෙන්නේ. එලයට බැඳෙන කොට හේතුවයි එලයයි වෙන් කර ගැනීමේ නුවණ නැති නිසා අපි අන්තිමට බැඳිල තියෙන්නේ හේතුවලටයි.

අන්න ඒ වගේ මේ ලෝකයේ අපට හමුවෙන්නේ රූප පෙනෙන බව, ශබ්ද ඇහෙන බව, ගඳ සුවඳ දැනෙන බව, රස දැනෙන බව, ශීත උෂ්ණ දැනෙන බව, ධර්මතා සිහිවන බව කියන එල ධර්මතා විතරයි. ඒ එලවලට හේතු වූ ස්කන්ධයෝ ඒ කියන්නේ රූප ස්කන්ධ, වේදනා ස්කන්ධ, සංඥා ස්කන්ධ, සංඛාර ස්කන්ධ, විඥාන ස්කන්ධ අපට හම්බ වෙන්නේ නෑ. දකින අහන දැනගන්න බව විතරයි හම්බ වෙන්නේ. මේ පෙනෙන බව, ඇහෙන බව, දැනෙන බව අර කියපු හේතු එකකට වත් අයිති ඒවා නම් නෙමෙයි. හරියට තේ එක තවදුරටත් සීනි තේකොළ නොවන්නා වගේ. ඒ හේතු ටික නිසා ම, හේතු වැය වෙලා මයි පෙනෙන බව, ඇසෙන බව ආදිය වෙන්නේ. ඒත් අපි මේ බව නොදැන, පෙනෙන දේට කැමති වුණා කියන්නේ රූප ස්කන්ධයට, වේදනා ස්කන්ධයට, සංඥා ස්කන්ධයට, සංඛාර ස්කන්ධයට, විඤ්ඤාණ ස්කන්ධයටයි අපි බැඳිල තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ පංච උපාදාන ස්කන්ධයටයි අපි බැඳිල තියෙන්නේ. මේ වගේ අර්ථයක් දන්න කෙනෙක් පෙනෙන දේට, ඇහෙන දේට ඒ කියන්නේ එලයට ඇලෙන්නෙ නෑ. හේතු නිරෝධය පිණිස නුවණයි එයාට තියෙන්නේ.

මේ හේතුවල දහම දැක්කම මේ දේවල් අනිත්‍යයි කියන නුවණ එනවා. එවිට මගේ කියා ගන්න බෑ කියන (අනාත්මයි කියන) නුවණ එනවා. එවිට 'මේ දේ දුකයි' කියන නුවණ එනවා.

මෙබඳු වූ 'මැවුණු' රූපයකටයි අපි තණ්හා කරන්නේ. තණ්හා කරන දේ යථාර්ථ වශයෙන් තියෙන දෙයක් නම් නොවෙයි. බුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ කාමය හරියට හීනයක් වගෙයි (සුඵනොපමා කාමා) කියලා.

රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන එක ම ධර්මතා ගොන්න එකතු වෙලා විටෙක අපට රූපයක් පෙන්නනවා.

මේ ටික ම යෙදිලා තවත් විටෙක ඇහෙන බව (ශබ්දයක් ඇති) වෙනවා. හරියට එක ම අමු මැටි ගුලියක් විටෙක කොරහක් හැටියටත් තවත් විටෙක මුට්ටියක් හැටියටත් හැඩය වෙනස් කරමින් සකස් කරන්න පුළුවන් වගේ. ඒ හැඩ එකක් වත් ඇත්ත නෙමෙයි. එක ම මැටි ගුලිය නමැති හේතුව නිසා මායා දර්ශන පෙළක් ලැබුණා පමණයි.

පංච උපාදාන ස්කන්ධය පිරිසිදු දැක්කොත් ඇත්ත ඇති හැටියේ පවතින ධර්මතාවකුත් ඒ ඇසුරු කරගෙන පහළ වන බොරුවකුත් තියෙනවා කියන මේ දෙකේ වෙනස අපට තේරෙනවා. මෙව්වර කාලයක් මේ බොරුව ඇත්තක් කියලා රැවටිලා නේ ද දුක් වින්දේ කියලා දුකෙහි කලකිරෙන දවසක් එනවා.

සසරේ අපට බොහෝ කාලයක් බුද්ධශාසන හමුවෙන්න ඇති. ඒ ඔක්කොම මගහැරී ගියා. මේ ශාසනය නම් වරද්දගන්න එපා. අනික මෙවැනි මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලැබීම අතිශය දුර්ලභයි. දුක්සහගත සසරෙන් එතෙර වන්නට මෙය අවස්ථාවක් කරගන්න. මේ දහම අවබෝධ කරගන්නට හැමදෙනා ම උත්සාහවත් වේවා. හැමදෙනාට ම උතුම් වූ නිර්වාණ සම්පත්තිය ම පසක් වේවා.

2

රූපයෙන් මිදෙන මඟ

‘ඇස’ ආයතනයක් කියලා කියනවා. ‘කන’ ආයතනයක් කියලා කියනවා. ලොකු අර්ථයක් ඇතිවයි මේවට ‘ආයතන’ කියන්නේ. කර්මාන්ත ශාලාවක් වගේ නැවත නැවත යමක් නිෂ්පාදනය කරන තැනකට ආයතනයක් කියනවා. ඒ වගේ මේ ඇසටත් රූපයටත් ආයතන කියන්නේ නැවත නැවත චිත්ත චෛතසික ධර්ම උපදන නිසා. අපි මේ ආයතනයන්ගේ ‘ආයතන කෘත්‍යය’ හොඳට දැනගන්න ඕන.

මේ ආයතන නිසා උපදින චිත්ත චෛතසික ධර්මයෝ ආයෙ කවදාවත් ආයතනයට අයිති වෙන්නේ නෑ.

යකඩ කැලි දෙකක් එකට ගැටීම නිසා ශබ්දයක් ඇති වුණොත් ඒ ශබ්දය යකඩ කැලි දෙකට අයිති වෙනව ද?

හොඳට බලන්න මේ ඇසේ ස්වභාවය. ‘ඇස’ කියන්නේ පය්වි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන සතර මහා ධාතු. ඇසට විෂය වන රූපයේ ස්වභාවයත් ඒක ම නේ. රූපයට හැඟීම, දැනීම හෝ සංවේදී බවක් හෝ තියෙනව ද? නැහැ. මේ ඇස කියන එකත් එහෙම මයි.

ඇස තමන් කියල දන්නව ද? ඇස දන්නෙ නෑ කිසි ම වෙලාවක තමන් ඉදිරියට රූපයක් ආවා කියල. කැඩපත දන්නව ද කවුරු හරි තමා ඉදිරියට ආව කියලා? කැඩපත දන්නව ද ඉදිරියේ තියෙන වස්තුව කැඩපතට වැටුණ කියලා? වස්තුව දන්නව ද මම දැන් කැඩපතට වැටිල කියලා? කිසි ම දැනීමක් නෑ.

ඒ විදියට ම ඇහැත් ඉදිරියෙන් ඇති දෙය ගැන දන්නේ නැහැ. ඒත් ඉදිරියෙන් තියෙන වස්තුවක් පිළිබිඹු කරගෙන සඤ්ඤාවක් පහළ වෙනවා. මෙඛළු වූ ඇසට රූපයක් හම්බ වෙන කොට ඒ රූපය දන්නෙත් නැහැ මං ඇසට ගැටෙනවා, ඇස ඉදිරියට ආවා කියලා.

මෙඛළු රූප ගැටීම නිසා හිත (විඤ්ඤාණය) උපන්නොත් ඒ හිත එක්ක උපදින වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා වගේ සිතිවිලි සමුදායකුයි එතන තියෙන්නේ. දැන් මේ ඇහැත් රූපයක් දෙක කරල තියෙන එක ම කෘත්‍යය මොකක් ද? මේ සිතයි සිතිවිලියි උපද්දවල. මේ ඇස, ඇස ගැන වත් රූපය ගැන වත් දන්නෙ නෑ. රූපය, රූපය ගැන වත් ඇහැ ගැන වත් දන්නේ නෑ. ඇසෙන් කෙරුණු එක ම කෘත්‍යය මොකක් ද සිතත් සිතිවිලිත් උපද්දවලා. ඒ වගේ ම ඉපදුණු සිතත් සිතිවිලිත් ආයෙත් මේවට (ඇසට, රූපයට) අයිති නැහැ.

ඊට පස්සෙ වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන කාරණාව තේරුම් ගන්න. මේ පින්වතුන්ට නිර්වින්දන එන්නතක් ලබා දුන්නොත් සිහිය නැතිව හිටියොත් ටික වෙලාවකින් සිහිය එනවා නේ. සිහිය නැති කරපු වෙලාවේ පින්වතුන් සිත් නැතිව ද හිටියේ? සිත් නැතිව හිටියොත් මැරෙනවා නේ. ඒ කියන්නේ සිත් තිබුණ නේ. ඒත් පින්වතුන් ඒ සිත් ගැන දන්නව ද? නෑ. ඒවායින් සැප, දුක් වින්ද බව දන්නව ද? යහපතක්, අයහපතක් වුණා ද ඒ සිත්වලින්? ඒ සිත් ඔබගේ ජීවිතය පිළිබඳ වුවක් වුණා ද? ඒ මුකුත් නෑ නේ. ආපහු සිහිය ආවා ම නේ අපේ දැනුම් පරාසයට එන්නේ.

වක්ඛු විඤ්ඤාණය, සිහි නැති කරපු වෙලාවේ පහළ වුණු සිත් මට්ටමක් වගේ කියලා තේරුම් ගන්න. වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන මට්ටමේ සිත දන්නේ නෑ මම (විඤ්ඤාණය) රූපයක් දන්නව කියලා. රූප දන්නේ නෑ මම වක්ඛු විඤ්ඤාණය විසින් දැනගනු ලබනවා කියලා. ඒ වක්ඛු විඤ්ඤාණය හිත එක්ක පහළ වන වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර දන්නේ නෑ මම දැන් හිත එක්ක යෙදිලා කියලා. හිත දන්නෙත් නෑ වේදනා සඤ්ඤා එක්ක යෙදිලා කියලා.

ඇසට පුළුවන් ද ඇස බලන්න? මේ ඇසෙන් ඇස බලන්න පුළුවන් ද? මේ අතින් ඒ අත ම කහන්න පුළුවන් ද?

වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන එක පෙනීම ඇති කරනවා කියන සිද්ධියට වැය වෙලා නම්, ඒ හිත ඒ සිද්ධියට වැය වෙලා නම් සිද්ධියට වැය වෙච්ච ඒ සිතට ආයෙ දැනගන්නවා කියල එකක් නෑ. රූප පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය නිර්මාණය කරන්න මේ හිත වැය වෙලා.

දැන් රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියල සිද්ධියක් වෙලා දර්ශන කෘත්‍යයක් වෙලා.

වක්ඛු විඤ්ඤාණය සිත ඉපදිලා නිරුද්ධ වෙන කොට ඊළඟට ඇති වන සිත් මට්ටම විත්ත විචිචල පෙන්නනවා. මෝඩකම සහිත හෝ නුවණ සහිත හෝ මෙවැනි සහේතුක පසු සිතකින් තමයි 'අපි දැක්කේ රූපය', 'එය දැක්කේ ඇසෙන්', 'දැක්ක සිත වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි' කියල දන්නේ. මෙන්න මේ පසු සිත් මට්ටමේ දි තමයි අපට මෙහෙම එකක් හම්බ වෙන්නේ. මේක ජවන් මට්ටමේ සිතක්. ජවන් මට්ටමේ සිතක තමයි නුවණ තියෙන්නේ. ඒක කුසල් වෙන්න පුළුවන්, නැත්නම් අකුසල් වෙන්න පුළුවන්. එක්කෝ කර්ම වෙන්න පුළුවන් නැත්නම් කර්ම ක්ෂය කරන විදියට වෙන්න පුළුවන්.

වක්ඛු විඤ්ඤාණය මට්ටමේ සිතක නුවණ වත් මෝඩකම වත් යෙදෙන්නේ නෑ. වක්ඛු විඤ්ඤාණය මට්ටමේ සිත අහේතුක සිතක්. කුසල් හේතුත් නෑ අකුසල් හේතුත් නෑ. නිකම් ම නිකම් දර්ශන මාත්‍රයක් විතරයි. මේ හිත නිරුද්ධ වෙන කොට ම ඊළඟ හිතෙන් තමයි අපි 'මේ දැක්කේ රූපයයි, දැක්කේ ඇහෙන්, දැක්කේ හිතෙන්' කියල තීරණය කරන්නේ. මේ හිතෙන් දෙන තීරණය මතයි අපට ලෝකය නිර්මාණය වෙන්නේ.

දැන් මෙතෙත දී මම කිසියම් සිද්ධියක් පැහැදිලි කර දෙන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා. එය ඉතා ම ගැඹුරු සිද්ධියක්.

හැම දා ම අපට වුණේ මොකක් ද? වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන හිත කිසි ම දැනුමක් නැතිවයි පහළ වෙන්නේ. එය හටගෙන නිරුද්ධ වෙන කොට, දැනුම් තියෙන මට්ටමට එන කොට අපි හැම දා ම

තීරණය කළේ මම දැක්කේ රූපය කියලා. මේ හිතෙන් තීරණය කරන්නේ මම දැක්කේ රූපය කියලා. අපට ආශ්‍රව හම්බ වෙන්නේ ඔහොමයි.

එතකොට හැම දා ම අපට මේ හිත නිරුද්ධ වන බව නෙමෙයි මෙහෙ තියෙන රූපයකුයි හම්බවෙන්නේ, පෙන්නන්නේ. මේක තමයි අද අපට ලෝකය හම්බ වෙන මට්ටම. අපේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ මට්ටමට හමුවන තත්ත්වය.

අද අපි විදර්ශනා කරන්නේ ඒ විදියට හම්බ වෙන ලෝකයක් තුළ මයි. මේ අවිද්‍යාව ඇතුළේ ඉන්නේ. අපි විදර්ශනා කරන්න ඉගෙන ගත්තේ ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන ඉගෙන ගත්තේ, සම්මා දිට්ඨිය ඉගෙන ගත්තේ වෙන මොකකට වත් නෙමෙයි.....

මේ වක්ඛු විඤ්ඤාණය ඉපිද නිරුද්ධ වෙන කොට ම ඊළඟ හිතට අරමුණු වෙන්න ඕන අපි මෙව්වර කල් ලෝකය දැක්ක හැටියට නෙමෙයි. වක්ඛු විඤ්ඤාණය ඉපදුණු වෙලාවේ තිබුණු ධර්මතා මොනව ද කියල දකින්නයි. අපි දැනගත්තත් නැතත් පැවතුණු යථාර්ථයක් තිබුණ. මෙව්වර කාලයක් මේ ටික ඉපිද නිරුද්ධ වෙන කොට අපට හම්බ වුණේ රූපය කියල. මනුස්සයෙක් කියල. ඇහැ කියල. මේ තමයි අවිද්‍යාවෙන් හම්බ වෙච්ච දේ.

දැන් අපට වක්ඛු විඤ්ඤාණය ඉපිද නිරුද්ධ වෙන කොට ම වෙන දා වගේ හම්බ වෙච්ච දේ හම්බ නො වී වක්ඛු විඤ්ඤාණය උපදින වෙලාවේ ඇත්තට ම තිබුණ දේ මොනව ද කියල සිහි කළොත් මෙව්වර කල් තිබුණු මේ මානසික මට්ටමින් අපි මිඳෙනවා.

මේ වක්ඛු විඤ්ඤාණ සිත උපදින මට්ටමේ සිට, දැනුමට එන මට්ටමට එන කොට ම අපට හම්බ වුණේ මේවායින් අතහැරුණු යථාභූත නුවණක් වුණොත් මේ මානසික මට්ටමෙන් අපි මිඳෙනවා.

මම මේ කතා කරන්නේ ඉතා ම සියුම් දර්ශනයක්. මේ ලෝක නිරෝධය පිණිස පවතින දර්ශනයක්. දුටු දැක්මෙන් ම සිංහනාද කරන්න පුළුවන් අජරාමරයි කියල කියන්න පුළුවන් දර්ශනයක්. මරණින් පස්සේ විමුක්තියක් ගැන නෙමෙයි මේ කියන්නේ.

කිසි ම කලක ඇස හෝ රූපය හෝ වක්ඛු විඤ්ඤාණය හෝ හමු නොවන, මේවයින් මිදිච්ච දර්ශනයක් හමු වෙනවා.

වක්ඛු විඤ්ඤාණය ඉපිද නිරුද්ධ වෙන කොට අපේ නුවණට හම්බ වෙන්න ඕන මොකක් ද කියන එකයි සම්මා දිට්ඨියෙන් විස්තර කළේ.

මෙව්වර කාලයක් බලන කොට අපට පෙනුණේ රූපයයි. නැත්නම් ඇහුණේ ශබ්දයයි. මෙහෙම පෙනෙන, ඇහෙන තැනක තීරණය කරන්න ඕන මට්ටම උගන්නන්නයි බුදුරජාණන් වහන්සේට ඕන වුණේ.

හොඳට මතක තියාගන්න ඕන හිතක් ඉපදිලා නිරුද්ධ වෙන කොට ඊළඟ හිතට හමුවෙන්නේ ඉස්සෙල්ල හිතේ තිබුණු වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා. වක්ඛු විඤ්ඤාණය ඉපිද නිරුද්ධ වුණොත්, චිත්ත විථි ගැන ඉගෙනගෙන තියෙන අය දන්නවා ඇති ඊළඟ සිත සම්පට්ච්ඡන සිත කියලා. සම්පට්ච්ඡන සිත කියන එකට හම්බ වෙන්නේ වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් විඤ්ඤායා වෙච්ච ධර්මතාත්. මේ චිත්ත චෛතසික ධර්ම හමු වෙනවා මිසක, මේ හිත ඉපිද නිරුද්ධ වෙන කොට ඊළඟ හිතට මේ හිතේ තිබුණු ධර්මතා හමු වෙනවා මිසක වෙන දෙයක් හම්බ වෙන්නෙ නෑ. මේ හිත ඉපිද නිරුද්ධ වෙන කොට ඒ හිතෙන් අරමුණු කරන්නේ මේ හිතේ තිබුණු යථාර්ථයයි. ඒ වුණාට මේ හිත ඉපිද නිරුද්ධ වෙන කොට අපි අවිද්‍යාවෙන් තීරණය කළේ හම්බ වුණේ රූපය කියල.

ඇත්තට ම වෙච්ච සිද්ධිය මොකක් ද? හිතක් ඉපිද නිරුද්ධ වෙන කොට ඊළඟ හිතට චිත්ත සංඛාර වුණේ මුල් හිතේ වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා. සිතක් උපදින්න මුල් වෙන්නේ චිත්ත සංඛාරයක්. (තව සිතක් උපද්දවන්නට හේතු වන නිසා චිත්ත සංඛාර යැයි කියනු ලැබේ) පසු සිත උපදින්න මුල් වෙන්නේ මේ හිතේ තියෙන නාම ධර්මයි. මුල් සිතේ නාම ධර්ම අරමුණු කරගෙනයි පසු සිත උපදින්නේ.

මෙහෙම සිද්ධියක් වෙන තැනක, වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන තැන නිරුද්ධ වෙන කොට ම ඊළඟ සිතෙන් හැම වෙලාවේ ම

කළේ අර වක්ඛු විඤ්ඤාණ සිතේ තිබුණු වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර සිහි කිරීමයි. මෙහෙම සිදුවෙන තැනක මේ ටික නොදැන අපි තීරණය කළේ බාහිර රූපයක් හමුවුනා කියලා. ඒ නිසා ඉන්පසු උපදින හැම හිතක් ම අරමුණු කරන්නේ රූපයක් කියන එකයි. මොකද දෙවන හිතෙන් තීරණය කරල තියෙන්නේ වැරද්ද නේ. ඊළඟ හිතට අහු වෙන්නේ මේ හිතේ වැරද්ද. ඊළඟ සිතට අහු වෙන්නේ ඒ (තුන්වැනි) හිතේ වැරද්ද. අන්තිමට මේ සිත් වැලෙන් ම අපි තීරණය කළේ රූපය.

අපට පුළුවන් වුණොත් මේ සිතට අරමුණු වෙන්නේ මුල් සිතත් වෛතසිකත් විතරයි කියල දකින්න ඒ ක්ෂණයකින් ම අපි රූපයෙන් මිදෙනවා.

3

සසර සහ නිවන තීරණය වන තැන

මේ හිතේ පහළ වන නාම ධර්මයි මෙව්වර කල් අපි රූපය හැටියට තීරණය කළේ.

අපි මෙහෙම උපමාවක් ගනිමු. මිරිඟුව ගැන දන්නවා නේ. මිරිඟුව කියන එක තේරුම් ගන්න 'නලියන නලියන ස්වභාවයක් වගේ' කියලා. ඇසත් රූපයත් දෙක ගැටීම නිසා කියන කොට දැන් හොඳට දකින්න රූපය කියල කිව්වෙ අර මිරිඟු ස්වභාවයට කියලා. මිරිඟු ස්වභාවය කියන එක කවදා වත් මසැසින් දකින්න බෑ. නුවණින් තමයි අපි මිරිඟුව කියන එක දන්නේ.

මේ ඇස කියන එක ධාතුවක්. වක්ඛු ධාතුව. රූප ධාතුව. ධාතූ කියන්නේ ස්වභාවයක්. මිරිඟු ස්වභාවයක් තියෙන්නේ. රූප ස්වභාවයක් තියෙන්නේ. ඒ මිරිඟු ස්වභාවය තමයි මේ ඇහැට ගැටෙන්නේ. ඇහැට මිරිඟු ස්වභාවය ගැටෙන කොට හිත උපදිනවා. ඔන්න වක්ඛු විඤ්ඤාණය උපන්න කියන්න කො. උපන්න සිතට පේන්නේ ජලය වගේ. ඒ හිතේ පහළ වන වේදනා සඤ්ඤාවලට තේරෙන්නේ මොකක් ද? ..ජලය වගේ..

දැන් හොඳට බලන්න. ජලය වගේ තියෙන රූපයක් ගැටිල හිත උපන්න නෙමෙයි. හිත උපන්නට පස්සෙයි මෙහෙම පේන්නේ. මේ ටික තේරුම් ගත්තොත් මෙපමණකින් නමුත් ජීවිතය හිස් නෑ. දැන් අද අපි හිතන්නේ හිත උපන්නට පස්සෙ, පෙනෙන රූපය ම

ගැටිලිය හිත උපන්නේ. උපන්න හිතට පෙනෙන්නෙන් ඒ රූපය ම කියල නෙ.

මේ රූපය ඇහැට ගැටිලිය හිත උපන්නේ. උපන්න හිතට පේන්නෙන් ඒ ටික ම කියල නෙ අපි හිතන්නේ. මේ සිද්ධිය ද වුණේ කියල බලන්න මිරිඟුව දිහා. මිරිඟුව කියලා අපට ගැටුණේ නලියන ස්වභාවය කියන්න කො. මේ ස්වභාවය ඇසට ගැටිල නෙ හිත උපන්නේ. උපන්න හිතට පෙනුණේ කොහොම ද? දැන් මිරිඟුව දිහා බලන කොට ඇහෙන්න පේන්නේ ජලය වගේ නෙ. දැන් මේ මට්ටම තිරිසන්ගත සතාටත් අපටත් එක ම නෙ.

දැන් හිතට පේන විදියෙ රූපයක් ගැටිල ද හිත උපන්නේ? නැත්නම් උපන්නට පස්සෙ මෙහෙම එකක් පේනව ද?

වක්බු විඤ්ඤාණයට පෙනෙන දර්ශනය, අපි දැන් දන්නවා මේ පේන දේ හිතත් එක්ක උපන් දෙයක් කියල. ජලය වගේ පේන එක තිබුණු දෙයක් නෙමෙයි. හිතත් එක්ක උපන් සඤ්ඤාවක් කියල දන්නව. ඇයි එහෙම දන්නේ? මේ හිත උපදින්න පෙර අපි රූපය පිරිසිදු දන්නවා.

මිරිඟුව කියන්නේ ධාතු ස්වභාවයක්. ඒ තුළ හැඩ සටහන් නෑ. මේ හිත උපදින්නට පෙරත් උපන්නට පස්සෙත් යථාභූත ස්වභාවයට නුවණයි අපිට තිබුණේ. මිරිඟුව කියල කියන්නේ මෙහෙම නලියන ස්වභාවයක්. මේ ස්වභාවයයි ඇහැට ගැටුණේ. මේ ස්වභාවය තුළ හැඩතල තිබුණේ නෑ. ඒ ගැටුණු නිසා හිත උපන්න ම උපන්න හිතට මෙහෙම පේනව. මේ පේන දෙය හිතත් එක්ක උපන්න දෙයක් විතරයි කියන අපට නුවණ තියෙනව. හිතත් එක්ක පේන දෙයක් ය කියන ඒ නුවණ තියෙන්නේ, තිබුණු දෙයට නුවණ තිබුණු හින්දයි. ඒ කියන්නේ මිරිඟුව කියන දෙයට නුවණ තිබුණු හින්දයි පෙනෙන එක ජලය වගේ කියල අපි හිතන්නේ.

හැබැයි උපන්න හිතට යමක් මැවෙනව නම්, ඊට පෙර තිබුණු ස්වභාවය ගැන නුවණ නැති වුණොත් අපට වෙන්නෙන් මොකක් ද? මේ පේන (තියෙන) දේ මයි හම්බ වුණේ කියල හිතනව.

සසර සහ නිවන කියන එක තීරණය වෙන්නේ මෙතැනින්. බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ඇදහීමකට වත් යන්න ඕන වෙන්නේ නැහැ. මේ සිද්ධිය මෙහෙම මිස වෙන විදියකට වෙන්න විදියක් නෑ කියන ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානයක් ඒ ඒ කෙනාට ම උපදිනව.

හොඳට බලන්න. අපටත්, හරකෙක් වගේ තිරිසන්ගත සතකුටත් දෙන්නට ම කාම ධාතුවෙ විපාකයක් වශයෙන් නෙ ඇහැ ලැබුණේ.

මේ ඇහැට රූපය ගැටෙනව කියන්නේ අර මිරිඟුව නෙ ගැටෙන්නේ. ගැටෙන කොට ජලය වගේ පේනව. දැන් අපි දන්නවා ඒ ජලය වගේ පේන එක හිත එක්ක උපන් සඤ්ඤාවක්. ඒක තියෙන එකක් නෙමෙයි. හිත නිරුද්ධ වෙන කොට ම නිරුද්ධ වෙනව. තියෙන්නේ මිරිඟුව. තියෙන දේ ගැන දන්න හින්ද උපන්න දේ ගැන නුවණයි. උපන්න දේ ගැන දන්න හින්ද තියෙන දේ ගැන නුවණයි.

තිරිසන්ගත සතාටත් ඔය දේ ම වෙනව. ඒ වුණාට මේ නුවණ නෑ. මේ ජලය වගේ පේන්නේ හිතටයි නේ ද කියල ඒක ගැන නුවණක් නෑ. මේ පේන දේ නිරුද්ධ වෙන කොට පවතින්නේ මේ දේ නේ ද කියල තියෙන දේ ගැන නුවණක් නෑ. පවතින දේ ගැන නුවණ නැති කොට උපදින දේ ගැන නුවණ නෑ. උපදින දේ ගැන නුවණ නැති කොට පවතින දේ ගැන නුවණ නෑ. එහෙම නුවණ නැති කෙනාට හම්බ වෙන්නේ විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීම විතරයි. ප්‍රඥාව නෑ විඤ්ඤාණය විතරයි එයාට තියෙන්නේ. තිරිසන්ගත සතාට ප්‍රඥාව යෙදෙන්නේ නෑ කියන්නේ ඒකයි.

නුවණින් ම නෙ ධාතුව දකින්න ඕන. එයාට ප්‍රඥාව යෙදුණේ නෑ. එයාට වක්බු විඤ්ඤාණය විඤ්ඤෙය්‍ය වුණේ ජලය වගේ නෙ. තිරිසන්ගත සතාට නුවණ යෙදෙන්නේ නෑ. අහේතුක සිත් කියන්නේ ඒ නිසයි.

උපන්න දේ නිරුද්ධ වෙනවා කියන නුවණ එන්නේ පවතින දේ දකිනව නම්. පවතින දේ දකිනව නම් තමයි උපදින දේ දකින්නේ. මෙහෙම දෙපැත්තක් නැති වුණා ම එයාට හැම වෙලාවෙ ම

ලැබෙන්නේ විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීම. ඇසත් රූපයත් දෙක ගැටීම නිසා හිත උපන්න ම ජලය වගේ ජේන සිද්ධියක් එයාට මැවෙනවා.

මේ හිත නිරුද්ධ වෙන කොට ම ඊළඟට හිතෙන් තීරණය කරන්නේ අර හිතෙන් දැකපු සිද්ධිය මෙහේ තිබුණු දේ හැටියට. ඉස්සෙල්ල හිතේ පහළ වුණු වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා තමයි මෙයා රූපය හැටියට තීරණය කරන්නේ. තිරිසන්ගත සතාට ජේතනේ ජලය කියල දෙයක් මෙහෙ තියෙනව කියල නෙ. තේරුණා ද මෙයාට වෙලා තියෙන්නේ මොකක් ද කියල?

නුවණ නොයෙදෙන කොට, විඤ්ඤාණයේ මට්ටම යෙදෙන කොට විඤ්ඤාණය තුළ ප්‍රඥාව යෙදෙන්නේ නෑ. මෙයාට රූපය කියල හම්බ වුණේ ඉස්සෙල්ල හිතේ නාම ධර්ම නෙමෙයි ද?

අපට ප්‍රඥාව යෙදුණ හින්ද පෙනුණ දේ හිතත් එක්ක හටගෙන හිතත් එක්ක නිරුද්ධ වෙන දෙයක් විතරයි කියන නුවණේ අපි එළඹ සිටියා. තිරිසන්ගත සතාට ප්‍රඥාව නොයෙදුණු නිසා, විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීම විතරක් ගෝචර කරගන්න එයාට පුළුවන්කම තිබුණු නිසා වෙන හැකියාවක් නැති නිසා එයා මොකද කළේ? මේ සිත ඉපිද නිරුද්ධ වෙන කොට ඉස්සෙල්ල හිත අරමුණු කළා, තියෙන දේ හැටියට.

දැන් ඔන්න තිරිසන්ගත සතාට බාහිරින් හම්බ වෙනවා ජලය විදියට රූපයක්. එයා අහකට යන කොටත් බැහැරින් එහෙම එකක් (ජලය) තියෙනවා කියලයි හිතන්නේ. ගිහිල්ලත් බැහැර තිබෙන රූපයක් (ජලය) ගැනයි සිහි කරන්නේ. ආපහු බලන්න එනවා. බලන්න එනවා කියන්නේ ආයෙත් ධාතු ගැටෙන කොට (අර දේ ම) උපදිනවා. මෙයා (එතන දිත්) දකින්නේ (ඇත්තට ම) තියෙන දේ කියල.

මේ වර්ණ රූපයයි කියල තිරිසන්ගත සතාට මේ හම්බ වුණේ අවිද්‍යාව ඇතුළෙ ම නෙමෙයි ද? ජලය කියල රූපයක් හම්බ වෙනවා නම් මේ අවිද්‍යාව ඇතුළෙ ම නෙමෙයි ද?

පින්වතුනි, මේ සිද්ධිය මයි අපට වෙලා තියෙන්නේ. අපට ලෝකය හම්බ වෙන්නේත් එහෙමයි. අවිද්‍යාව ඇතුළෙ අපි ඉන්නේ.

මිරිඟුව හමුවන අරමුණේ තිරිසන්ගත සතාටයි අපටයි තිබුණු මානසික මට්ටම තේරුණා ද? මේ ලෝකය හම්බ වෙන කොට අපිත් ඔහොමයි. දැන් තිරිසන්ගත සතාගෙ තැන අපි ඉන්නේ. මනුෂ්‍යයාගේ මට්ටම බුදු, පසේබුදු, මහරහතන්වහන්සේලාගේ මට්ටම.

අරමුණක් උපදින කොට, ඇහැත් රූපයත් දෙක ගැටුණ කියන කොට, රූපය කියන කොට අපි දකින්න ඕන, අර මිරිඟුව වගේ කියල. මේ වක්බු ධාතුවට රූප ධාතුව ගැටීම නිසයි වක්බු විඤ්ඤාණය උපන්නේ. ඒ වක්බු විඤ්ඤාණ හිතටයි මෙබදු (රූපයක් ය කියා) සඤ්ඤාවක් පහළ වෙන්නේ. එහෙම නැතිව මේ වක්බු විඤ්ඤාණ හිතට පහළ වන සඤ්ඤාව ගැටිල නෙමෙයි, මෙබදු විදියෙ රූපයක් ගැටිල නෙමෙයි මේ හිත උපන්නේ. මේ උපන්න හිතටයි මේක පහළ වෙන්නේ. මේ හිත උපන්න නිසයි මෙබදු සටහනක් ජේතනේ කියන එක වෙන්න නම් යථාභූත ස්වභාවය ගැන නුවණ තියෙන්න ඕන. ඒ කියන්නේ ධාතුවේ ස්වභාවය ගැන නුවණ තිබුණොතින් තමයි මේ හිතත් එක්ක උපන්න දෙයක් කියන නුවණ එන්නේ. හිතත් එක්ක උපන්න දෙයක් ය මේ හම්බ වෙන්නේ කියන නුවණ ආවොතින් තමයි, පවතින්නේ මේ ස්වභාවය කියන නුවණ එන්නේ. මේ දෙක ම නැත්නම් අපට මේ මට්ටමේ දි හමු වෙන්නේ විඤ්ඤාණ මට්ටම විතරයි.

තිරිසන්ගත සතාට ජලය කියල හම්බ වෙනවා වගේ අපටත් දැන් මෙබදු සටහනක් බැහැරින් තියෙනවා. පැත්තකට ගිහිල්ලත් හිතෙන් හිතනවා. හිතන කොටත් බැහැරින් තියෙන දෙයක් ගැන හිතන්නේ. ආපහු බලන්න ඕන කියල එනවා. එන කොට ආයෙත් ධාතු ටික ගැටිල ආයෙත් ඔය සිද්ධිය වෙනවා.

‘ආ මේ තියෙන්නේ...’ කියලා නවතත් හිතනවා. නවතත් යථාර්ථය දන්නේ නෑ. නැවතත් හටගෙන නිරුද්ධ වෙන කොට ම ඒ හිතෙනුත් තීරණය කරන්නේ අර විදියට මයි.

මේ අරමුණ ම බුදුරජාණන් වහන්සේලාගේ, පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේලා ගේ, මහරහතන් වහන්සේලාගේ, ගැටෙන කොට උන් වහන්සේලා දන්නවා. ලෝකයත්, ලෝකයේ ඇති වීමත් නැති වීමත් දකිනවා.

ධාතු සම්මර්ෂණය කරනව කිව්වේ ඒකට. රූප ධාතුව බැලුව කිව්වේ මිරිගුව ගැන බැලුව වගේ.

හිත් උපදින කොට ජලය වගේ පෙනිලා හිත් නැති වෙන කොට ජලය වගේ පෙන එක නැති වෙනව කියන නුවණක් ආවොත් සිහි කරන්න සිතට අත්දැකීම් හම්බ වෙන්නෙ නැහැ නෙ.

4

මාර්ග සත්‍යය තුළ අපට වැරදුණු තැන

ලෝකය තුළ ම ඉපදිලා, ලෝකය තුළ ම පැවතිලා, ලෝකය තුළ මයි හැම දා ම අපි මැරිල තියෙන්නෙ. මේක තමයි ඇත්ත, යථාර්ථය. යම්කිසි දොනයක් හරි නුවණක් හරි ලෝකය තුළ දේකට තියෙනව නම් ඒ නුවණ අයිති වෙන්නෙ ලෝකයෙන් එහා දේකට ද? ලෝකයට ම ද? ලෝකයටයි.

ලෝකික ප්‍රඥාව සහ ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව කියලා ධර්මතා දෙකක් තියෙනවා. මෙන්න මේ ලෝකික ප්‍රඥාව සහ ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව කියන කාරණාව මොකක් ද කියන එකයි අපි තේරුම් ගන්න ඕන. මේ ලෝකෙන් එතෙර වෙන්නෙ කොහොම ද කියන කාරණාවයි ඒකෙන් අපි තේරුම් ගන්න ඕන. ලෝකයේ ඉන්න අපට ලෝකයෙන් එතෙර වන දොන දර්ශනයක් ලැබුණොත් තමයි ලෝකයෙන් මිදෙන්න පුළුවන්.

ලෝකය කියලා අපට හම්බ වෙන්නෙ මොකක් ද?

ඇස ලෝකයයි. රූපය ලෝකයයි. වක්ඛු විඤ්ඤාණය ලෝකයයි. මේ තුන ඇති කල්හි මයි ලෝකය හෝ ලෝකය කියන ප්‍රඥප්තිය හෝ ඇති වෙන්නෙ. මේ වගේ ම කනත් ශබ්දයත් නිසා සෝත විඤ්ඤාණය, නාසයත් ගන්ධයත් නිසා ඝාත විඤ්ඤාණය, දිවත් රසයත් නිසා ජීභ්වා විඤ්ඤාණය, කයත් පොට්ඨබ්බයත් නිසා

කාය විඤ්ඤාණය, මනසත් ධම්මාරම්මණත් නිසා මනෝ විඤ්ඤාණය, මෙන් ම ටික තමයි ලෝකය කියලා කියන්නේ. ඒ කියන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධ ලෝකය. එතකොට අපට මොනවා ම හරි දැනුමක් තියෙනව නම් තියෙන්නේ ඔය ඇතුළතයි. මේ ස්පර්ශ ආයතන හය ඇතුළේ කයේ පැවැත්මට තමයි ලෝකය පවතිනව කියලා කියන්නේ. අපි උපදින්නේ ම මේ ආයතන ටිකත් එක්ක ම නේ. අපි ඉපදිලා, ඊට පස්සෙ ආයතන උපදිනවා නෙමෙයි. අපි ජීවත් වෙනව කියන්නේ මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ මයි ජීවත් වෙන්නේ. මැරෙනව කියලා කියන්නේ මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් වුන වෙනවා කියන එකයි.

මේ ස්පර්ශ ආයතන හය හැදෑරේ.... අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං අවිද්‍යාවෙන් යුක්තව, අවිද්‍යාවෙන් කර්ම රැස් කළ නිසා ඒ කර්මයන්ට විපාකයක් හැටියටයි. එතකොට මේ අපට ලැබිල තියෙන්නේ විපාකයක්. මොකකට ද? කර්මයකට. කර්මය තියෙන්නේ අවිද්‍යාව නිසයි. ඇත්ත ඇති හැටිය නොදන්නාවූ අවිද්‍යාව නිසා හමුවෙන විපාකයක්. අවිද්‍යාවෙන් උපන්න දෙයක් තුළ, අවිද්‍යාව ඇතුළේ තියෙන දෙයක් තුළ අවිද්‍යාව නැති කරන්න පුළුවන්කමක් නෑ. එහෙම වෙන්නේ නෑ.

දැන් අපට ඕන කරන්නේ මේකෙන් මිඳෙන්න. මේ වක්‍රයෙන් මිඳෙන්න. අවිද්‍යාවෙන් හැදුණු දේ තුළ තමයි ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක් දොම්නස් තියෙන්නේ. එහෙම නම් අපට ආපහු නුවණ අරගෙන යන්න වෙන්නේ උඩු අතට.

ඒ කියන්නේ....

‘අවිද්‍යාව නිසා නම් කර්ම, කර්ම නිසා නම් විපාක, මේ විපාකය තුළ ආයෙ අවිද්‍යාව නැති කරන්න බැහැ’.

ඒ කියන්නේ අවිද්‍යාව නැති කරන මානසික මට්ටමක් ආවොත් මේ විපාකය ද නැති වෙන මට්ටමක් වෙන්න ඕන. අවිද්‍යාව නැති

වුණොත්, කර්ම නැති වුණොත් මේ විපාකය ද නිරුද්ධ වෙන මට්ටමක් වෙන්න ඕන. අවිද්‍යාවෙන් හටගත්ත විපාකය ඉතිරි වෙලා අවිද්‍යාව නැති වීමක් වෙන්නේ නෑ කවදා වත්.

අපි මෙහෙම කියමු. අසංඥ තලය ගන්න කො. එතන අලුතෙන් කර්ම රැස් වෙන්න හිත වත් නැහැ නේ. ඒ උත්පත්තියට පැමිණුවේ ඊට පෙර ජීවිතයේ ධ්‍යාන සිතේ පවතින හේතුපල දහම නොදන්නා අවිද්‍යාව නිසා, ඒ අවිද්‍යාවේ කර්ම විපාකයක් හැටියට.

අසංඥ තලයේ දී, අලුතෙන් කර්ම වුට්ටක්වත් රැස්වෙන්නේ නැහැ නේ. අපි හිතනව නම් විපාකයෙන් පස්සේ කර්ම රැස් නොවී, විපාකෙන් අවසන් වෙනව කියලා, සසර ඉවරයි කියලා, දැන් අවිද්‍යාවෙන් කර්ම රැස්වෙලා ඒකට විපාක වශයෙන් අසංඥ තලයට ගියොත්, දැන් මේ විපාකය කියන එක ටිකෙන් ටික ගෙවිල යනවා මිසක අලුතෙන් කර්ම රැස්වෙනවා ද? ඒ ජීවිතයේ කර්ම රැස්වෙන්න හිත වත් නැහැ නේ. නමුත් මේ විපාකය අවසන් වෙච්ච හැටියෙ ආපහු අර හේතුව තියෙන තැනක ප්‍රතිසන්ධිය ලබනව මිසක නිවනට පත් වෙන්නේ නැහැ.

අසංඥ තලයේ උපන්න කෙනෙක් ඒ උත්පත්තියෙන් පස්සෙ නිවන් දකිනව ද? ආපහු ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණෙනවා නේ. ඇයි එහෙම වෙන්නේ? එතැන අලුතෙන් කර්ම රැස් වුණෙත් නැහැනේ. එහෙම වුණාට එතෙත්ට පමුණුවපු පුරාණ හේතුව හිඳිලා නැහැනේ. අවිද්‍යාවෙන් හටගත්තා වූ විපාකය අවසන් වුණාට, අවිද්‍යාව අවසන් නෑ එයාට.

ඔය සිද්ධිය මයි මේ කාම භවයෙන් තියෙන්නේ. අපට ඇසත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් කියන මේ ටික නැති කරලා, මේ ටිකේ නිරෝධය සාක්ෂාත් කරලා අවිද්‍යාව නැති වෙනව නම් අපි මැරුණාමත් යම් මට්ටමකට, භාගයක් විතර නිවන් දැක්ක වෙනවා. ඇයි? අවිද්‍යාවෙන් උපදවපු රූපය එහෙම නැති වෙලානේ.

නමුත් (එහෙමයි කියල) අවිද්‍යාව කියන එක හෙල්ලෙන්නෙ වත් නැහැ. අපි මෙහෙම කියමු. අවිද්‍යාවෙන් කර්ම (සංඛාර) ඇති වුණාම සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා නාම රූපං.... මෙහෙම ඇවිල්ල ජරා මරණ දුක්...ආපහු තියෙන්නෙ දුකට කෙළින් ම කර්ම වෙන හැටියට. දැන් කර්ම නිසා විපාක, විපාකවලට ආපහු කර්ම, කර්ම නිසා විපාක කියල මේ චක්‍රයක් කැරකෙන්නෙ. දැන් ලෝකය ඇතුළේ. ඒත් ලෝකෙට පමුණුවපු අවිද්‍යාව අපට කව දා වත් හම්බ වෙන්නෙ නැහැ.

අවිද්‍යාව නිසා කර්ම රැස් කළාට පස්සෙ කර්මයට විපාකයක් තිබුණා. ඒ විපාකයේ නිරෝධය නොදන්නාකම ආයෙ කර්මයක් වෙලා. මෙහෙම.. මෙහෙම.. මෙහෙම.. යනවා. අපට අවිද්‍යාව කියන එක නැති කරන්න නම් මේ චක්‍රයෙන් මිඳෙන්න වෙනවා.

ඉතින් මෙතන දි වටිනා ම දේ තමයි, අපි කරන්න ඕන මොකක් ද කියන කාරණාව තේරුම් ගැනීම. ඒකට තමයි චතුරාර්ය සත්‍යය අපි දැනගන්න ඕන. චතුරාර්ය සත්‍යයේ පවතින ධර්මතාව අපි හරියට ම දැන ගත්තොත් මේ චක්‍රයෙන් එළියට යන විදියටයි ඒක තියෙන්නෙ. නමුත් අද අපි චතුරාර්ය සත්‍යය දන්න විදියට තියෙන්නෙ ආපහු චක්‍රයට ම එන විදියක්.

චතුරාර්ය සත්‍යය ගත්තොත් දුක්ඛෙ ඤාණං, දුක්ඛ සමුදයේ ඤාණං, දුක්ඛ නිරෝධෙ ඤාණං, දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාය ඤාණං නෙ.

‘දුක්ඛෙ ඤාණං’ කියන එක ගත්තොත් ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා, ව්‍යාධිපි දුක්ඛො, මරණංපි දුක්ඛං, අප්පියෙහි සම්පයොගො දුක්ඛො, පියෙහි විප්පයොගො දුක්ඛො, යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි දුක්ඛං, සංඛිත්තෙන පංචුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා

මේ පැනෙව්වෙ දුක්ඛ සත්‍යය. දුක්ඛ සත්‍යය පැනෙව්වෙ පංච උපාදාන ස්කන්ධ දුක කියල. දැන් හොඳට දකින්න. මේ සත්ත්ව,

පුද්ගල, ආත්ම වශයෙන් ලැබෙන දුකක් ගැනයි කියන්නෙ. දරුව මැරුණ නේ ද?... ලෙඩ වුණා නේ ද... ඔලුවෙ කැක්කුමයි... බඩේ කැක්කුමයි... කන්න නෑ... බොන්ඩ නෑ... ඉන්න හිටින්න තැනක් නෑ කියල මේ ලෝකයා හඬන වැළපෙන... අන්න ඒ මට්ටමේ දුකක් ගැනයි මේ පැනෙව්වෙ. ලෝකයා විඳින දුක ගැනයි දුක්ඛ සත්‍යයෙන් මේ කියන්නෙ. ප්‍රශ්න, ගැටලු, ණයතුරුස්, කියකියා අපි කියන ඔක්කොම දුක් ටික මේ ගොඩේ තියෙනවා.

මේ දුකට හේතුව තණ්හාව. මේ දුකට හේතුව තණ්හාවයි කියපු තැනින් කියනවා සමුදය සත්‍යය. දුකට හේතුව කියල කියන්නෙ රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන මේ ස්කන්ධයෝ මම, මගේ, මගේ ආත්ම හැටියට උපාදාන වෙලා තියෙනවා කියන එක. මේ මට්ටමේ ස්කන්ධ ටිකකිනුයි මේ දුක ඇවිල්ල තියෙන්නේ. පංචඋපාදානස්කන්ධ දුක. දුකට හේතුව මොකක් ද? ඒ පංචඋපාදානස්කන්ධයේ පවතින යම් ඡන්ද රාගයක් තියෙනව නම්,

අපි කියමු මේ රූපය ලෙඩ වෙනකොට යම් දුකක් ඇති වෙනව ද මේ තමයි දුක්ඛ සත්‍යය. මේකෙ සමුදය සත්‍යය මොකක් ද? මේ රූපය මමයි කියල (පවතින්නා වූ රූපයක් ගැන) හැඟීමක් තියෙනවා නම් මේක තමයි මේකෙ සමුදය සත්‍යය.

නිරෝධ සත්‍යය කියල කියන්නෙ ඒ තණ්හාවගේ නැතිකම. මේක ‘මම’ කියල ගන්න බව ම තණ්හාව.

මේ තුනෙන් කිව්වෙ සත්‍ය තුනක් ගැන. ඒ කියන්නේ, පංච උපාදානස්කන්ධ දුක කියල කිව්වෙ දුක්ඛ සත්‍යයට. මේ පංච උපාදානස්කන්ධ දුකට හේතුව මොකක් ද? තණ්හාව. පංච උපාදානස්කන්ධ දුකේ නැති බව ලැබෙන්නෙ තණ්හාවගේ නැති වීමෙන්.

මාර්ග සත්‍යය කියල කිව්වෙ සම්මා දිට්ඨිය. සම්මා දිට්ඨිය කියන එකට ආපහු පෙන්නනවා දුක්ඛෙ ඤාණං, දුක්ඛ සමුදයෙ

ඥාණං, දුක්ඛ නිරෝධෙ ඥාණං, දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාය ඥාණං කියලා. ඒ අනුව සම්මා දිට්ඨි කියන්නේ දුක්ඛ පිළිබඳ හාත්පස අවබෝධයයි.

දැන් මේ සම්මා දිට්ඨියේ දී දුක්ඛෙ ඥාණං කියලා කිව්වෙ ආපනු අර ඉස්සෙල්ල කියපු පංච උපාදාන ස්කන්ධ දුක්ඛ ගැන නෙමෙයි. එහෙම වුණොත් මාර්ග සත්‍යය ඇතුළෙ ආපනු දුක්ඛ සත්‍යය තිබුණ වෙනවා. එහෙම වුණොත් සත්‍ය හතරක් හිටින්නෙ නැහැ. ඒ වගේ ම සම්මා දිට්ඨියේ දී දුක්ඛ සමුදයෙ ඥාණං කියන කොට අර කියපු සමුදය සත්‍යය ගත්තොත් සමුදය දෙක ම මාර්ග සත්‍යය ඇතුළෙ වෙනවා. මෙතැනදී සමුදය කියලා කිව්වෙ සමුදය සත්‍යය නෙමෙයි. සමුදය සත්‍යයයි කිව්වෙ අකුසල්, කෙලෙස් (තණ්හාව). මාර්ග සත්‍යය ඇතුළෙ අකුසල්, කෙලෙස් තියෙන්න විදියක් නැහැ.

ඒ වගේ ම මාර්ග සත්‍යය ඇතුළේ දුක්ඛ නිරෝධයේ ඥාණං කිව්වම අදහස් කළේ අර කියපු සමුදය සත්‍යය නෙමෙයි.

සම්මා දිට්ඨියේ දී පෙන්නන්නේ වර්තමාන ස්කන්ධ ටිකත්, ඒ ස්කන්ධයන්ගේ ඇති වීමත් නැති වීමත්. රූප, වේදනා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියපු ටික තමයි ස්කන්ධ ටික. හොඳට මතක තියාගන්න මේ පංචඋපාදාන ස්කන්ධ නෙමෙයි ස්කන්ධ. මේ ස්කන්ධ ටිකයි මෙතන පෙන්නන දුක්ඛ සත්‍යය. ඒ ස්කන්ධයන්ගේ හටගැනීමක් තියෙනව නෙ. ආහාරය නිසා රූපය හටගන්නවා, ස්පර්ශය නිසා වේදනා, සංඛාර (චේතනා) හටගන්නවා, නාම රූප නිසා විඤ්ඤාණය හටගන්නවා කියලා.

දැන් (සම්මා දිට්ඨිය ඇතුළේ) සමුදය කියලා කිව්වෙ මේ හේතු ටිකට. දුක්ඛ නිරෝධයයි කියලා සම්මා දිට්ඨිය ඇතුළේ පැනව්වෙ වර්තමාන ස්කන්ධ ටිකේ නිරෝධය. ආහාරය නැතිවෙන කොට රූපය නැති වෙනවා. ස්පර්ශය නැති වෙන කොට වේදනා, සංඛාර, චේතනා නැතිවෙනවා. නාම රූප දෙක නැතිවෙන කොට

විඤ්ඤාණය නැතිවෙනවා.

දැන් වර්තමාන ස්කන්ධත්, ස්කන්ධයන්ගේ ඇතිවීමත්, ස්කන්ධයන්ගේ නැති වීමත් බලන කොට අපට නැතිවෙන්න ඕනෙ තණ්හාව. (සමුදය සත්‍යය). ඒ තණ්හාව නැති වීමෙන් පංච උපාදාන ස්කන්ධ දුක්ඛ (දුක්ඛ සත්‍යයෙන්) අපි මිදෙනවා.

මෙහෙම නැතිව පංච උපාදාන ස්කන්ධයක් ම ආපනු විදර්ශනා කරනව නෙමෙයි.

පංච උපාදාන ස්කන්ධ දුක්ඛ මිදෙන්න නෙ ඕන. මේ දහමෙන් අපට ඕන කරන්නෙ ජරා මරණ දුක්ඛ නැති කරන්න නෙ. ඒ දුක්ඛ අපට මරණින් පස්සෙ නැති වෙලා පලක් තියෙනව ද ජීවත් ව ඉන්නකොට විඳවලා?

මේ මාර්ගය (මාර්ග සත්‍යය) අවසානයෙ දී ඵලය ඉපදෙන්න ක්ෂණ මාත්‍රයක්වත් ගත වෙන්නෙ නෑ.

මේ ප්‍රතිපදාව තියෙන්නෙ පංච උපාදානස්කන්ධ දුක්ඛ නිරුද්ධ කරන්න. ප්‍රතිපදාව වඩල අවසන් වෙන කොට අපි පංච උපාදාන ස්කන්ධ දුක්ඛ මිදෙනවා. අජරාමර වෙනවා. ජරා මරණ නැති නිවන මෙලොව ම සාක්ෂාත් කරනවා.

අපට මේ මාර්ගය හෙළි වෙන්නෙ නැත්තෙ අපි (දුක්ඛ සත්‍යයේ දී) දුක්ඛ දැකල, (සමුදය සත්‍යයේ දී) දුක්ඛ ඇති වෙනව දැකල, (නිරෝධ සත්‍යයේදී) දුක්ඛ නැති වෙනව දැකල, මාර්ගයේදී ත් (මාර්ග සත්‍යයේ දීත්) ආපනු ඒ ටික ම බලන නිසා.

අපි එක ම තැන කැරකෙනව. ලෝකෝත්තර දර්ශනයේ දීත් ආයෙ අපට අනුවෙල තියෙන්නෙ ලෝකය මයි. ඒ කියන්නෙ පංච උපාදාන ස්කන්ධය අනුවෙල තියෙන්නෙ එහෙම ගත්තොත්. සම්මා දිට්ඨියේදී ත් අපට අනු වෙලා තියෙන්නෙ තණ්හාව.

මාර්ග සත්‍යය තියෙන්නේ ක්ෂණික වර්තමානයකට. ක්ෂණික වක්‍රයකට. ඒ වක්‍රය තුළ කැරකෙන කොට තමයි දුකයි සමුදයයි දෙකෙන් ම මිදෙන්නේ. තණ්හාව නිරුද්ධ වෙනකොට දුක නූප්පෙනව.

5

ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය බලන නිවැරැදි ක්‍රමය

සම්මා දිට්ඨියේ දී සිදු කළ යුත්තේ වර්තමාන ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය (ඇති වීමත් නැති වීමත්) බැලීම බව පසුගිය ලිපියෙන් අපි සිහිපත් කළා.

ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය බැලිය යුතු දර්ශනයක් ගැන මම අද මතක් කරන්නම්. ඇත්තට ම මේ මතක් කරන්න හදන සිද්ධිය ඉතා ම ගැඹුරුයි. ඉතා ම සියුම් සිද්ධියක්.

අපි බොහෝ කාලයක් තිස්සේ හුරු වෙලා තියෙන්නේ පහසු විදියකට නිවන් දකින්න. ඒ කියන්නේ අපි දන්නා විදිය, දන්නා ආකාරය උදව් කරගෙන මයි අපි නිවන් දකින්න හදල තියෙන්නෙත්. අපි දන්නා දේ ගැවිලා කියල කියන්නේ ම කෙලෙස් ගැවිලා ය කියන එක අපි දන්නේ නෑ. ඇයි ඒ? අපි මෙව්වර කල් දැනගත්ත දෙයක් තියෙනව නම් එය ද අවිද්‍යාව ඇතුළේ ම තේ. අන්න ඒ නිසා.

සම්මා දිට්ඨියේ දී වර්තමාන දුකත්, දුක ඇති වීමත්, දුක නැති වීමත්, දුක නැති කරන මගත් කියන කොට පෙන්නුවේ ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය. ඒ ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය බලන කොට බැලිය යුත්තේ දුක්ඛ සත්‍යයයි සමුදය සත්‍යයයි දුරු වෙල, නිරෝධ සත්‍යය සාක්ෂාත් වෙන විදියටයි.

අපි දැනට උදය වැය බලන ක්‍රමය වැරදියි. සම්පූර්ණයෙන් තියෙන්නෙ අනෙක් පැත්තට. කණපිටට. ලෝකෙට ම නැඹුරු වෙලා. මේ ක්‍රමයෙන් ආශ්‍රව ක්ෂය වුණොත් තමයි පුද්ගලය.

ඒ කියන්නෙ අපි දැන් හිතන්නෙ ඇහැත් රූපයත් ගැටීම නිසා වක්කු විඤ්ඤාණය උපදිනව. මේ තුන් දෙනා ගෙ එකතුව ස්පර්ශයයි. ස්පර්ශ වෙච්ච අරමුණ විදිනව. හඳුනනව... මේ විදියට නෙ. මේ ක්‍රමය තුළත් වෙනසක් වෙලා නැහැ. තාම අපේ දර්ශනය ලෝකෙ තුළ මයි. අපි නුවණින් හිතා ගන්නව මේක ටිකක් විශේෂ දෙයක් කියල. ඒත් වෙනදට ඇහෙන්න ජේන සිද්ධියට අමතරව අපට අමුතුවෙන් යමක් හම්බ වෙලා නැහැ.

ඇත්තට ම ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය බලන්න ඕන මෙන්න මෙහෙම. මං මේකට, මීට කලින් සඳහන් කරපු මිරිඟුවේ උපමාව ම ගන්නම්. (නිවන් බණ 3 ලිපිය). මිරිඟුව කියල කියන්නෙ 'නලියන, නලියන' ස්වභාවයක් කියල හිතන්න කො. මේ ඇහැට ගැටෙන්නෙ ඔය මිරිඟු ස්වභාවය. නලියන ස්වභාවය. ගැටුණු නිසා හිත උපදින කොට උපන්න හිතට ජේත්තෙ ජලය වගේ. හිත උපන්නට පස්සෙ හිතට ජේන (ජලය වගේ) දේ ගැටිල නෙමෙයි හිත උපන්නෙ. හිත උපන්නට පස්සෙ නෙ හිතට ජලය වගේ ජේත්තෙ. අපි අහක බැලුවොත් ජේන දේ නැති වෙනව කියලත් අපි දන්නව නෙ. ආයෙත් බැලුවොත් අපි දන්නව හිතෙන් ම උපද්දවපු දෙයක් නෙ හිතට ආයෙත් හම්බ වෙන්නෙ. ඒ කියන්නෙ ජලය වගේ ජේන දේ, තියෙන දේ නෙමෙයි. අපට මේ ජලය වගේ සඤ්ඤාව හිතට පහළ වෙන්න පෙරත්, පහළ වන වෙලාවෙ දිත්, පසුවත් පැවති ස්වභාවය තමයි මිරිඟුව. ඒ මිරිඟුවෙ (යථා ස්වභාවය) කිසි ම වෙලාවක වෙනස් බවක් නැහැ.

ඒ වගේ මේ රූප ධාතුවෙ යථා ස්වභාවය කිසි ම වෙලාවක වෙනස් බවක් වෙන්නෙ නැහැ. පරමාර්ථයි කියන්නෙ අපට මෙහෙම ඇහැට පෙනෙද්දිත්, පෙනෙන්න ඉස්සෙල්ලත්, පෙනුණයින් පස්සෙත් සතර මහා ධාතූයි කියන මට්ටමෙයි මේ රූපෙ පවතින්නේ. මිරිඟුවක් වගේ. ඒ ධාතු ස්වභාවයයි ඇසට ගැටෙන්නෙ. එහෙම ගැටෙන කොට උපදින හිතට මෙබඳු සටහනක් ජේනව. ජලය වගේ ජේනව.

දැන් මේ ජේන සටහන නෙමෙයි රූපෙ කියන්නෙ.

රූපය කියල කිව්වෙ පෙනෙන්න ඉස්සර වෙලත්, පෙනෙද්දිත් පැවතුණු යථා ස්වභාවය. ඒක නුවණින් මයි දකින්න වෙන්නෙ. අර මිරිඟුවෙ සිද්ධිය සිහි කරන්න කො.

එතකොට මේ පෙනෙන දේ හිත නිරුද්ධ වෙන කොට ම නිරුද්ධ වෙනව. පැවතුණු යථා ස්වභාවයක්, ධාතු ස්වභාවයක් තිබුණ නම් ඒක නොවෙනස් ව ම පවතිනව.

අපි හිතාගෙන ඉන්නෙ ඇහැට රූපය ගැටිල කියල නෙ. එහෙම බලන්න එපා. වැරදියි. අපි කියමු කො මේ වක්කු ප්‍රසාදයට රූපයක් ගැටෙනව. වක්කු සම්ඵස්සයක් වෙනව. ඇසට රූපය ගැටුණු හින්දයි හිත (පෙනීම) උපන්නෙ. උපන්න ම ජේත්තෙ මෙහෙම. දැන් ගැටුණු දේට පෙනෙන සිද්ධියෙ කිසි ම සම්බන්ධයක් නෑ.

ස්පර්ශය වෙන එකක්, සංඥාව වෙන එකක්. ඕකට තමයි සංඥා විපල්ලාසය කියන්නෙ. මේ දූනෙන ස්පර්ශයෙ, වේදනාවෙ අනිත්‍යය අපට ජේත්තෙ නැත්තෙ ඇයි? වක්කු සම්ඵස්සයක් වෙන්නෙ, ඒත් රූප සංඥාවක් අපට තියෙන්නෙ. මේ විපල්ලාසයක් තියෙන්නෙ.

අපි මේ සටහනෙහුයි ගන්නෙ මෙන්න මේකෙහුයි මේ වේදනාව ආවෙ කියල. මේ වේදනාව අපට ඕනෙ නම් අපි සිහි කරන්නෙ අර නිමිත්ත. නමුත් ගැටුණෙ ඇසට. ගැටීමෙන් උපන්න හිතට හම්බ වෙන දේ ඒ ගැටුණු සිද්ධියට කිසි ම සම්බන්ධයක් නෑ.

ඒ සිද්ධිය අපට හෙළි වෙන්නෙ නෑ, හිත උපන්නට පස්සේ දකින දර්ශනය ම, රූපයේ යථා ස්වභාවය ලෙස අරගෙන විදර්ශනා කළොත්. අපි මෙච්චර කල් කරන්නෙ මේ තියෙනවයි කියන සිද්ධිය ම (බැහැරින් තියෙන රූපයක් හැටියට) අරගෙන ඒ රූපය ඇහැට ගැටිලයි හිත උපන්නෙ, උපන්න හිතටත් ජේත්තෙ ඒකමයි කියල නෙ. අපි හිතාගෙන ඉන්නෙ හිත උපන්නට පස්සෙ පෙනෙන රූපයක් තියෙනව නම්, ඒ රූපය ම ගැටිලයි හිත උපදින්නෙ කියල නෙ. ඔය හින්දයි අපට ඇත්ත එළි වෙන්නෙ නැත්තෙ.

අපි අපේ ම හිතේ පවතින වේදනා, සඤ්ඤා තමයි රූපයක් වශයෙන් ගන්නේ. රූපායතනයක් කියන එක මැවිලි තියෙන්නේ හිතට.

අපි වහලෙට නැග්ගොත්, ඇත දර්ශනයක් අපට පේනව නේ. ඇත දර්ශනය අපට පෙනුණේ මොකක් හින්දා ද? වහලට නැගපු හින්දා නේ. ඇත තියෙන දේ අරභයා අපි මොකුත් කෙරුව නෙමෙයි. වහලෙට නැගපු හින්දා මයි අපට මේ පේන බවක් වෙන්නේ. ඊට පස්සෙ වහලෙන් අපි බැස්සොත් පේන දේ නැති වෙනව. පේන දේ ඇති වීම සහ නැති වීම වුණේ අපි වහලෙට නැගීම සහ බැසීම මතයි. ඒ පෙනුණු දේ ඇති බැවින් වහලෙට නගින්න වුණා වත්, පෙනෙන දේ නැති බවින් බහින්න වුණා වත් නෙමෙයි නේ.

ඇසත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් තුන් දෙනාගෙ එකතුව වහලෙට නගිනවා වගෙයි. බහිනවා වගේ තමයි මේ තුන් දෙනාගෙ නැතිබව. උඩට නැග්ග නිසා ම ඇත පේනව වගේ තමයි ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් එකතු වුණා ම මෙබඳු සඤ්ඤාවක් පහළ වෙනවා. දැන් මේ පේන සිද්ධියෙ කිසි ම සම්බන්ධයක් වෙලා නෙමෙයි හිත උපන්නේ. අපි මෙව්වර කල් ඇසුරු කරපු රූපයක් ගැන කියනව නෙමෙයි මේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළෙ පරමාර්ථයක් නේ. සත්‍යයක් නේ. සම්මා දිට්ඨිය නේ. ඒකට පෙන්නුවෙ අපි දන්න, ව්‍යවහාර කරන රූපය නෙමෙයි, රූපයේ යථා ස්වභාවයයි. දැන් වෙලා තියෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ එහෙම රූපය අර්ථ දක්වන කොට අපි, මෙව්වර කල් දකපු විදියට ම රූපය සිහි කරන එකයි. ඒකයි දෝෂය.

එතකොට අපි දන්නව ඇසත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් නිසා පෙනෙන බවක් වුණාට ඇහැත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් අපට හම්බ වෙලා නෑ කවදාවත්. හම්බ වෙව්ව ධර්මතාවක් තිබුණ නම් මෙව්වර කල්, හිත සමග ම ඉපදිලා, නිරුද්ධ වෙලා. අපට මේ අභ්‍යන්තර බාහිර දෙක ම එතකොට අනිමිත්ත වෙනව.

අපි යමක් දැනගන්නව කියන කොට හිතින් ම යමක් උපදවල,

හිතින් ම දැන ගන්නව. හිතත් එක්ක ම නිරුද්ධ වෙනව. ආපහු යමක් ආපහු හිතින් ම උපද්දනව. ඒ ධර්මයෝ හිතින් ම දැන ගන්නව. හිතත් එක්ක ම නිරුද්ධ වෙනව. එක ම එක ඇතුළෙ අපි ඉන්නේ.

වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන එක මෙන්ම මේ විදියට දකින්න. නිර්වින්දන එන්නතක් රෝගියකුට දුන්නොත් එයාට මේ පංචායතන ගැන හැඟීම් දැනීම් නැහැ නේ. ඒත් එයා ඒ වෙලාවෙ මැරිලි හිටියෙ නැහැ නේ. ඇතුළත සිත් වැඩ කරනව නේ. සිහිය ආවට පස්සෙ අර වෙලාවෙ තිබුණු මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමේ සිත් ගැන එයා දන්නේ නැහැ නේ. ඒ සිහි නැති කරපු වෙලාවෙ පහළ වුණු හිත් ගැන එයා දන්නේ නෑ වගේ තමයි වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි කියන මට්ටම. මේ වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන සිත, පෙනෙනවයි කියන දර්ශනයට වැය වෙල. මට තනි අතින් ඒ අත ම අල්ලන්න බැහැ නේ. මට ඇහෙන්න ඇහැ බලන්න බැහැ නේ. ඒ වගේ රූප දකිනවයි කියන සිද්ධියට වැය වෙලා වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි කියන සිත. ඒ හින්දා ඒ සිතට බෑ රූපයයි කියන එක දැන ගන්න. දැන් දකිනවයි කියන සිද්ධිය හදන්න වැය වෙලා නේ ඒ වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන ටික. දැන් මේ වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර.... වෙලා තියෙන රූපයක් තියෙනව නම් වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් මාව දැනගන්නවයි කියල ඒ රූපය දන්නේ නෑ. වක්ඛු විඤ්ඤාණය දන්නේ නෑ මම රූපයක් දැන ගන්නව කියල. වක්ඛු විඤ්ඤාණය එහෙම එකක් දන්නේ නෑ. ඉදිරියෙන් තියෙන එක ඡායාවක් වශයෙන් ගන්න එකයි එයාගේ ස්වභාවය. එතන තියෙන වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර දන්නේ නෑ අපි දැන් වක්ඛු විඤ්ඤාණය සමග ඉපදිල කියල. වක්ඛු විඤ්ඤාණය දන්නෙත් නෑ මම මේව සමග ඉපදිල කියලා.

කෝටු හතරක් එකතු කරල හතරැස් හැඩයක් හැදුව ම ඒ එක කෝටුවක් වත් දන්නේ නෑ අපි ටික එකතු වෙල මෙහෙම හැඩයක් හැදුණ කියල.

ඊට පස්සෙ අපි තව සිතකින් තමයි මෙහෙම එකක් කියල දන්නේ. ඒ කියන්නේ මේ ටික ඉපිද නිරුද්ධ වෙන කොට ම හටගත් ජවන් මට්ටමේ හිතකිනුයි අපි තීරණය කරන්නේ දක්කෙ රූපෙ කියල. සිහි නැති කරපු කෙනාගේ මට්ටම වගෙයි වක්ඛු

විඤ්ඤාණ සිත. එයාට සිහිය එන මට්ටම වගේ තමයි ජවන් සිත්. ඒ සිත්වලින් තමයි අපි හොඳට හෝ නරකට හෝ කරුණු දන්නේ.

අපි මේ ජවන් මට්ටමේ සිතකින් තේරුම් ගන්නේ රූපය (ලෝකය) දැක්ක හැටියට. ඇත්තට ම දකින්නේ චිත්ත වෛතසික ධර්ම.

මෙන්න මේ වරද නිසයි අපි හැම දා ම ලෝකෙට ම ආවෙ.

(මතු සම්බන්ධයි)

6

‘මම’ වටා සකස් වන කර්ම භවය

හොඳට බලන්න වක්ඛු ධාතුවට රූප ධාතුව ගැටීම. ධාතුව කියන කොට ස්වභාව අර්ථයක්. වායෝ ධාතුව කියන කොට ඔබට පේනව ද නිමිති මොකක්? වායෝ ධාතුව කියන කොට හැඩතල දන්නව ද? නෑ. පඨවි ධාතුව කියන කොට ? අප පේනව හැඩයක් නේ ?

මම ප්‍රශ්නයක් අහන්න ද? පුළුන් රාත්තලයි යකඩ රාත්තලයි ගත්තොත් බරින් වැඩි මොකක් ද? දෙක ම එකයි. දෙක ම එක වුණාට බලන්න අපේ මනසට දැනෙනව වෙනසක්. පුළුන් කිව්වම සියුම් වගේ, යකඩ කිව්වම රළුයි වගේ. හොඳට මතක තියා ගන්න දෙක ම රාත්තලයි. හොඳට දැනගන්න දෙක ම ධාතුව කියල. මට්ටම එකයි එහෙනම්.

වායෝ ධාතුවේ ස්වභාවය යම් සේ ද පඨවි ධාතුවත් එසේ මයි. අපට ගැටෙන රූපයේ යථාභූත ස්වභාවය ඕකයි. පඨවි ධාතුව, ආපෝ ධාතුව, තේජෝ ධාතුව, වායෝ ධාතුව. මේවට හැඩතල නිමිති නෑ.

එබඳු රූප ධාතුවක් තමයි වක්ඛු ධාතුවට ගැටිල කියෙන්නේ. මෙහෙම ගැටෙන කොට, හිත උපන්න ම එබඳු හිතකට තමයි මෙබඳු සඤ්ඤාවක් (පෙනීමක්) පහළ වෙලා තියෙන්නේ. දැන් වක්ඛු ධාතුව, රූප ධාතුව, වක්ඛු විඤ්ඤාණය යන මේ තුන් දෙනා නිරුද්ධ වෙන කොට, නිරුද්ධ වෙන්නේ මොකක් ද? මේ පේන

දේ.

මොකද (ඒ ජේන දේ) ධාතුව තුළ තිබුණු එකක් නෙමෙයි. හිතෙන් උපද්දපු ධර්මතාවක් මේ තියෙන්නෙ. මේකට සහ සංඥාවක් කියනව. පෙන පිඩක් වගේ රූප කලාප රාශියක් තියෙන තැන මෙහෙම හැඩතලයක් හිතෙනුයි මවල තියෙන්නෙ. මිරිඟුවක් තුළ අපි ජලය කියා සැකිඤ්ඤාවක් පැනෙව්ව වගේ.

වක්බු ධාතු, රූප ධාතු කියන කොට හොඳට මතක තියා ගන්න ජේන දේට ඔබ්බෙන් ධාතුව කව දා වත් මසැසින් දකින්න බෑ. විඤ්ඤාණයෙන් දැන ගන්න බෑ. ධාතුවේ පරමාර්ථ ධර්මයන්ට කවදාවත් කෙලෙස් යෙදෙන්නෙ නෑ.

මිරිඟුව කවදාවත් මේ ඇහැට හම්බ වෙලා තියෙනව ද? මේ ඇහෙන් බැලුවොත් ජේන්නෙ ජලය වගේ ම නෙ. මේ ජලය වගේ හිතටයි ජේන්නෙ. තියෙන්නෙ මිරිඟුව කියන එක නුවණින් ම නේ ද දකින්න වෙන්නෙ? මේ ධර්මය අනාශ්‍රවයි කියන්නෙ මේ ටික අරමුණු කරන්න වෙන්නෙ ම නුවණින්.

මිරිඟුව තුළ ජලය වගේ ජේන සටහන වගේ කියල හිතන්න කෝ. ධාතුව තුළ මෙහෙම සැකිඤ්ඤාවක් පෙනෙද්දී ම අපි එකෙණෙහි ම මෙතන පවතින්නෙ රූප ධාතුව. මේ පහළ වෙන්නෙ (වක්බු විඤ්ඤාණ) හිත නිසා උපදින රූප සැකිඤ්ඤාවක් කියල දක්කොත් මේ (වක්බු විඤ්ඤාණ) හිත නිරුද්ධ වෙන කොට ම ඊළඟ සිතට හම්බ වුණෙ මේ (වක්බු විඤ්ඤාණ) හිතේ යථාර්ථය නෙ. සිතත් සමග උපදින ධර්මතාව සිතත් සමග නිරුද්ධයි. පවතින්නෙ ධාතු ස්වභාවයයි කියන දේ අපේ නුවණට ආවොත් හරි.

මේක ටිකක් ගැඹුරුයි. අපි හිතමු අපි වහලෙ උඩට නැග්ගොත් ඇත ජේනව නෙ. දැන් ඇත ජේන සිද්ධිය දෑකල ද අපි වහලට නැග්ගො? නෑ නෙ. වහල මුදුනට නැග්ග හින්ද ඇත ජේනව. වහලෙන් බැස්ස ම ඇත ජේන එක නැති වෙනව. වහලට නගින එක හා බහින එක ගැන මට කතා කරන්න වුණේ ඇත පෙනුණු දර්ශනය මට පෙනෙන බව වුණේ හා නොවෙන්නෙ කොහොම ද කියන එක පෙන්නන්නයි. නැගපු හින්ද පෙනුණා. බහින කොට ඒක නැති

වෙනව. එහෙම නැතිව බාහිර තියෙන දෙයක් එක්ක සම්බන්ධයක් නිසා පෙනුණ නෙමෙයි නෙ.

මේ උපමාවෙ වහලට නැග්ග වගේ තමයි ඇහැත් රූපයත් වක්බු විඤ්ඤාණයත් කියන හේතු තුන් දෙනාගෙ උපදින බව. ඇත දර්ශනය ජේනව වගේ තමයි ඒ හිතෙන් විඤ්ඤාණය වෙන ධර්මතා ටික. මේ වර්ණ සටහන් ජේනව. වර්ණ සටහන් කියන්නෙ ඒ හිතෙන් ම පහළ වෙන වේදනා, සංඥා, චේතනා. වහලෙන් බහිනව වගේ තමයි ඇහැත් රූපයත් වක්බු විඤ්ඤාණයත් කියන තුන නිරුද්ධ වෙනව. නිරුද්ධ වෙන කොට ඒ වේදනා, සැකිඤ්ඤා, චේතනා නිරුද්ධ වෙනව.

අපට පෙනෙන දේ ඇති වෙල නැති වෙව්ව හැටි පෙන්නන්නයි ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාලෙ.

ඇහැත් රූපයත් ගැටෙන කොට වක්බු විඤ්ඤාණය උපදිනව. ඒ තුන් දෙනාගෙ එකතුව ස්පර්ශයයි කියල පෙන්නුව. අපට මෙව්වර කල් ඇති බවට හම්බ වෙව්ව ලෝකය, හිත උපදින කොට ම හිතත් එක්ක උපන් මෙබඳු සටහනක් ය කියල පෙන්නන්නයි ඕන කළේ.

මේ ජේන සටහන පෙර තිබුණ නෙමෙයි. නො වී ම හටගත්තා. හටගෙන නිරුද්ධ වෙනව.

යමක් හේතූන්ගෙන් හටගන්නව ද හේතු නැති වෙන කොට ඒක නැති වෙනව.

මේ වක්බු විඤ්ඤාණය උපදින කොට ම හටගත්ත ධර්මයෝ ඒ හිතත් සමග මයි උපන්නෙ. ඒ හිත නිරුද්ධ වෙන කොට ම නිරුද්ධ වෙනවා ය කියන නුවණ පහළ කරන්නයි ඕන වුණේ. තියෙන දෙයක් දක්ක, දකින දේ තියෙනව නෙමෙයි, සිතත් සමග ම උපන්න දේයි දක්කෙ, සිත පවතින කල් පැවතුණා, සිත නිරුද්ධ වෙන කොට නිරුද්ධ වුණා කියල විදර්ශනාවට අපට ඔය ටික අරමුණු වුණොත් මෙව්වර කල් ඇති වෙව්ව ලෝකෙකින් අපි මිඳෙනව.

අද 'මම' කියල හිතාගෙන ඉන්න මේ සටහන පවා හම්බ

වෙන්තේ හිතේ පහළ වන සඤ්ඤාවක් හැටියට. ඒ සටහන ද හිත නිරුද්ධ වෙනකොට නිරුද්ධ වෙනවා ය කිව්වොත්, 'තමා' කියල පනවන්න දෙයක් හම්බ වෙයි ද? බාහිරින් රූපයක් පනවන්න හම්බ වෙන්තේ නෑ වගේ ම ආධ්‍යාත්මිකව මම කියල පනවන්නත් රූපයක් හම්බ වෙන්තේ නෑ කියල වැටහෙනවා.

මීට වඩා ඇත්තක් නෑ. පනවන්න ධර්මතාවක් නෑ. කොතැනට ද පනවන්නේ? ආධ්‍යාත්මික ධර්මතාවනුත් තමන්ගේ විෂය ඉක්මවල නම්, බාහිර ධර්මතාත් හමුවෙන්තේ නැත්නම් තමන් කියල පනවන්නේ මොකකට ද? මේ පේන සිද්ධිය හිත එක්ක ඉපදීමක් පමණක් නම්, හිත නිරුද්ධ වෙන කොට මේ සිද්ධිය නිරුද්ධ වෙනව නම් හිත පවතින කල් පමණයි එය පවතින්නේ.

දැන් අපට මෙහෙම ඉන්න කෙනෙක්, හම්බ වෙන හින්ද නේ, මම කියල පනවගන්න වෙලා තියෙන්නේ. මම කියල පනවගෙන ඇසුරු කරන්න පුළුවන් වුණේ. මෙහෙම රූපයක් තිබුණු හින්ද, තියෙන රූපයක් හමු වුණු හින්ද නේ බිත්තිය කියල පනවගන්න පුළුවන් වුණේ. පනවගෙන ඇසුරු කරන්න පුළුවන් වුණේ. එහෙම ඇසුරු කරන හින්ද නේ අපට දුක් දොම්නස් ආවේ.

දැන් අපට එහෙම පනවන්න යමක් හමු වුණේ නැත්නම්? බැඳෙන්නේ මොකකට ද? පනවන්න තියෙන පැනවීමෙන් ම, පඤ්ඤාප්තියෙන් ම අපි මිදුණොත් ? පැනවීම කියන ධර්මතාවෙන් ම මිදුණොත් ?

ලෝකය හටගෙන නිරුද්ධ වෙනවයි කියන දර්ශනය ලෝකෙට අයිති එකක්. මේ ලෝකෙ කැරකෙනව නේ. අපට පේනව ද? ඇයි පේන්නේ නැත්තේ? කැරකෙන එක ඇතුළේ අපි ඉන්නේ. මේ ලෝකෙ කැරකෙනව කියල දකින්න නම් මේ ලෝකෙන් එහා යන්න ඕන.

ඒ වගේ අප ඉන්නේ ලෝකය තුළ නම්, මේ ලෝකෙ ඇති වෙන හැටි හා නැති වෙන හැටි පේන්නේ නෑ . ඒ දේ පේන්නේ අපි ලෝකෙන් එතෙර ව හිටියොත් තමයි. අද අපි විදර්ශනා කරන්න කියලත් පය ගහගෙන ඉන්නේ ලෝකෙ නම් අපට ලෝකෙ ඇති

වීම නැති වීම පේන්නේ නැහැ. ලෝකය තුළ ඇති වෙන නැති වෙන බව නම් බලයි. ලෝකය තුළ යමක් ඇති වීම නැති වීම බැලුවයි කියල සියලු සංස්කාරයන්ගේ අනිත්‍යය බැලුව වෙන්තේ නෑ. ඇයි? ලෝකය කියපු එක සංස්කාර ධර්මයක් නෙමෙයි ද? ලෝකය තුළ ඇති වීම නැති වීම බලන කෙනාට ලෝකය ඇති වෙන හැටි නැති වෙන හැටි පේනව ද?

එතකොට ලෝකය කියන එක හේතූන්ගෙන් හටගත්ත එකක් නෙමෙයි ද? නමුත් ලෝකයේ ඇති වෙන හැටි නැති වෙන හැටි දක්කොත් ලෝකය තුළ ඇති වෙන හැටි නැති වෙන හැටිත් දක්ක වෙනවා. ලෝකය කියල පනවන්නේ මොකක් ද? අටළොස් ධාතුව. ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත්, කණත් ශබ්දයත් සෝත විඤ්ඤාණයත් ... ආදි වශයෙන් මේ ටික.

අපට වෙලා තියෙන්නේ මොකක් ද? ලෝකය කියන එක ඇති බවට අපට හම්බ වෙන නිසයි නිත්‍යයක් හම්බ වෙන්තේ. නිත්‍යයක් හැටියට හම්බ වෙන නිසයි සැප කියල දෙයක් යෙදෙන්නේ. සැප කියල දෙයක් යෙදෙන නිසයි ආත්ම බවක් හිතෙන්නේ.

අනෙක් අතට යමක් අනිත්‍යයි නම් ඒ නිසයි දුකයි කියන බව සාක්ෂාත් වෙන්තේ. යමක් දුකයි නම් ඒ නිසයි 'මම', 'මගේ' කියන කාරණාව අයින් වෙන්තේ. මේ ආත්මයි කියන කාරණාවට බැඳුණේ ම සැපයි කියන කාරණාව මත. සැපයි කියන කාරණාව වුණේ ම නිත්‍යයි කියන කාරණාව මත. ලෝකය නිත්‍යයි කියන මේ ක්ලේශයයි මුල.

ලෝකය ඇසට පේන දේ තුළ පරිහරණය කරන කොට පෙනෙන දර්ශනය හිත කියන ධර්මතාවත් එක්ක ඉපදිල නිරුද්ධ වෙන දෙයක් කියන එක අවබෝධ වෙන්තේ ඕන.

දැන් අපි ඇස් දෙක වහගත්තමත් මේ පරිසරයේ ඕන තරම් දේවල් 'තියෙනව' කියල නේ අපි හිතන්නේ. මේ ඔක්කොම සංඛාර, කර්ම. උපවය වෙලා, රූප වෙලා. ඔන්න යම් අරමුණක් බැලුවා කිව්වොත්, හිතක් හටගෙන නිරුද්ධ වෙනවා ය කියන කාරණයයි

එතන ඇත්ත. ඒත් ඔය පින්වතුන් ඒක (දෙයක්) මෙහෙ තියෙන දෙයක් විදියටයි සලකන්නෙ. මේකට තමයි හවය කියන්නෙ.

ඔය පින්වතුන් අරමුණු දහස් ගණනක් දැක්කොත් ඒ දැකපු ඔක්කොම ටික තවමත් ඒ ඒ තැන්වල කියල නෙ හිතන්නෙ. ඒ නිසා ආපහු ආපහු ඒවා හොයාගෙන යන්න පෙලඹෙනව. ඔය පින්වතුන්ට ලෝකය තියෙනව. තියෙන එකටයි ඔබ යන්නෙ. ගියා ම හම්බ වෙන්නෙත් ඒ තියෙන එක කියලයි හිතන්නෙ. ආපහු එන්නෙත් තියල. හොඳට මතක තියාගන්න, මේ තියෙන ලෝකයටයි ඔබ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් නැවත නැවත යන්නෙත්.

ඕක අනෙක් පැත්තටයි වෙන්න ඕන. ලෝකය තියෙනව නෙමෙයි. ඉපිද නිරුද්ධ වෙනව. එහෙම බලන කෙනා මෙහෙට එනකොට ලෝකය අරමුණු වෙන්නෙ නෑ. අසංඛක ධාතුව අරමුණු කරන්න පුළුවන් එහෙම කෙනාට. අනිමිත්තභාවය, සුඤ්ඤතාව අරමුණු කරනව.

ඔබට මේ හවය නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන්. 'තියෙනව' නෙමෙයි ධාතුවගේ සුඤ්ඤතාව අරමුණු කළොත් ඔබට ඉබේ ම ඉලක්ක වෙන්නෙ අනිමිත්ත බව. වෙන කිසිවක් නෙමෙයි හව නිරෝධය ම නිවනයයි.

7

කර්ම ක්ෂය වන ආකාරයට නුවණ පවත්වා ගැනීම

(මෙවර ලිපිය, නිවන් බණ ලිපි පෙළේ ඉකුත් ලිපිවල විස්තර කෙරුණු කරුණු තවදුරටත් ධාරණය කර ගැනීම සඳහා ඉවහල් වනු ඇතැයි සිතමු.)

රූප ගැටීම (පටිස සම්පස්සය) නිසාත් හිත් උපදිනව. ඒ තමයි චක්ඛු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ, ඝාණ විඤ්ඤාණ, ජිභ්වා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ.

නාම ධර්ම අරමුණු කරගෙනත් (අධිවචන සම්පස්සය) සිත් පහළ වෙනව. ගෙදර කියල අපි සිහි කරන කොට චක්ඛු විඤ්ඤාණ සිතේ පහළ වෙච්ච වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා තමයි සිහි කරගන්නෙ. ගෙදර කියල රූපයක් හම්බ වෙන්නෙ හිතට.

ඔය දේ මයි ඇහෙන් දකින සිද්ධියෙ දිත් (පටිස සම්පස්සයෙ දිත්) වෙන්නෙ. ඇහෙන් දකින ගෙදරයි, හිතෙන් දකින ගෙදරයි වෙනසක් නෑ නෙ. අපට හම්බ වන සිද්ධිය එක මයි. නමුත් සිත් ඉපදීමේ ධර්මතා දෙකක් තියෙනව.

හීනෙන් අපට රූප පෙනෙනව කියන්නකෝ. හීනෙන් පෙනෙන්නෙ (මනෝ විඤ්ඤාණයට) වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා කියන නාම ධර්ම විතරයි. එතනත් මේ සිද්ධිය මෙහෙම ම දකිනව. ඒ කියන්නෙ වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා තියෙන තැනත් රූපයයි කියල අපි තීරණය කළා.

මෙතනත් (පටිසසම්ඵස්සයෙ දිත්) වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා තියෙන තැන, රූපයයි කියල තීරණය කළා. ඒ කියන්නෙ දැන් දකින සිද්ධියයි හිතෙන් දකින සිද්ධියයි අතර වෙනසක් නැහැ.

අපට පෙනෙනව කියන්නකො පොතක්. හිතෙන් පොතක් පෙනුණමත් අපි ඒකට කියන්නෙ පොත මයි. ඒකත් මේ විදියට මයි හඳුනාගන්නෙ. ඒකට හිතෙ කියනව. මේකට ඇත්ත කියනව.

ඉතින් කොහොම ද එකක් හිතෙ වෙලා එකක් ඇත්ත වෙන්නෙ? එක්කො දෙක ම හීන වෙන්න ඕන. එහෙම නැත්නම් දෙක ම ඇත්ත වෙන්න ඕන. ‘ස්වප්නොපමා කාමා’ කාමය හීනයක් වගෙයි කියන්නෙ මෙන්න මේ නිසා. අපි තව ම හිතෙක.

හීන ලෝකෙ දි හිතෙ කියල දන්නව ද අපි ? ඒ ඇතිවන සිත් පරිහරණය කරනව මිසක හිතෙ දි හිතෙ කියල දන්නෙ නැහැ නෙ.

අපි දැන් මේ ඉන්නෙත් ගැඹුරු හිතෙක. ඒත් හිතෙක ඉන්නෙ කියල දන්නෙ නෑ අපි. ඒ කියන්නෙ හීනයක් බලන ක්‍රමයක් මේ. ඒ කියන්නෙ අපි කතා කරනව, ධර්ම සාකච්ඡා කරනව වගේ මේ ස්වභාවයනුත් ඇතුළුව.

අවදි වුණොත් තමයි මෙව්වර වෙලා හිටියෙ හිතෙක කියල පෙනෙන්නෙ. අන්න ඒ වගේ, ලෝකෝත්තර ඥාන දර්ශනයක් තිබුණොත් තමයි මෙව්වර කල් හිටියෙ හිතෙක කියල පෙනෙන්නෙ.

හිතෙ ඇතුළෙ ඉන්නකෙනාට හිතෙ හීනයක් නෙමෙයි කියල පෙනෙන එක පුද්ගලයක් නෙමෙයිනෙ. හිතෙ දකින වෙලාවට ඒ තමයි ඇත්තට ම ලෝකෙ. එතන දි අඬනව නම් අඬනවා. හිතා වෙනව නම් හිතා වෙනවා. අම්ම තාත්ත කතා කරන කොට ඒ හඬින් ම ඇහෙනව. ඒ විදියට ම පේනව. ඕක තමයි එතන ඇත්ත.

පටිස සම්ඵස්සය කියන කොට රූප ස්පර්ශයක් වෙනව. මං කිසි ම වෙලාවක නෑ කියන්නෙ නෑ. නමුත් මෙතන දි රූපය කියන කොට, අපි මෙව්වර කල් දැක්ක නිමිතිවලින් ගන්න එපා. රූපය කියන එක ගැන නුවණක් ගැනයි මේ කියන්නෙ. මෙතන රූපය

කියන්නෙ ධාතුව. එය අපට හමුවෙලා නැති හමුවෙන්නෙ නැති ධර්මතාවක්.

අනාරම්මණයි (අරමුණු කරන්න බෑ) කියන්නෙ මොකක් ද? ‘සබ්බං රූපං’ සියලු රූප අනාරම්මණයි. අරමුණු කරන්න බෑ. රූපය අරමුණු කරනව කියල අපි හැම වෙලේ ම අරමුණු කරන්නෙ සිත.

අපි දැන් ගෙදර සිහි කරනව කියල සිහි කරන්නකො. රූපය සිහි කරනව කියල කළාට අපි සිහි කෙරුවෙ මොකක් ද? වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා කියන ධර්මතානෙ. දකින දේ අරමුණු කරනව කියල (පටිස සම්ඵස්සයේ දී) අපි කරන්නෙත් ඒ දේ මයි. රූපය අනාරම්මණයි කියන්නෙ ඒ හින්දයි.

රූපය අනාරම්මණයි. ඒ වුණාට අපට ආශ්‍රව යෙදිල පෙන්නන්නෙ රූපයයි අරමුණු කළේ කියලා.

එහෙම නම් අපි රූපය ‘දකින්නෙ’ කොහොම ද? රූප ධාතුව නිසා වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා පහළ වෙන කොට රූපයක් දැනගන්නව. (ඒ වුණාට) රූපය දැක්ක කියන පඤ්ඤත්තියට යනවා.

සෝත සම්ඵස්සය නිසා වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා හටගන්න කොට ශබ්දය දැනගන්නව. (ඒ වුණාට) ශබ්දය ඇහුව කියන පඤ්ඤත්තියට යනවා.

‘මේක දැක්ක’ ‘මේක ඇහුව’ නමුත් ඔක්කොම වෙන්නෙ (මනෝ විඤ්ඤාණයෙන්) දැනගන්න බව. රූපය දැනගන්නව. ශබ්දය දැන ගන්නව. ගඳ සුවඳ දැන ගන්නව. නමුත් ‘කයට ගැටුණ’ කියල, ‘රස වින්ද’ කියල පඤ්ඤත්තියකටයි යන්නෙ.

අපට අපේ ඇස බලන්න බෑ කිව්වොත් ලෝකෙ තුළ වැරැදියි නෙ. බලන්න පුළුවන් නෙ. කැඩපතක් අරගෙන අපට බලන්න පුළුවන්. කොහොම ද බලන්නෙ කියල න්‍යායක් එතැන තියෙනවා. කෙළින් ම බලන්න බෑ. කැඩපතකින් බැලුවම ප්‍රතිබිම්බයක් එනවා. ඒ නිසා ඇස දැක්ක කියනව.

අන්න ඒ වගේ රූපය දකින්න පුළුවන් ක්‍රමයක් තියෙනව. රූපය නිසා වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා හිතට පහළ වෙනව. ඒ

ධර්මතා දැනගන්නව. රූපය දැක්කා ය කියන පඤ්ඤාත්තියට යනව. ඒ මිසක කෙළින් ම මෙහෙ නියෙන රූපයක් හම්බ වෙනව නෙමෙයි. එහෙම හම්බ වුණොත් කවර දා වත් අපට නිවන් දකින්න බෑ.

අපට කිසි ම වෙලාවක පංච විඤ්ඤාණයෙන් යමක් දැනගන්න බෑ. මොකද ඒ සිද්ධියට ඒ සිත වැය වෙලා හින්දා. අපි දැනගන්නෙ මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් මයි.

වක්බු විඤ්ඤාණයෙන් කරන්නෙ රූපය උපද්දන කෘත්‍යය. දකිනවයි කියන කාරණාව නිර්මාණය කරනව. අපි දැකපු දේ දැනගන්නෙ මනෝ විඤ්ඤාණයෙන්.

වක්බු විඤ්ඤාණ හිත නිරුද්ධ වෙලා ළඟට උපදින (මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමේ) හිතකින් තමයි අපි දැනගන්නෙ.

කර්ම කියන්නෙ මොකක් ද? වක්බු විඤ්ඤාණයෙන් උපන්න දේ 'එහේ' නියෙන රූපයක් දැක්ක' කියන මට්ටමක නම් යෙදෙන්නෙ, ඒ ඇත්ත ඇති හැටියෙන් නොදන්නාකම නිසා ඇති වන මට්ටමක් නම් වුණේ, මේ ඔක්කොම කර්ම වෙනවා.

අපි ඇත්ත දැක්කොත්, ඒ කියන්නෙ මේ සිතක් නිසා උපන්න ධර්මතා රැසක්, සිතකින් මයි දැනගත්තෙ කියල දැක්කොත්, හිත් සිය ගණනක් ගියත් එක හිතක අපි ඇත්තක් බලන කොට හැම හිතක ම යෙදුණෙ එක ම මට්ටම හින්දා ඔක්කොම සාක්ෂාත් වෙලා. වක්බු විඤ්ඤාණ හිතේ තිබ්ල නියෙන්නෙන් ඒ හිතේ පහළ වන වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා ඒ හිතෙන් දැන ගැනීම. සම්පට්ච්ඡන හිතෙන් නියෙන්නෙ ඒ හිතෙන් පහළ වන වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා ඒ හිතෙන් දැන ගැනීම. සන්තීරණ සිතෙන් එහෙමයි. ජවන් මට්ටමේ (කර්ම රැස් කරන මට්ටම) සිත්වල දිත් එහෙම මයි වෙනසක් නෑ. ජවන් මට්ටමේ සිතකින් තීරණය කළොත් මේ, සිතෙන් උපන්න ධර්මතා ම නේ ද දැන ගන්නෙ කියල එතකොට අපට මේ ඔක්කොම සාක්ෂාත් වෙලා.

නමුත් අපි ජවන් මට්ටමට එතකොට තීරණය කරන්නෙ සිතත් එක්ක උපන්න ධර්මතා සිත නිරුද්ධ වෙනකොට නිරුද්ධ වුණා නේ ද කියල නෙමෙයි. ඒ සිතේ නියෙන ඒ ධර්මයන් ම අරමුණු

කරගෙන තීරණය කරන්නෙ එහේ (බැහැර) තියෙන දෙයක් කියල. එතකොට (එතෙක් ආපු) හැම හිතකට ම අවිද්‍යාව යෙදිල.

(අපි ජවන් මට්ටමේ සිතකින් මෙහෙම තීරණය කරන කොටත් අනෙක් ධර්ම සියල්ල නිරුද්ධ වෙලා. මෙව්වර මයි (ජවන් සිත්) ඒ වෙන කොට තියෙන්නෙ.)

ඇත්තට ම මේ සිද්ධියෙන් කරන්නෙ ආයෙත් වක්බු විඤ්ඤාණය, සෝත්ත විඤ්ඤාණය උපදින්න හේතුවක් හැදීම. ඇයි... රූපය තියෙනව කියල හිතුවොත් අපි (ඒක බලන්න) යනව ම නෙ. ධාතු ගැටුමකට ආයෙ වක්බු විඤ්ඤාණය උපදිනව ම නෙ. එතකොට ආයෙ සම්පට්ච්ඡන, සංතීරණ සිත් උපදිනව නෙ. ආයෙත් ජවන් මට්ටමට එතකොට තීරණය කරනව මෙහෙම රූපයක් එහෙ තියෙනව කියල. දෙවැනි වතාවටත් ආයෙත් එතෙත්ට යන්න හේතුවක් වෙනව ඒක. ඒ කියන්නෙ ධාතු නානත්වය හදන එක තමයි අපි කරන්නෙ.

කර්මය කියන්නෙ මොකක් ද? විපාක දෙන්න භූමිය සකස් කරනව. වක්බු විඤ්ඤාණය නැවත නැවත උපද්දන හින්දා ආයෙත් මෙහෙම සඤ්ඤා ඇති වෙනව. ආයෙත් ඇත්ත තේරුම් ගන්නේ නෑ, දැකපු රූපෙ එහේ තියෙනව කියලා තීරණය කරනවා. තියෙන හින්දා ආයෙත් යනවා. ඔහොම ඔහොම වක්‍රයක් නෙ තියෙන්නේ.

ඇසත් රූපයත් වක්බු විඤ්ඤාණයත් සඵපස්සයෙන් වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා හටගන්න කොට අපි ජවන් මට්ටමේ දි තීරණය කළොත් 'මේ සිත සමග ම උපන්න දෙයක් නෙ. සිත නිරුද්ධ වෙන කොට ඒ දේ නිරුද්ධ වෙනව නෙ' කියල දැක්කොත්, දැකපු දෙයක් එහෙ 'තියෙන්න' නෑ. එතකොට එහෙ තියෙන දෙයක් දෙවැනි වරටත් හොයාගෙන යන්නෙ නෑ. මෙහෙම මෙහෙම 'කැපුණොත්' අපට හොයාගෙන යන්න එහේ මොකුත් නෑ. නමුත් ආපු සංතතිය තියෙන නිසා, ආයතන නිරුද්ධ නැති නිසා යම් යම් ආයතන ගැටෙන කොට නැවත නැවත සිත් උපදිනව. හැබැයි උපදින උපදින හැම හිතක ම කර්ම ක්ෂය වෙන විදියටයි නුවණ තියෙන්නෙ.

රූපයට අනුව ගියොත්, ශබ්දයට අනුව ගියොත්, ගන්ධයට අනුව ගියොත්, රසයට අනුව ගියොත්, පොට්ඨබ්බයට අනුව ගියොත් මාරයට අහු වෙනවා. ඒ නිසා 'මහණෙනි, මේ මනෝ විතර්ක හඳුළුවාගන්න. හඳුළුවාගෙන මේ ජීවිතයෙන් පිරිනිවිල කිසිවකුටත් උපවාද නොකරන තත්ත්වයකට පත්වෙන්න කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ඔන්න ඔය කාරණයයි

8

සතර සතිපට්ඨානය කවුරුන් සඳහා ද? කුමක් පිණිස ද?

සිහිය පිහිටුවන ස්ථාන හතරක් විදියට සතර සතිපට්ඨානය ධර්මතා හතරකට බෙදනවා. කාය, වේදනා, චිත්ත, ධම්ම කියල. මේ ධර්මතා පැහැදිලි කරන්න පෙර සතර සතිපට්ඨානය කියන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යයේ මාර්ග සත්‍යයට අයිති ධර්මතාවක් කියන බව හොඳට මතක තියාගන්න. යම්කිසි කෙනෙක් මේ චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය ඉගෙනගෙනයි, දැනගෙනයි මාර්ගය වඩන්නට ඕන.

(ඒත්) සතර සතිපට්ඨානයේ ගුණ ටික පෙන්නපු ගමන් අපි සතර සතිපට්ඨානය වඩන්න ගන්නවා. නමුත් පින්වතුනි අපි ඉස්සරවෙලා ම තේරුම් ගන්න ඕන කාට ද බුදුරජාණන් වහන්සේ සතර සතිපට්ඨානය දේශනා කළේ කියන එක. මේ හැමෝට ම නෙමෙයි. දුක දැකල, දුකේ ඇති වීම දැකල, දුකේ නැති වීම දැකපු කෙනාටයි දා මේ දුකේ නැති බව, නැති තැන සාක්ෂාත් කරගන්නයි සතර සතිපට්ඨානය දේශනා කළේ. එහෙම නැතිව සතර සතිපට්ඨානය වඩල මේ ධර්මතා ටික දැනගන්නව නෙමෙයි. දුක්ඛ නිරෝධය අවබෝධ කරගන්නයි සතිපට්ඨානය වැඩිය යුත්තේ.

දුක, එහෙම නැත්නම් දුක්ඛ සත්‍යය කියන්නේ පංච උපාදාන ස්කන්ධයයි.

පංච උපාදානස්කන්ධය කියන්නේ දුක්ඛ සත්‍යයයි.

කාම භූමිය, රූප භූමිය, අරූප භූමිය කියන තුන් ලෝකෙ ම මීට ඇතුළත්. ඒ කියන්නේ අසඤ්ඤ තලයේ පවා දුක යෙදෙනවා.

පංච උපාදානස්කන්ධ දුක ඇති වෙන්නේ තණ්හාව නිසා. සමුදය සත්‍යය කියන්නේ මේ තණ්හාව.

තණ්හාව ඇති වෙන්නෙ කොහේ ද? ලෝකෙ යමක් ප්‍රියයි ද මධුරයි ද තණ්හාව උපදින්නෙ එතැනයි. මොකක් ද මේ ප්‍රිය ස්වභාවය? මධුර ස්වභාවය?

වක්බු සම්ඵස්සයට අදාළ කරුණු දහයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුව. ඇස, රූපය, වක්බු විඤ්ඤාණය, වක්බු සම්ඵස්සය, රූප වේදනා, රූප සඤ්ඤා, රූප සංවේතනා, රූප තණ්හා, රූප විතක්ක, රූප විචාර. මේ විදියට ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස කියන ආයතන හය මුල් කරගෙන එකකට දහය ගණනේ ධර්මතා හැටක් යෙදෙනව. යම් තණ්හාවක් පවතිනවා නම් උපදිනවා නම් මෙන්න මේ ස්ථාන හැට හරහා මයි.

දුක කවදා හරි නැති කරනවා නම් කරන්න වෙන්නේ තණ්හාව නැති කිරීමෙන්. කොතැන තණ්හාව ද නැති කරන්න ඕන. අර පෙන්නපු ධර්මතා 10 ඇසුරු කරගත් තණ්හාවයි නැති වෙන්න ඕන. ආයතන හය ම සැලකුවා ම 60 තැනක තණ්හාවයි නැති වෙන්න ඕන.

ඒ සඳහා ඔය කියපු ස්පර්ශ ආයතන හයේ කෘත්‍යය ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින්නට ඕන. (මාර්ග සම්මා දිට්ඨිය). මෙන්න මේ සම්මා දිට්ඨිය අනුව යනවා සතර සතිපට්ඨානය.

ඇහැට රූප පෙනෙන කොට, කනට ශබ්දය ඇහෙන කොට ඒ ඒ තැන ඇත්ත ඇති හැටියෙ දැක්කොත් තමයි තණ්හාව නැති වෙන්නෙ.

මේ ඇත්ත ඇති හැටියෙ දකින ක්‍රමය තමයි, මාර්ගය වඩන ක්‍රමය තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ සතර සතිපට්ඨානයෙන් පෙන්නුවෙ.

(සතර සතිපට්ඨානයට අයත්) කායානුපස්සනාවෙන්

පෙන්නුවෙ රූපයේ ඇත්ත පිරිසිඳ දකින්න පුළුවන් ආකාරය.

පෙනෙන අරමුණෙ, රූපයේ ඇත්ත ඇති හැටියෙ දකින්නෙ කොහොම ද? පෙනෙන අරමුණේ ඇත්ත දැකල, පෙනෙන දේට, වක්බු විඤ්ඤාණයට තණ්හාව නැති වෙන්නයි ඕන. එහෙම වුණා ම දුක කියන එක නැති වෙනව.

පෙනෙන අරමුණේ තණ්හාව නැති වෙන විදියට ඇත්ත දකින්නෙ කොහොම ද කියල අපි බලමු.

මේකට උපමාවක් කියන්නම්. ඔබට ඉන්නව බොහොම සමීප මිත්‍රයෙක්. මේ මිත්‍රයා දකින කොට ම ඔබට මිත්‍රයා කෙරෙහි බැඳීමක් ඇල්මක් ඇති වෙනව. අපි හිතමු මිත්‍රයාගෙ පින්තූරයක් පත්තරේ පළ වෙලා තියෙනව. පින්තූරෙ දකින කොටමත් ඔබට ඇති වෙන්නෙ ආ මේ අර මිත්‍රයා නේ ද කියන අදහස. ඒ මිත්‍රයා කෙරෙහි සෙනෙහසක් ආදරයක් තිබුණ නම් ඒ දැකීමත් එක්ක ඒ හැඟීමත් එනවා.

හොඳයි මිත්‍රයාගෙ රූ සටහන වතුරේ ඡායාවක් විදියට තිබුණොත් ඒ ඡායාව දකින කොටත් මිත්‍රයා අර විදියට ම මතක් වෙනව.

මිත්‍රයාගෙ රූ සටහනක් කැඩපතක තිබුණොත් ඒත් වෙනසක් නැහැ. ඒ විදියට ම සිහි වෙනව.

වීඩියෝ දර්ශනයක හිටිය නම් ඒත් එහෙම මයි.

දැන් හොඳට බලන්න. ඔබ හම් මස් ලේ ඇට නහරවලින් සැදුණු යම් පුද්ගලයෙක් දැක්ක නම්, දැකල යම් ආකාරයක ඇඳීමක් හෝ ගැටීමක් හෝ ඇති කරගත්ත නම් ඒ රූපය කඩදාසියක සටහන් වෙලා තිබ්ලා දකින කොටත් ඒ ඇඳීම් ගැටීම් දෙක ඒ ආකාරයට ම එනව. ජලයේ රූ සටහන තිබුණ නම් එතන දිත් එනව. කැඩපතක තිබුණත් එනව. වීඩියෝ දසුනක තිබුණත් එනව.

දැන් හොඳට බලන්න. මෙහෙම තැනක දී, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනව, සතිපට්ඨාන සූත්‍රයෙ පෙන්නනව, **කායෙ කායානුපස්සී විහරති** කය අනුව බලමින් වාසය කරන්න.

කොහොම ද....? **ආකාපී** කෙලෙස් තවන වැර ඇති ව, **සම්පජානෝ සතිමා** සම්මා දිට්ඨියෙන් යුක්ත වූ නුවණකින් හා ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දකින සිහියකින් යුක්ත ව, මොකක් ද කරන්නේ....? **විනෙය්‍ය ලොකෙ අභික්ඛා දොමනස්සං** ලෝභ දෝස දෙක හික්මවන්න.

එතකොට ලෝභ දෝස දෙක හික්මවන්න ඕන කොහොම ද, ඇත්ත ඇති හැටියෙ දකින සිහියකින්.

චතුරාර්ය සත්‍යයෙ දි අපි ඉගෙන ගත්ත තණ්හාව නිසයි දුක එන්නේ. දුක නැති කරන්න තණ්හාව නැති කරන්න ඕන කියන එක. තණ්හාව නැති කරන්න කොතැන ද කියන එකත් ඉගෙන ගත්ත. ඇහෙන්න රූප දකින කොට, කනෙන් ශබ්ද අහන කොට... ඔන්න ඔය වගේ ලෝකයට යොමු වෙන තැන්වල දි ලෝභ දෝස දෙකට අහු නොවන විදියට ඇත්ත ඇති හැටියෙ දකින සිහිනුවණක් පවත්වා ගන්න ඕන. සතිපට්ඨානයෙ කායානුපස්සනාව වඩන්නේ එහෙමයි.

මං මේ ටික අර ඉස්සෙල්ල මතක් කළ උපමාවෙන් ඔබට පෙන්වන්නම්. ඔබ යම් ආකාරයක පුද්ගලයෙක් හඳුනාගත්ත නම් ඒ පුද්ගලයාගේ ඡායාව පත්තරේක හරි, ඡායාරූපයක හරි, ජලයෙ හරි, කැඩපතක හරි, විඩියෝ දර්ශනයක හරි තිබුණොත් එතන දි ඇලීම් ගැටීම් දෙකට පත් නොවෙන්න සම්මා දිට්ඨියෙන් යුක්තව මෙහෙම කරන්න.

වෙන දා යම් පුද්ගලයෙක් දකින කොට ඔබට ඇලීම් ගැටීම් දෙක ආව නම් ඒ ඇලීම් ගැටීම් දෙක ආපු පුද්ගලයාගේ පිංතූරෙ පත්තරයක තියෙනව දැක්කොත්, වෙනදා වගේ මේ අහවලා නේ ද කියල වර්ණ සටහන විතරක් හිතට ගන්න නැතිව වර්ණ සටහනට ඔබ්බෙන් මනස අරගෙන යනව. මෙතන තියෙන්නේ කඩදාසිය නෙ.... ඔන්න දැන් ඇත්ත ඇති හැටියෙ දකිනව.

මෙතන දි උපාය දෙකක් යෙදෙනව. මෙතන තියෙන්නේ කඩදාසිය නෙ කියල සිහි කරනව. එහෙම සිහි කරන කොට වෙන දා දැකපු වර්ණ සටහනට හිත අහුවෙන ඉඩ ඇහිරෙනවා. ඇලීම් (තණ්හාව), ගැටීම් දෙක ඇති වුණේ කඩදාසියට නෙමෙයි.

පුද්ගලයෙක් ඉන්නව කියන මෝඩකමත් එක්ක නෙ ඇලීම් ගැටීම් දෙක ආවෙ. ඒ පුද්ගලභාවය කඩදාසිය තුළ නැති වෙලා යන කොට පවතින දේට නුවණ එනව. සම්මා දිට්ඨි කිව්වෙ ඒකයි. පෙනෙන දේට ඔබ්බෙන් පවතින යථාර්ථයට නුවණ යෙදෙනවා.

චතුරෙ පුද්ගල ඡායාවක් පෙනෙන කොට මෙතන තියෙන්නේ චතුරෙන් කියල බලනව වගේ, කැඩපතක පුද්ගල ඡායාවක් පෙනෙන කොට මෙතන තියෙන්නේ කණ්ණාඩියක් නෙ කියල බලනව වගේ, විඩියෝ දසුනක පුද්ගල ඡායාරූපයක් පෙනෙන කොට මෙතන තියෙන්නේ තිරයක් නෙ කියල බලනව වගේ, කඩදාසිය තුළ පුද්ගලභාවය නැතිවා වගේ සම්, මස්, ඇට, ආදි කුණප කොටස්වලින් හැදිව්ව මේ රූපය තුළ පුද්ගලයෙක් ඇහැට පෙනෙන කොට, පෙනෙන දේට ඔබ්බෙන් අපි නුවණ අරගෙන යනව, මෙතන තියෙන්නේ කුණප කොටස් ටිකක් නේ ද කියල. රූපය කියන තැන ඇත්ත ඇති හැටියෙන් බලනව.

එහෙම නැත්නම් මෙතන තියෙන්නේ පඨවි, ආපො, තේජො, වායෝ වශයෙන් සතර මහාධාතූ නේ ද කියල බලනව.

මෙතන දි හොඳට කල්පනාකාරී වෙන්න ඕන. පෙනෙන දේ ඇතුළේ හම් මස් ඇට නහර බලනව නෙමෙයි. අර වර්ණ රූපය ඇතුළෙ කඩදාසිය තියෙනව නෙමෙයි වගේ. අර ජේන ඡායාව ඇතුළෙ චතුර තියෙනව නෙමෙයි. කඩදාසිය තියෙන තැන මේ වගේ රූපයක් වර්ණ සටහනක් පෙනෙනව. කෙස්, ලොම්, නිය, දත් තියෙන තැන මේ වගේ පුද්ගල සටහනක් පෙනෙන්න ගන්නව.

එතකොට ඇහේ රැඳෙන්න එපා. රූපයෙ රැඳෙන්න එපා. වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙ රැඳෙන්න එපා. ඒ තණ්හාව ඇති වන මට්ටම. එයින් ඔබ්බට අපි නුවණ අරගෙන යන්නට ඕන. එතකොට ඒ තණ්හාව ඇතිවෙන මට්ටම අපට අතහැරෙනවා.

මෙතන කරුණු දෙකක් වෙනවා.

ඇත්ත ඇති හැටියෙ දැක්මක්, විපල්ලාසයක් නොවූ දැක්මක්, සම්මා දිට්ඨියක් වෙනව.

යම් වර්ණ සටහනක් නිසා, උපාදාය රූපයක් නිසා ඇලීම් ගැටීම් දෙක ඇතිවෙනවා නම් ඒ ඇලීම් ගැටීම් දෙකට අනු නො වී මනස පවත්වනවා.

පින්වතුනි, කායානුපස්සනාව වඩන කොට තණ්හාව නැති වෙන්නෙ ඔය විදියටයි. කායානුපස්සනාව වඩන්න ඕන ඔය විදියටයි. එහෙම නැතිව යම් රූපයක් දකින කොට තණ්හාව ඇති වෙනව නම් තණ්හාව ඇතිවෙන ධර්මතාව, ඒ රූපය මුල් කරගෙන තණ්හාව නැති කරනව කියල දෙයක් කරන්න බෑ. ඒ රූපය ඉක්මවා ගිය දැක්මකින් තණ්හාව නැති වෙනව මිසක.

9

චතුරාර්ය සත්‍යය දුකින් දොම්නසින් අවබෝධ කළ යුත්තක් නො වේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනව 'මහණෙනි උදේ වරුවේ ආයුධ පහර 100යි, දවල් කාලෙ ආයුධ පාරවල් 100යි, හවස් කාලෙ ආයුධ පාරවල් 100යි. මේ විදියට දවසට ආයුධ පාරවල් 300යි. මෙහෙම අවුරුදු 100ක් ආයුධ පාරවල් කකා හිටියොත් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වෙනව කියල යම්කිසි කෙනෙක් නුඹලට කිව්වොත් බොහොම ඉක්මනට ඒකට කැමැති වෙන්න' කියලා.

මොකද දවසට ආයුධ පාරවල් 300 ගණනෙ අවුරුදු 100ක කන ආයුධ පාරවල් ප්‍රමාණය ගණන් කරන්න පුළුවන්. එහෙම වෙලා චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වුණොත් මේ දුක් ඔක්කොම ඉවරයි. චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ නොවී මේ සසර හිටියොත් කන්න වෙන ආයුධ පාරවල් ප්‍රමාණය කියන්න බැරි තරම් කියල පෙන්වා වදාළා.

මෙහෙම පෙන්නල උන්වහන්සේ දේශනා කරනව 'මහණෙනි, එකෙකුදු වුවත් මම දුකෙන් දොම්නසින් මේ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරන්න කියල කියන්නෙ නෑ. සැපෙන් සතුටින් ම මේ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරන්න' කියලා පෙන්නුවා.

දුකට හේතුව තණ්හාව කියල අපි දන්නව. තණ්හාව නැති වුණොත් දුක කියන එක නැති වෙනවා.

ගෙවල් දොරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිලමුදල්වලට තණ්හාව තියෙන තාක් දුක එනවා.

අපට දුක ප්‍රියයි මනාපයි නම් මෙහෙම ම ඉන්න වෙනවා. දුක එපා නම් මේවා අයින් කරන්න වෙනවා.

පුළුවන් ද කරන්න ?...

දරුවන්ට තියෙන තණ්හාව අයින් කරන්න පුළුවන් වෙයි ද? ගෙවල් දොරවලට තියෙන තණ්හාව අයින් කරන්න පුළුවන් වෙයි ද? පුළුවන් ද බැරි ද? මේ එක් එක්කෙනා තමන්ගේ හිතෙන් තමන් ම අහන්න.

‘උඹල හින්දයි තණ්හාව එන්නේ’ කියල දරුවෝ ඵලවගන්න පුළුවන් ද අම්මලාට? බෑ නේ ද? මොකද දරු සෙනෙහස කියන එක සිවිය ද, මස් ද, නහර ද, ඇට ද, ඇට මිදුලු ද හිල් කරගෙන ගිහින් වැදිල තියෙන දෙයක්. එහෙනම් ‘මම යන්නම් උඹ හිටපන්’ කියල වත් ‘උඹ පලයන්’ කියල වත් ඵලවන්න පුළුවන් වෙන්නේ නැහැ නේ.

ඒ කියන්නේ අපට නිවන් දකින්න පුළුවන්කමක් ලැබෙන්නේ නෑ කියන එක ද? ගෙවල් දොරවල්වල ඉඳල දුක නැති කරන්න බෑ දුක එන්නේ මේවයින් කියල කැළේට දුවන්න වෙයි ද?

ඔන්න ඔතන දි තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මහාකරුණාව කොච්චර ද කියන එක වැටහෙන්නේ.

දුක කියන ධර්මතාව ඇවිත් තියෙන්නේ තෘෂ්ණාව නමැති හුල නිසයි. මේ තෘෂ්ණාව නමැති උල අයින් කරන්න හැදුවොත් ?...

යම් උලක් ශරීරයෙ මස් පසාරු කරගෙන යන්න ඇතිල තිබුණොත්, මේක ගලවන්න කියල මේක පාදද්දිත් රිදෙනව. අදිද්දිත් රිදෙනව. බෙහෙත් කරද්දිත් රිදෙනව නේ ද? බෙහෙත් කළාට පස්සෙ නම් සනීපයි.

මේ තෘෂ්ණාව නමැති ශල්‍යය, හුල තිබෙන තාක් දුක එනවා. තුවාලය පැසවනවා. මේ දුකෙන් මිදෙන්න නම් මේක ඇඳල අයින් කරන්න ඕන. අයින් කරලා සුවපත් කරන්නයි මේ හදන්නේ.

මේ ශාස්තෘන් වහන්සේ කොච්චර කාරුණික ද කියනව නම් ක්‍රමෝපායයන් භොයාගෙන තියෙනව තෘෂ්ණාව නමැති හුල ගලවන්න පාදද්දිත් රිදෙන්නේ නැති විදියට. අදිද්දිත් රිදෙන්නේ නැති විදියට. බෙහෙත් කරද්දිත් රිදෙන්නේ නැති විදියට මේක ඇඳල දාලා මේ රෝගයෙන් සුවපත් කරන්න.

එහෙම නැතිව තෘෂ්ණාව නැති කරන්න කියලා ගෙවල් දොරවල්, දරු මල්ලො අතඅරින්න කියනව නම් ඒක හරියට කෑ ගහද්දි ම, රිදෙද්දි ම අමු අමුවේ උල ඇඳල දාන්න උත්සාහ කරනව වගේ. යටට ම කිඳා බැහැල නම් ගලවන්න දෙන්නේ නෑ. බෙහෙත් දාන්න වත් දෙනව ද වේදනාව වැඩි නම්? කෑ ගහනව, පයින් ගහනව, අතින් ගහනව මිසක දෙනව ද බෙහෙත් දාන්න?

අන්න ඒ වගේ තෘෂ්ණා උල ශරීරයේ කිඳාබැහැල නම් තියෙන්නේ ඒ විදියට බෙහෙත් කරන්න දෙන්නේ නෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේකට උපායක් පෙන්නනව තමන්ට වත් රිදෙන්නේ නැති වෙන ම ක්‍රමයක්.

දැන් දරු තණ්හාව, ගෙවල් දොරවල් මේව නේ අයින් කරන්න බැරි. හොඳයි ඔබට මෙහෙම දෙයක් කරන්න පුළුවන් ද? උන්වහන්සේ විමසනවා.

වෙන මොකක් වත් නෙමෙයි ඔබ ඇහෙත් රූපයක් බලන කොට බලන රූපයෙ ඇත්ත ඇති හැටියට ඔබට දකින්න පුළුවන් ද? දැන් මේක දරුවෝ අයින් කරනව වගේ වේදනාවක් ද ඔබට? ගෙවල් දොරවල් ඔක්කොම දාල යන තරමට වේදනාවක් ද මේක? කාව වත්, කුමක් වත් අයින් කරන්න කියනව නෙමෙයි. තණ්හාව නැති කරන්න කියනව ද? එහෙම කියන්නෙත් නෑ. උපායක් විතරක් පෙන්නනව.

මෙන්න මේ උපායෙන් අච්චර යටට කිඳා බැහැල තිබුණු තණ්හාව ඉබේ ම නැති වෙල දුක නැති වෙල සුවපත් වෙනව.

තණ්හාව නිසා දුක් විදින ලෝකයාට තණ්හාව නැති කරල දුක නැති කරන්න ඕන. තණ්හාව කෙළින් ම අයින් කරන්න ගියොත් උල ගලවන්න ගියහම රිදෙනව වගේ. කරන්න බෑ. වෙන්නෙත් නෑ.

දුක පාරනව විතරයි. දුකක් දෙනව වගේ සිද්ධියක් වෙන්නෙ.

ඒ හින්ද එහෙම කරන්නෙ නැතිව උපායක් යොදනව. දුක නැති කරන්න බෙහෙත් කරන්න වත් දුකක් දෙන්නෙ නැහැ.

මහණෙනි මේ එක ම මගයි. මොකට ද? හැඬීම් වැළපීම් ඉක්මවන්නට. කායික දුක් මානසික දොම්නස් නැති කරන්නට. මාර්ගඵල ලබන්නට.

මොකක් ද එක ම මග? ඒ සතර සතිපට්ඨානයයි. සතිපට්ඨාන හතරක් නෑ. එක ම සිහිය ආරම්භණ නානත්වය මත බෙදල තියෙනව වර්ත අනුව. ඒකෙන් කාමභූමියෙ ඉන්න සත්ත්වයන්ට රූපය මූල කාරණාව කරගෙනයි තණ්හාව පවතින්නෙ. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ සත්ත්වයන්ට කායානුපස්සනාව බෙහෙවින් පනවල තියෙනව.

අපි දැන් කායානුපස්සනාව වඩන හැටි ටිකක් ඉගෙන ගනිමු. දුක, දුකට හේතුව, දුකේ නිරෝධය, ගැන ඔබට හරි වැටහීමක් නැති වෙන්න පුළුවන්. ඒත් මේ ප්‍රතිපදාව තියෙන්නෙ අන්න ඒ කරුණු, නොදන්න කෙනකුට වුණත් මේ ප්‍රතිපදාව වඩන අතරේ ඉබේට ම සාක්ෂාත් වන විදියට.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනව කයෙහි කය අනුව බලන්න. කොහොම ද? කෙලෙස් තවන වැර ඇතිව සම්මා දිට්ඨියෙන් යුක්ත වූ සිහියකින්. ඒ කියන්නෙ ඇත්ත ඇති හැටියෙන් දකින සිහියෙන් යුක්තව. මොකට ද? ලෝභ ද්වේශ දෙක හික්මවන්න. දුරු කරන්න.

අපි දැන් මේ හදන්නෙ දුකට හේතු වන කරුණු ටික උපායකින් අයින් කරන්න. කෙළින් ම කරන්න බැරි නිසා. අපට රිදෙන නිසා.

රාග ද්වේශ දෙක ඇති වෙච්ච අරමුණේ රාග ද්වේශ දෙක නැති කරන්න බෑ. රාග ද්වේශ දෙක ඇති වෙච්ච අරමුණ අපට හමුවෙද්දි ම රාගය කියන එක තරහ කියන එක ඇවිල්ල. රාගය ඇති වුණාට පස්සෙ තරහ ඇති වුණාට පස්සෙ ඒක නැති කරන විදියක් ගැන බලනව කියන්නෙ අපි ඒ ක්ලේශය ඇතුළෙ. එතකොට ඒ ක්ලේශයට පිළියමක් යොදනව මිසක ක්ලේශයෙන් ඔබ්බට ගිහිල්ල

නැහැ. හැම දා ම ක්ලේශය නැති කර කර ඉන්න වෙනව මිසක යථාර්ථය දකින්න වෙන්නෙ නැහැ.

එතකොට දැන්

අපි කරන්න යන්නෙ... කෙලෙස් නැති කරන්න, තණ්හාව නැති කරන්න හදන්නෙ නෑ අපි. අපි කරන්නෙ ඇත්ත ඇති හැටියෙ හඳුනාගන්න එක විතරමයි.

රාග, ද්වේශ අවුස්සන සුලු වර්ණ සටහනක් මුද්‍රිත කඩදාසියක් වූ තැන මේ කඩදාසිය ම නේ ද කියල හඳුනා ගන්නවා. (නිවන් බණ 7 ලිපිය කියවන්න). ඇහෙන්න රූපයක් දැක්ක හැටියෙ ඒ විදියට ඇත්ත ඇති හැටියෙ දැකල උපේක්ෂා සහගත වෙන්න.

පත්තරේ රූපෙ දකින කොට මේ අභවලා නෙ කියල ඇලෙනව නම් හෝ ගැටෙනව නම් හෝ කියන කරුණට දැන් අපි යන්නෙ නෑ. මොකද ඇත්ත ඇති හැටියෙ දැකල උපේක්ෂා සහගත වෙනව. කඩදාසිය ම වූ තැන පුද්ගලයෙක් කියල ගත්ත නෙ කියල නුවණ දියුණු වෙන කොට ලැජ්ජා හිතෙයි . හරියට බැලුවොත් අපි රාගය ඇති කරගෙන තියෙන්නෙ කඩදාසියට. ද්වේශය ඇති කරගෙන තියෙන්නෙ කඩදාසියට. එච්චරට ම මෝඩ වුණා ද කියල ලැජ්ජා හිතෙන එකක් නැද්ද?

එතකොට උපාය මොකක් ද? කඩදාසිය, තීන්ත හමුවෙනවා. රූප සටහන හමුවෙන්න ඉඩක් නෑ. මෙනත තියෙන්නෙ කඩදාසිය ම නේ ද, තීන්ත නේ ද කියල සිහි කරගන්නව.

මේ විදියට ඇත්ත ඇති හැටියෙ සිහි කරගන්නම කරුණු දෙකක් වෙනව. ඇත්ත ඇති හැටියෙන් පෙනෙන්නත් පටන් ගන්නවා. ලෝභ, ද්වේශ දෙක අතහැරෙන්නත් ගන්නවා. කඩදාසිය කියලත් පේනවා. වෙනදා වර්ණ සටහන නිසා ඇති වෙච්ච රාග, ද්වේශ දෙකත් නැති වෙනව.

ඒ වගේ ශරීරය දිහාත් බලනවා. කුණප කොටස් තිස් දෙකක් තියෙන තැන, සතර මහාධාතු තියෙන තැන පුද්ගලයෙක් වගේ පේනවා. ලෝකය කියන්නේ මේ වර්ණ සටහන් පේන මට්ටම. අපි

දැන් ඔය මට්ටම හිතට අහුවෙන්න දෙන්නෙ නෑ.

මේ යථාර්ථය සිහි කරගන්න කොට මොකද වෙන්නෙ? ලෝභ ද්වේශ දෙක හික්මෙනවා. වෙනදා දක්වන ප්‍රතිචාර ඇතිවෙන්නේ නැහැ.

හැබැයි මතක තියාගන්න සිහිය නැති වුණොත්, කඩදාසිය තියෙන තැන කඩදාසිය කියලා සිහි කරගන්න බැරි වුණොත් ඉබේ ම වර්ණ සටහනයි අහුවෙන්නෙ.

ඒ නිසා කෙලෙස් තවන වැර ඇති ව මේකෙන් වෙන් නොවන සිහියකින් ඉන්න ඕන. කඩදාසිය සිය වතාවක් ද බැලුවේ, සිය වතාව ම මේ කඩදාසිය නෙ කියන සිහිය තියාගත්තොත් තමයි වර්ණ සටහන අහුවෙන්නෙ නැත්තෙ.

ඉදිරියට යදිදිත් ආපහු එදිදිත් වටපිට බලදිදිත් අතපය හකුළුවදිදිත් මේ සිහිය පවත්වාගන්න ඕන. මොකද අසිහිය යෙදිව්ව හැම තැනක දි ම වර්ණ සටහන අහුවෙනවා. රාග, ද්වේශ දෙක ඇති වෙනවා.

කඩදාසිය වූ තැන කඩදාසිය බව බැලුවට හිත රිදෙන්නෙ නෑ නෙ. 'දරුවා ගෙදරින් යවනවා, ගේදොර අතඅරිනවා' වගේ හිත රිදෙනව ද? අනුත් අතඅරින සිද්ධියක් නෙමෙයි. කාටවත් පාඩුවක් අසාධාරණයක් කරන්න හදනව නෙමෙයි. මගේ ඇස පාදා ගැනීමක් මෙතන තියෙන්නෙ. මාව නිවැරදි කරගන්න හදන්නෙ.

මේක අමාරු නෑ. කරන්න බැරි නෑ. වුවමනාව නැතිකම විතරයි. වුවමනාව තියෙන ඕන කෙනකුට පුළුවන්.

10

බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලොව පහළ වීමේ වටිනාකම

පින්වත්නි, අපි හැමෝම අහල තියෙනව ලෝකයේ බුදුරජාණන් වහන්සේලා පහළ වීම දුර්ලභයි කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලෝකයේ පහළ වීම ඇයි දුර්ලභ වුණේ? බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලෝකයේ පහළ වුණා ම ඇති වන විශේෂත්වය මොකක් ද? එහෙම පහළ නොවුණොත් ඇති ස්වභාවය මොකක් ද කියන කාරණා අපි තේරුම් කරගන්නට ඕන.

අපට දහම තේරුණොත් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේලාගේ පහළවීම වටිනව කියලා තේරෙන්නෙ. පහළවීමේ වටිනාකම තේරුණොත් තමයි දහම තේරෙන්නෙ.

බුදුරජාණන් වහන්සේලා පහළ වෙන්නේ ලෝක සත්ත්වයා කෙරෙහි බොහොම අනුකම්පාවෙන්. ලෝක සත්ත්වයා දුක් විදිනව. නමුත් දුක නැති කරන මාවත දන්නෙ නැහැ. දුක නැති කරන්න කියලා යමක් කරනවා නම්, ඒ කරන කරන දේන් දුකට හේතුවක් වෙලා.

මෙබඳු ලෝකයාට දුක නැති කරන මාවත කියලා දෙන්න ඕන ය කියන කරුණාවෙන් මයි බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලොව පහළ වෙන්නේ.

අපි මේ ටික පොඩ්ඩක් විස්තර කරමු. එතකොට අපට උත්තරයක් එයි මෙන්න මේ නිසා නේ ද බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලොව පහළ වීම දුර්ලභයි කියන්නෙ කියල.

පින්වතුනි, හොඳට සිහි කරල බලන්න. ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස කියන ස්පර්ශ ආයතන හයේ පහළ වීම, හටගැනීම තමයි අපේ ඉපදීම කියල කියන්නෙ. අපි ජීවත් වෙනව කියල කියන්නෙ මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ පැවැත්ම. අපි මැරෙනව කියල කියන්නෙ මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ නැතිවීම.

එතකොට මේ ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස කියන ස්පර්ශ ආයතන හයත් එක්ක ම උපදින, මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ අත්දැකීමෙන් ජීවත් වන, මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ අත්දැකීමෙන් මිය පරලොව යන අපට මොන ම විදියකට වත් මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් බැහැර වූ අත්දැකීමක් තියෙන්න බැහැ. එහෙම දෙයක් හිතන්න පුළුවන්කමක් වත් නැහැ.

මේ ස්පර්ශ ආයතන හය ඇතුළෙයි මේ දුක් ටික ඔක්කොමත් තියන්නෙ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනව 'මහණෙනි, මේ ස්පර්ශ ආයතන හය, හම නැති එළඳෙනක් වගේ බව දකින්න. හම නැති එළඳෙනක් ජලාශයකට බැස්සොත් චතුරේ ඉන්න සත්තු කනවා. මේ හම නැති එළඳෙන පොළොවේ නිදා ගත්තොත් පොළොවේ ඉන්න කුහුඹුවො වගේ සත්තු කනවා. ගහකට, ටැඹකට හේත්තු වුණොත් ගහේ, ටැඹේ ඉන්න සත්තු විදිනවා, කනවා. අහස ඇසුරු කරගෙන හිටියොත් අහස ඇසුරු කරගෙන සැරිසරන කපුටො, ගිජුලිහිණියො වගේ සත්තු කනවා.

මේ හම නැති එළඳෙන යම් හෝ ඉරියව්වක වාසය කරයි නම් එයින් දුකක් මයි ඇතිවෙන්නේ. ඒ වගේ මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ පැවැත්ම ම තථාගතයන් වහන්සේ වදාළේ දුකක් කියල.

අද අපි සැපයි කියල හිතාගෙන ඉන්න දේ ද දුකයි කියල අපට තේරෙන්නෙ නැහැ.

මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ පැවැත්ම ම දුකයි කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළෙ අපි සැපයි කියන දේත්, අපි දුකයි කියන දේත් දෙක ම දුකයි කියන අර්ථයකින්. එහෙම කියන්න හේතුව, තථාගතයන් වහන්සේ දැක්කා යම් තැනක සැපක් ලැබෙනව නම් ඒ සැප පිහිටල තියෙන්නෙ මහ විශාල ආදීනවයක් තුළ බව. එහෙම නම් ඒ සැපයට සැපක් කියන්න බැහැ.

යම්කිසි කෙනකුට කුෂ්ඨ රෝගයක් හැදුණ නම් කුෂ්ඨ රෝගය දුකක්. ඒක අප්‍රසන්නයි, දුගඳයි, පිළිකුල්සහගතයි. එබඳු කුෂ්ඨයක් කහන කොට සැපක් ඇති වෙනව නම් නුවණැති පුරුෂයො ඒ සැපට සැපක් කියන්නෙ නැහැ. මොකද, කහන කොට සැපක් වුණාට කුෂ්ඨ රෝගයෙ ආදිනව බොහෝයි. ඒ නිසා ඒ සැපය ද දුකක් කියන ගණයට යනව.

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ දැක්කෙ ලෙඩ වෙන, මහලු වෙන, මරණයට පත් වෙන, නින්දා අපහාස, ඇනුම් බැණුම් ලැබෙන, අවි ආයුධ, කඩු කිනිසි වදින, මැසි මදුරු, අවුවැසිවලින් දුක් පීඩා එන්න පුළුවන් මට්ටමේ කයක් හදාගෙන එබඳු කයක පිහිටල මේ ලැබෙන සැපය සැපක් නෙමෙයි.

අපි ඇහෙන්න රූපයක් බලනව නම් ඒකෙන් අපට සැපක් ලැබෙන්න පුළුවන් තමයි. නමුත් අපට ඒ සැපය ගැනීම පිණිස ඇහැ පවත්වන්න නම් කයත් පවත්වන්න වෙනව. කය පවතිනව කියන්නෙ ශීත, උෂ්ණ, අවු, වැසි, මැසි, මදුරු පීඩා මේ දුක් දොම්නස් ඔක්කොම ඒකෙ තැවරිල තියෙනව.

අපි නොදන්නව වුණාට, නොදැක්ක වුණාට ඒ සැප වේදනාවේ ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්, දොම්නස්, උපායාස තැවරිලා තියෙනවා. එබඳු වූ වටපිටාවක පිහිටලයි මේ සැපය තියෙන්නෙ. මේ ලෝකෙ දුක මත පිහිටල තියෙන්නෙ කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවෙ ඒකයි.

ඒ නිසා දුක කියන කොට අපි අද දන්න මට්ටම විතරක් නෙමෙයි. අපි අද දන්න මට්ටම ලෙඩ වෙනව, මහලු වෙනව, මැරෙනව කියන ටික නෙ. අද අපි සැපයී කියන ටික ද දුකයි කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ දැක්ක. සැප ද දුකයි, දුක ද දුකයි කියන අර්ථයෙන් තමයි මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ අත්දැකීම හම නැති එළඳෙනා වගෙයි කියල කිව්වේ.

එතකොට අපේ පැවැත්ම කියල කියන්නෙ මේ දුකේ පැවැත්ම. තව විදියකින් ගත්තොත් අපේ ජීවිතය කියල කියන්නෙ දුක්ඛ සත්‍යය. දුක්ඛ සත්‍යය කියල අමුතු යමක් දකින්න එපා. අපේ ජීවිතය දකින්න. පංච උපාදානස්කන්ධය තමයි අපේ ජීවිතය කියන්නෙ.

දුක නැති කරන්න කියල අපි කටයුතු කරන්නෙත් මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ දුකේ අත්දැකීමෙන්මයි. දුක නැති කරන්න කියල අපි ඔය විදියට කටයුතු කළොට ඒ කරන හැම දෙයක් ම ආපහු දුකට හේතුවක් වෙනව කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා.

පෙරළෙන දෙයක් ඇතුළෙ නොපෙරළී ඉන්න බැහැ. පිච්චෙන දෙයක් ඇතුළෙ නොපිච්චී ඉන්න බැහැ. එහෙම නම් පෙරළෙන දෙයින් ඉවතට යන්න ඕන. පිච්චෙන දෙයින් එළියට යන්න ඕන. විශාල ගිනි ගොඩකට පැනල ගිනි ගොඩ ඇතුළෙ ම එහෙට මෙහෙට දිව්වත් පිච්චෙනවා. කිසිවක් ම නොකර හිටියත් පිච්චෙනවා.

මේ ලෝකය හැම විට ම ලාභ, අලාභ, යස, අයස, නින්දා, ප්‍රශංසා, දුක්, සැප කියන අටලෝ දහම අනුව පෙරළෙනවා. මේ ලෝකෙ ඇතුළෙ ඉන්න කිසිකෙනකුට නොපෙරළී ඉන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. ලාභයෙදින්, අලාභයෙදින් එක විදියෙ මනසකින් ඉන්න පුළුවන් නම් එයා මේ ලෝකෙට අයිති කෙනෙක් වෙන්න බැහැ.

‘ආදිත්ත’ කියන සූත්‍රයෙ පෙන්නනව ‘මහණෙනි, ඇස ඇවිළගන්නා ලදි. රූපය ඇවිළගන්නා ලදි. වක්ඛු වික්ඛාණය ඇවිළගන්නා ලදි. කුමකින් ද? ජාතියෙන්, ජරාවෙන්, මරණයෙන්,

ව්‍යාධියෙන්, ශෝකයෙන්, පරිදේව දුක්ඛදෝමනස්ස උපායාසයන්ගෙන්, රාගයෙන්, ද්වේශයෙන්, මෝහයෙන්, ඇවිළගන්නා ලදි. මේ ස්පර්ශ ආයතන හය ම මේ කියන එකොළොස් ගින්නෙන් ඇවිළෙනවා.

තණ්හාව නැති කරල හරි කෙනකුට මේ ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය පරිහරණය කරන්න පුළුවන් කියල අපි හිතනව නම්, ඒත් නොපිච්චී ඉන්න බැ. අපි ගිනිගොඩ ඇතුළෙමයි එහාට මෙහාට පැනපැන නොපිච්චී ඉන්න හදන්නෙ.

මෙබඳු වූ ලෝකෙ එක්ක ම ඉපදිල, මේ ලෝකය එක්ක ම හැදිල වැඩිල, ලෝකයට අයිති නැති ලෝකෙන් එතෙරකට ගියා, ඒ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ. පෙරළෙන දේ එක්ක ම ඉපදිල පෙරළෙන දේ එක්ක ම හැදිල වැඩිල උත්චහන්සේට පුළුවන් වුණා නොපෙරළෙන තැනකට යන්න. පිච්චෙන දේ එක්ක ඉපදිලා, ඒ එක්ක ම ජීවත් වෙලා නොපිච්චෙන තැනකට යන්න පුළුවන් වුණා.

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලෝකෙට වටින්නෙ මෙන්න මේ නිසා. මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් එළියට යනව කියන එකක් ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඉන්න කෙනාට වෙන්නෙ නැහැ. බිත්තරයක් ඇතුළෙ ඉපදිලා, බිත්තරය ඇතුළෙ ජීවත් වෙලා, ඒ ඇතුළ ම මැරෙන කෙනා ඉන්නෙ බිත්තරයක් ඇතුළෙ කියල වත් දන්න නැහැ. එළියට යෑමක් ගැන කවර කතා ද?

අපි මෙච්චර වෙලා දැක්කේ හීනයක් කියල වටහා ගන්න නම් අවදි වෙන්න ඕන. නැගිට්ටොත් තමයි දන්නෙ මෙච්චර වෙලා දැක්කේ හීනයක් කියල. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ වටින්නෙ, තනියම, කිසි ම කෙනකුගේ උපකාරයක් නැති ව, මෙබඳු වූ ලෝකෙන් එතෙර වෙත මඟක් හොයාගත්ත නිසා. පෙරළෙන දෙයින් ඔබ්බට යන මඟක් හොයාගත්ත. පිච්චෙන දෙයින් ඔබ්බට යන මඟක් හොයාගත්තා. මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් ඔබ්බට යන තැනක් හොයාගත්තා.

කිසිදු බිත්තර රාශියක් තියෙන තැනක ඒ බිත්තර ගොඩෙන් යම් පැටියෙක් මුලින් ම කටුව බිඳගෙන එළියට ආවොත් ඒ නිසා අනෙක් පැටවුන්ට වඩා මේ පැටිය ශ්‍රේෂ්ඨයි, ජ්‍යෙෂ්ඨයි කියනවා. මොකද මුලින් ම ආපු නිසා. ඒ වගේ මේ අවිද්‍යාව නමැති කෝෂය බිඳගෙන එළියට ආපු නිසා මේ ලෝකෙට බුදුරජාණන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨයි, ජ්‍යෙෂ්ඨයි, අග්‍රයි.

එහෙම නොවන්නට මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් ඔබ්බට යමක් අපට හිතෙකින් වත් හමුවෙන්නෙ නැහැ. හිතයක් දකිනව නම් එය ද ස්පර්ශ ආයතන හයටයි අයිති.

මෙන්න මේ නිසයි පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේලා පහළ වීම ලෝකෙ දුර්ලභයි, වටිනවා කියලා කියන්නෙ.

11

තුන් කාලයෙන් මිදීම ලෝක නිරෝධයයි.

අපි අද, බුදු රජාණන් වහන්සේ, ලෝකෙන් එළියට යන්න පෙන්නපු ක්‍රමය මොකක් ද කියලා බලමු. බුදු රජාණන් වහන්සේ ලෝකයට පහළ වෙලා, මේ ලෝකෙන් එතෙර නුවණක් ඇති කරගත්තා. ඒ නුවණ තමයි 'සළායතනයේ නිරෝධය'. මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ නිරෝධයට නුවණ.

දැන් මේකෙ අදහස, මුකුත් ම නැති, සළායතනයෙන් අරමුණු ගන්නෙ නැති, හිස් බවක් වගේ දෙයක් කියලා ගන්න එපා. ස්පර්ශ ආයතන හය ඇසුරු කරමින් ම, එයින් මිදෙන දර්ශනයක් මේක.

තථාගතයන් වහන්සේ ඇති කල්හිත්, නැති කල්හිත්, පහළ වුණත්, නැතත් මේ ලෝකෙ තුළ පවතින ඇත්තක් (යථාර්ථයක්) තියෙනව. උන් වහන්සේ මෙන්න මේ යථාභූත ස්වභාවය දැක්කා. ඒ ස්වභාවය මේ ලෝකෙට අයිති දෙයක් නෙමෙයි. ඒ යථාභූත ස්වභාවයට, ඇස, රූපය, කන, ශබ්දය, නාසය, ගන්ධය ... කියලා අපි දකින දේට ඔබ්බෙන්, බුදු රජාණන් වහන්සේගේ නුවණ ගියා. රූපය කියන්නෙ මොකක් ද? වේදනාව, සංකාරය, විඤ්ඤාණය කියන්නෙ මොකක් ද?

මේ ස්කන්ධයන්ගේ පැවැත්මත්, ස්වභාවයත්, මේ ස්කන්ධයන්ගේ ඇතිවීමත්, නැතිවීමත් දකින නුවණකට උන් වහන්සේගේ මනස යොමු වුණා.

බුදු රජාණන් වහන්සේ දැක්ක, මේ ස්කන්ධයන්ගේ, ඇත්ත ඇති හැටියෙන් පවතින ස්වභාවයක්. යම් යම් ප්‍රත්‍යයක් නිසා උපදින දෙයක් තියෙනවා නම් ඒ ඒ ප්‍රත්‍යය නැති වෙන කොට ඒ හැම දෙයක් ම නැති වෙනවා කියලා, ලෝකයා දකින දේට ඔබ්බෙන් උන් වහන්සේ දැක්කා. ඒ හේතුඵල දහම දකින කොට බුදු රජාණන් වහන්සේට නුවණක් පහළ වුණා අතීත හේතු නිසා හටගත්ත දෙයක් තියෙනව නම් ඒ හේතු නැති වෙන කොට ඒ දේ නැති වෙලා නේ ද? අතීතය නිරුද්ධ වෙලා නේ ද කියල නුවණක් ආවා. එහෙනම් අනාගතය කියන එක තව ම ඉපදිලා නෑ නේ ද කියන නුවණක් ආවා. එහෙනම් හටගෙන නැති වෙන වර්තමානයක් විතරයි තියෙන්නේ කියලා අවබෝධ වුණා.

මේ ස්කන්ධයන් ස්කන්ධයන්ගේ ඇතිවීමත් නැතිවීමත් බැලුවේ මොකට ද? ඒ බැලීම තුළින් තමයි නුවණක් ආවේ, අතීතය නිරුද්ධ වෙලා, අනාගතය ඉපදිලා නැහැ, වර්තමානය හටගෙන නැති වෙනවා කියලා.

ලෝකය කියලා කිව්වේ, අතීතයක් තියෙනවා, අනාගතයක් තියෙනවා, වර්තමානයක් තියෙනවා කියන තුන් කාලය ම ඇති මනස. ඒ තමයි අපේ මනස. ඔහොම තැනක ඉඳලා බුදු රජාණන් වහන්සේ තනිය ම හොයාගත්ත අතීතය නිරුද්ධ වෙලා. අනාගතය තව ම හටගෙන නෑ. වර්තමානය විතරක් යම් ප්‍රත්‍යයකින් හටගන්නව ද ඒ ප්‍රත්‍යය නැති වෙන කොට නැති වෙනවා කියලා.

මේක තමයි තථාගතයන් වහන්සේ ඇති කල්හිත් නැති කල්හිත් ලෝක සත්‍යය. අතීතය කියන එක මැරුණු දෙයක්. අනාගතය කියන එක තව ම හටගත්තේ නැති එකක්. වර්තමානයක් තියෙනව නම් ඒක ඇති වෙච්ච සැණෙකින් නැති වෙනවා. ඇති වෙච්ච හේතුව නැති වෙන කොට නැති වෙනවා.

බුදු රජාණන් වහන්සේ මේ ඇත්ත දැනගෙන ලෝකෙට දේශනා කළා. ලෝකෙ කිව්වේ කවුද? දැන් අපි දිහා ම බලන්න. අතීතයක් තියෙනවා, දැකපු අය/ අහපු දේ ඉන්නවා, තියෙනව කියන තැනක නේ ද අපේ මනස තියෙන්නේ? අතීතයක්,

අනාගතයක්, වර්තමානයක් තියෙනවා කියන මනස ඇති කෙනාට බුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා අතීතය නිරුද්ධ වෙලා. අනාගතය හටගෙන නෑ. වර්තමානය හටගෙන නැති වෙනවා කියලා.

ස්කන්ධයන්ගේ ඇති වීමත් නැති වීමත් දැකීම තුළින් තමයි සත්‍යානුලෝමික ඥානය ඇති වෙන්නේ. සත්‍යානුලෝමික ඥානය කියන්නේ 'නිරුද්ධ වෙච්ච ධර්මයන් නිරුද්ධ වෙලා. නූපන්න ධර්මයෝ නූපන්නා. වර්තමානයේ ඇති වෙච්ච යමක් තියෙනවා නම් ඒ ටික නැති වෙනවා' කියන අවබෝධයයි.

දැන් බලන්න බුදු රජාණන් වහන්සේ මේ කියපු දේ අපට ඇත්ත ද? ඒක අපට බොරු නෙමෙයි ද? මං ඔප්පු කරලා පෙන්නවා අද අපට ඒක බොරුයි කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා අතීතය නිරුද්ධ වෙලා කියලා. ඔබ්බ මනසට එළඹ සිටිනවා ද ඒ බව? ගෙදර ඉඳලා නම් මෙතනට ආවේ, ඒ ආපු ගෙදර මේ වෙලාවේ ඔබට තියෙනවා ද නැද්ද? අම්මල, තාත්තල, නෑදෑයෝ, සහෝදරයෝ ඉන්නව ද නැද්ද? ඕක ඇත්ත නම් බුදු රජාණන් වහන්සේ අතීතය නිරුද්ධයි කියපු දේ බොරු වෙන්න ඕන නේ? ඒක ඇත්ත නම් මේ අතීතය හමුවන මනස බොරු වෙන්න ඕන. දෙකක් ඇත්ත වෙන්න බෑ.

මේ කියන්නේ බොහොම වටිනා කරුණක්. එහෙනම් අපට කෙළින් ම අනුවෙනවා මේ ටික තමයි අපි ළඟ තියෙන බොරුව, මිථ්‍යාව. අද අපි ඇත්තයි කියන එක ඇත්ත නම් බුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු දේ බොරු වෙලා.

එහෙම බලන කොට අපේ ජීවිතය නෙමෙයි ද බොරුව? මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය? අපි ඉන්නේ බොරුව ඇතුළේ ඇත්තක් හදාගෙනයි. ඒ හින්දයි අපට බොරුව මොකක් ද කියන එක තේරෙන්නේ නැත්තේ.

හොඳට බලන්න. අතීතය නිරුද්ධයි කියන එක සාක්ෂාත් වුණොත් මේ මොහොතේ මේ ඇසට පේන දේ ඇරෙන්න ඔබට තිබෙන්න ඕන, මනසට එළඹ තියෙන්න ඕන අනිමිත්ත, සුඤ්ඤත බවක් මයි. ඊට මෙහා සැවැත්දරා මුලක් තරම් වත් අත්දැකීමක්

තියෙනව නම්, ඇති දෙයක් තිබුණු දෙයක් හැටියට අත්දැකීමක් තියෙනවා නම් ඒ ටික ඇත්ත නම්, අර සත්‍යය බොරු වෙන්න ඕන. ඒ සත්‍යය ඇත්ත නම් මේ තියෙනවා කියල හිතෙන සැවැත්දරා මුලක් තරම් දෙයක් වත් තියෙනවා නම් ඒක බොරු.

බුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා 'මහණෙනි, සත්‍යය අවබෝධ කරගන්න'. මේ උපදේශය කාට ද දේශනා කළේ ? මේ සත්‍යය තුළ මනස නැති කෙනාටයි. දැකපු අහපු අය / දේ ඉන්නවා, තියෙනවා. ඒ කියන්නේ අතීතය තියෙනවා අනාගතය තියෙනවා. වර්තමානය තියෙනවා කියන මනස ඇති කෙනාටයි බුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ සත්‍යය අවබෝධ කරගන්න කියලා. සත්‍යය කියන්නේ මොකක් ද? නිරුද්ධ වෙච්ච දේ නිරුද්ධ වෙලා. ක්ෂය වෙච්ච දේ ක්ෂය වෙලා. වැය වෙච්ච දේ වැය වෙලා. නූපන්න දේ, නොහටගත් දේ නූපන්නා. නොහටගත්තා. වර්තමානයක් තියෙනවා නම් එය හටගෙන නැති වෙනවා. මේකයි ඇත්ත. මේ ඇත්ත අවබෝධ කරගන්න කිව්වා.

එහෙනම් අපට හොඳ උත්තරයක් ලැබෙනවා. අපි සත්‍යාවබෝධ කරන්න කියල මොනව හරි දෙයක් කරනවා. අපි අවබෝධ කරන්න ඕන 'සත්‍යය මොකක් ද' කියලා ඉස්සෙල්ල තේරුම් ගන්න. අපි ඒක දන්නෙ නෑ. සිල් රකිනවා, භාවනා කරනවා සත්‍යය අවබෝධ කරගන්න. මේවා වැරදියි හෝ එපා කියනවා නෙමෙයි. යමක් කරනවා නම් කරන දේ කරන්නේ මොකට ද කියලා දැනුමකින් දැකීමකින් කරන්න.

සිහි කරගන්න, මේ දහම හිතෙකින් වත් අපට දැනෙන දෙයක් ද? අනාගතය නූපන්න බව තියෙනව ද අපට? අපට අනාගතය තියෙන බව නෙමෙයි ද දැන් තියෙන්නේ. උදාහරණයකට ඔබට තව ටිකකින් යන්න තියෙන ගෙදර දැන් ම මනසේ හැදිලා නැද්ද? ගෙදර තියෙනවා නෙමෙයි ද? තියෙනවා. තව ටිකකින් හන්දියට ගිහින් එන්න බැරි ද? හන්දියේ 'තව ම නොහටගත්ත ස්වභාවය' ඔබට තියෙනවා ද? නෑ නේ ද? හන්දිය එතන තියෙනවා කියන බව නේ ද තියෙන්නේ?

අනාගතය ඇති බවක් මිස නූපන්න බවක් නෙමෙයි තියෙන්නේ.

එතකොට පිළිගන්න පුළුවන් ද අපේ මනස අතීතය ඇති බවට, අනාගතය ඇති බවට, වර්තමානය ඇති බවටයි පවතින්නේ. ඒක තේරුම් ගන්න පුළුවන් නේ?

ඔන්න ඔය තුන් කාලය ඇති බවට තමයි ලෝකය කියල කියන්නෙ. එහෙම නැති තැනක ලෝකයක් කියල දෙයක් පනවන්න පුළුවන් ද?

දැන් මේ මොහොත වන විට මේ දකින දේට අමතරව සිහි කරන්න කිසි ම දෙයක් නැති වුණොත් ?.... ඔබට ගෙවල්වලට යන්න පුළුවන් ද? ඒ කියන්නෙ කාමභූමි මට්ටමක් වත් පවත්වන්න පුළුවන් ද?

මේ කියන දේ අද ඔබට තිබෙන මනසට පරස්පර වෙන්න පුළුවන්. නමුත් මතක තියාගන්න, මේ කියන්නෙ යථා ස්වභාවය ගැන.

අපට ගෙවල් දොරවල් තියෙනවා, දරුවෝ ඉන්නවා කියන හැඟීම තියෙන නිසා නේ ද ඒ තැන්වලට ආපහු යන්න පුළුවන් වෙලා තියෙන්නේ? ලෝකෙ කියල පැවැත්මක් පවත්වන්න පුළුවන් වෙලා තියෙන්නේ, ඒ නිසා නේ? ඒ හින්ද නෙමෙයි ද අපට අඬන්නත් පුළුවන්කම ලැබිල තියෙන්නේ? ඒ ඉන්න දරුවා නැති වෙච්ච නිසා නේ ද අපට අඬන්න පුළුවන් වෙලා තියෙන්නේ?

අපි මෙතන හිටියට ගේ එහේ තියලයි ඇවිල්ල ඉන්නේ. ඔන්න ආරංචියක් එනවා විශාල සුළි සුළඟක් ආව. ගේ කඩාගෙන ගියා. දැන් දුක් දොම්නස් එන්නේ නැති වෙයි ද? දුකට හේතු ටික වට්ට ම තියාගෙනයි අපි මේ ඉඳගෙන ඉන්නේ. නිකම් එහෙම නෙමෙයි.

ලෝකය කියන එක හොඳට තේරුම් කරගන්න. අතීතය, වර්තමානය, අනාගතය කියන තුන් කාලය එකට බැඳුණොත් විතරයි මම ඉන්නවා, අතින් අය ඉන්නවා, සත්ත්වයෝ පුද්ගලයෝ ඉන්නවා ආදි වශයෙන් පැවැත්මක් පවත්වන්න පුළුවන් වෙන්නේ. අතීතය

නිරුද්ධ වෙච්ච තැනක, අනාගතය නොහටගත් තැනක වර්තමානයත් පනවන්න බැහැ. ඒ සිද්ධාන්තය තුළ ලෝකයක් පනවන්න බැහැ.

ගියොත් හටගන්නව මිසක, එහෙම දෙයක් (නොගියොත්) තිබිල නැහැ කියන තැනක අපේ මනස තියෙනව ද? කොළඹ යනවා කියලා, ගාලු යනවා කියලා, අනුරාධපුරේ යනවා කියලා යනවා මිසක, ගියාම හමුවෙනවා, අපට කොළඹක් මේ වෙලාවේ නැහැ කියන තැනක අපේ නුවණ තිබුණොත් තමයි පුදුමය.

ඔන්න ඔය තැන මනස නැති, ඔය මනසින් කටයුතු නොකරන කෙනාට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා සත්‍යය අවබෝධ කරගන්න.

12

කෙලෙස් යනු, සිහි කරන බව නො වේ.

බුදු රජාණන් වහන්සේ ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා කියල ධර්මතා තුනක් දේශනා කළා. මේකෙන් මම ප්‍රඥාව ගැන ටිකක් කරුණු කියන්නම්.

අපේ කවුරු හරි නැදෑ කෙනෙක්, හිතවතෙක් මැරුණ නම් දැන් එහෙම කෙනෙක් ලෝකෙ කොහේ වත් නැහැ නේ. අපට මැරුණු කෙනා ගැන දහ සැරයක් හිතාණොත් ඒ හැම විටක ම කෙරෙන්නේ අපි ම හිතන එක විතරයි. හිතන එක මනස පිළිබඳ වූවක් මයි. මේ මනස පිළිබඳ වූවක් මයි කියන සිහිය නැති වුණොත් අපි අඬන්නේ මනසෙහි උපදවාගත්ත 'කෙනෙක්' අරමුණු කරගෙනයි. අපි අපේ ම විතර්කයට රැවටිලයි අඬන්නේ. සිහි කරන සිද්ධිය සිහි නොකරනකම නිසා ඒ දේ තුළ අපට ප්‍රපංච යෙදෙනවා.

ඒක සිහිවිල්ලක් විතරයි කියල හරියට ම හඳුනා ගත්තොත් අපි අඬයි ද?

ඔන්න ඔය වගේ ඔබට මොනයම් ම දෙයක් සිහි කරන්න පුළුවන් නම් ඒ හැම දෙයක් ම මනෝ විතර්ක. ගෙදර, දරුවෝ, අම්ම තාත්තා, යාළුවෝ ආදී යම් දෙයක් බාහිරව ඇති බවට සිහි වෙනව නම් ඒ ඔක්කොම විතර්ක. භවය කියල කියන්නෙ ඒකයි.

මේ විතර්ක කොයි වගේ ද කිව්වොත් ඒවා සමහරක් හිතත් එක්ක ම පෙරළෙනවා. ඒ නිසා ම විතර්ක කියලා පෙනෙන්නේ

නැහැ. හිතේ තියෙන විතර්ක මයි අපට මේ දරුවෝ, යාළුවෝ, ගෙවල් දොරවල්, අතීතය, අනාගතය තියෙනවා කියලා එළඹිලා තියෙන්නේ. එහෙම නම් විතර්කවල මයි / මනස තුළ මයි මේ ලෝකය තියෙන්නේ.

එහෙම නම් දරුවා, යාළුවා කියලා සිහිවෙන කොට ම දැන් අතීතය නිරුද්ධ වෙලා. මේ දරුවා, යාළුවා කියලා සිහි වෙන්නේ මා තුළ ම නේ ද කියලා බලන්න. එහෙමත් නැත්නම් මේ සිහි වෙනවා කියන්නේ දුකක් උපන්නා නේ ද, රෝගයක් උපන්නා නේ ද, හුලක් උපන්නා නේ ද, ගඩක් උපන්නා නේ ද කියලා බලන්න.

ඇයි එහෙම බලන්නේ? ගෙදර කියලා සිහිවෙන කොට ම, මේ නිරුද්ධ වෙච්ච දෙයක් ඇති බවට සිහි වීමක් කියලා නොදැක්කොත්, මේ මානසික මට්ටම දුරු නොකළොත් මරණාසන්න මොහොතේ දිත් වෙන්නේ ඔය ටිකමයි. මේ නිමිත්තත් එක්ක ප්‍රතිසන්ධියට පැමිණුණොත් මොකද වෙන්නේ? ආයෙත් ලෙඩ රෝග, දුක්, දොම්නස් ... වතුයට අහුවෙනවා. එබඳු ලෙඩ දුක් රැසක් අරගෙන දුන්නේ අර කියපු නිමිත්ත නිසා නම් ඒ නිමිත්ත රෝගයක් වගේ සැලකීම නිවැරදියි. මේ දරුවා මයි (ඉන්නවා මයි) ගෙදර මයි (තියෙනවා මයි) කියන නිමිත්ත දුරු නොකිරීම නිසා ම ප්‍රතිසන්ධියට සුදුසුකම් ලැබ, යන සසර ගමනේ යම් විටෙක කඩු කණිසි උල් පහරවලට ගොදුරු වෙනවා නම් ඒ ඇතෙන බව අරන් දුන්න මේ නිමිත්ත හුලක්. ඒ උපදින සසරේ දී කුණු වෙලා සැරව ගලන ශරීරයක් උරුම වුණොත් එබඳු පැවැත්මක් අරගෙන දුන්නේ කුමක් ද? අර නිමිත්ත. එහෙනම් ඒක ගඩක්.

මේ නිකම් ම ස්කන්ධයක් අරමුණක් උපදිනවා නෙමෙයි. අනිත්‍ය වූවක්, දුකක්, ජරාවක්, මරණයක් උපදින්නේ කියලා බලන්න (ඒ දේවල් ළඟා කර දෙන නිසා). එහෙම හිතන කෙනා උපදින උපදින විතර්කය, නිමිත්ත වළක්වාගන්නවා.

පංච උපාදානස්කන්ධය අනිත්‍යය හැටියට, රෝගයක් හැටියට,

දුකක් හැටියට, හුලක් හැටියට, ගඩක් හැටියට යෝනිසෝ මනසිකාරය කළ යුතුයි. වර්තමාන ධර්මයන් ඒ ඒ තැන විදර්ශනා කරන්න.

හොඳට මතක තියාගන්න ඔය අතීතය අනාගතය කියලා අත්දැකීම් එන්නේ මනෝ විඤ්ඤාණය හරහා විතර මයි. හිතෙන් සිහි කරනවා මිසක මෙතන ඉඳන් ඒවා අහන්න දකින්න බැහැ. එකකොට උපදින උපදින හැම විතර්කයක් ගැන ම තමන්ට සත්‍ය ඥානය තියෙනවා.

හොඳයි, ඔහොම ඇත්ත බලන්න කියලා කිව්වට ඔබට මේක ලේසියෙන් කරන්න බැහැ. ඔය ටික පහදලා දුන්න පමණින් එසැණින් ඔබට ඒ විදියට ම බැහැ. ඇයි ඒ?

මේ ඇත්තට වඩා අද ඔබ ළඟ තිබෙන කෙලෙස් බලවත්. අපි මේ කෙලෙස්වල තියෙන කෘත්‍ය ටිකටයි රැවටිලා තියෙන්නේ. කෘත්‍ය කියලා කියන්නේ අපි දන්නවා, අහල තියෙනවා, ඉගෙන ගන්නවා, කථා කරනවා, නමුත් අපි එය අපේ ජීවිතය තුළින් හඳුනන්නේ නැහැ.

එහෙම නම් මේ කෙලෙස් ටික හඳුනාගන්න. මේ කෙලෙස් බව අපි හඳුනනවා නම් කෙලෙස් බව යම් කලක දැක්කොත් විතරයි කෙලෙස් කියන එක නැති වෙන්නේ.

අපි කියමු දැන් මෙතන ඉඳන් ඔබ ගෙදර සිහි කරනවා. මෙහෙම සිහි කරන කොට මේ අපි මයි සිහි කරන්නේ, මනස තුළ මයි මේක පහළ වුණේ කියලා නොපෙන්වන ගතියට තමයි කෙලෙස් කියන්නේ. බැහැර එහෙම දෙයක් තියෙනවා මයි, ඉන්නවා මයි කියන ගතියටයි ආශ්‍රව කියන්නේ.

හැබැයි, සිහි කරන බව නොවෙයි 'කෙලෙස්' කියන්නේ. මොකද රහතන් වහන්සේටත් පුළුවන් ගෙදර කියලා සිහි කරන්න. එහෙම විටක දී රහතන් වහන්සේට නුවණ තියෙනවා, මේ විතර්කයක් සිහි වුණා නේ ද කියන තැන. මේ සිහි කරන දේ බාහිර තියෙන්නක් ය

කියන ගතිය එතන නැහැ. ධාතු නානත්වයේ ගැටුණොත් සංඥාවක් පහළ වෙයි කියන තැනක මනස තියෙනවා පමණයි.

ඔබට තමයි, තියෙන්නෙ ගෙදර, ඉන්නේ දරුවා, තියෙනවා මයි, ඉන්නවා මයි විදියට පය ගහලා පෙන්වන ගතිය තියෙන්නේ. ඔය ගතිය දකින්න කෙලෙස් වශයෙන්. ඒ කෙලෙස්වල තදකම නිසයි, මේ උපදින දේ විතර්කයක්, අනිත්‍ය දෙයක්, දුක් දෙයක් කියලා පෙනීම වළකින්නේ. ඒ ඇත්ත පෙනෙන්න ඉස්සෙල්ලා, බාහිරට පෙන්වන ගතිය ඉදිරිපත් වෙන්න තරම් කෙලෙස් සැර වැඩියි. මෙව්වර විදර්ශනා මාර්ග පෙන්වලා දුන්නත් කරන්න පහසු නැත්තේ ඒකයි.

ඒ කියන්නේ අපේ ශ්‍රද්ධා, චිරය, ස්මෘති, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දුර්වලයි. අපේ ආශ්‍රව ඊට වඩා බලවත්. ඒ කියන්නේ 'තමන් (මනස) තුළ මයි මේක හටගන්නේ, හටගෙන නැති වෙන්නේ, මේක අනිත්‍ය දෙයක් නේ ද ...' ආදී වශයෙන් නුවණ යෙදෙන්න ඉස්සර වෙලා, අරමුණ උපදින්නේ ම එහෙම කෙනෙක් ඉන්නවා මයි, එහෙම දෙයක් තියෙනවා මයි කියන ගතිය ඇති වයි. ඒකයි මේ ප්‍රශ්නය. ඒ හින්දයි අපට මේක බලාගන්න අමාරු වෙලා තියෙන්නේ.

හොඳයි එහෙම නම් මොකක් ද මේකට පිළියම ?

රෝගියකුට අසනීපයකට බෙහෙත් දෙන්න ඕන වෙලා තියෙනවා. හැබැයි එයාට තවත් අසනීපයක් තියෙනවා. ඒ අසනීපය නිසා අර මුල් රෝගයට බෙහෙත දෙන්න බැහැ කියලා හිතමු. එහෙනම් ඉස්සර වෙලා කරන්න වෙන්නේ අනෙක් අසනීපයට බෙහෙතක් දෙන එක. ඒකෙන් මුල් අසනීපය සනීප වෙනවා නෙමෙයි. මුල් අසනීපයට දෙන බෙහෙත්, අහන මට්ටමට ගන්නවා විතරයි.

අන්න ඒ වගේ 'විදර්ශනාව' කියලා දුන්නා. අන්තිමට මාර්ග සත්‍යය බලන්න ඕන හැටිත් කියලා දෙනවා. ඒත් එයත් අපහසුයි. එයත් අපට ඔරොත්තු දෙන්නේ නැහැ. එව්වරට තදයි මේ අරමුණු.

ඔන්න ඔය නිසා අරමුණු බලාගන්න පුළුවන් වෙන මට්ටමට මනස පත් කරන්න තව දෙයක් අල්ලලා දෙන්න සිද්ධ වුණා. ඒක තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ 'සමාධිය' කියලා පෙන්වා වදාළේ.

සිතේ සමාධියෙන් කරන්නෙ මොකක් ද? යම් අරමුණක් උපදින කොට තමන් (මනස) තුළයි උපදින්නේ (පහළ වෙන්නේ) කියලා නොපෙන්වන ගතිය සමාධිය නිසා අඩු වෙනවා. ඒ තුළින් 'යමක් බාහිර මයි තියෙන්නෙ, එහෙ කෙනෙක් ඉන්නවා, දෙයක් තියෙනවා' කියලා පෙන්වන ගතිය අඩුවෙනවා.

නීවරණ අඩු කරනවා කියන්නේ ඒකයි. හැබැයි හොඳට මතක තියා ගන්න අරමුණු සිහි කරන ගතිය අඩු වෙනවා නෙමෙයි. මේ කියන ටික දහ සැරයක් හරි කියවලා තේරුම් ගත්තොත් ජීවිතයට ලොකු අර්ථයක් වෙයි.

සමාධිය වැඩෙන්නයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සතර සතිපට්ඨානය පෙන්වා දුන්නේ. මේ එක ම මඟයි, මොකට ද? 'සත්ත්වයාගේ පිරිසිදු බව ඇති වෙන්න. ශෝක කරනවා නම්, විලාප දෙනවා නම්, අඩනවා නම් ඒවා නැති වෙන්න. දුක් දොම්නස් නැති කරන්න. නිරෝධය සාක්ෂාත් කරගන්න'.

සිතේ සමාධිය අඩු වුණොත් විදර්ශනා කරනවා කියන එකත් බැහැ. එහෙම වුණොත් 'තුන් කාලයේ නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා' කියන එක වෙන්නෙ නැහැ.

සමාධිය ඇති කරගන්න නම් වෑයම තියෙන්න ඕන. වෑයම තියෙන්න ඕන මොකට ද? සිහිය පිහිටුවාගන්නයි. සිහිය පිහිටුවාගන්න වෑයම් කරන කොට සමාධිය ඇති වෙනවා. එම සමාධිය ප්‍රඥාවට උපකාරයි. එකකොට කොහොම ද වෑයම් කරන්නේ? බුදු රජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා, 'උජුං කායං පණ්ඩායං පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා'. කොන්ද කෙළින් තියාගෙන පර්යංකය බැඳගෙන සිහිය අහිමුඛ කරගෙන ඉන්න.

අපි ගොඩක් දෙනෙක් හිතගෙන ඉන්නේ මුඛ නිමිත්තේ හරි නාසිකාග්‍රයට හරි හිත තබාගෙන ඉන්න ඕන ආනාපාන සති භාවනාවේ දී විතරක් කියලයි. අනෙක් ඒවාට ඕන නැහැ කියලයි අපි හිතාගෙන ඉන්නවා. නමුත් එහෙම නැහැ. ඕනෑම කමටහනක් වඩන්න ඉස්සර වෙලා මේකෙ වැදගත්කම බුදු රජාණන් වහන්සේ පෙන්නලා තියෙනවා.

(මතු සම්බන්ධයි)

13

කරන්නට ඇත්තේ යෝගිසෝ මහසිකාරය පමණි.

අපි පැය කාලක්, භාගයක් භාවනා කරනවා. මෙහෙම කළා ම මොක ද වෙන්නේ? සිහිය පිහිටුවා ගන්න ටිකක් හුරු වෙනවා. ඒ සිහියෙන් එදිනෙදා වැඩකටයුතු කරන කොට නිවරණ ධර්ම මතු වීම අඩුයි. තවත් විදියකින් කිව්වොත් (කලින් ලිපිවල විස්තර කරපු) 'තියෙනවාමයි', 'ඉන්නවාමයි' කියල 'පය ගහලා' පෙන්වන ගතිය අඩුයි. මේ නිවරණ ධර්ම අඩු වුණා ම මේ පංච උපාදානස්කන්ධය අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම හැටියට බලාගන්න පහසුයි. එහෙම බලාගෙන යනකොට තණ්හාව නූපදින, සත්‍ය අවබෝධය ලබන තැන දක්වා ම ගමන සිද්ධ වේවි.

හැබැයි නිවරණ ධර්ම දුරු කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ සිහිය හතර ඉරියව්වේ දී ම යෙදෙන මට්ටමට ආවොත් විතරයි. ඉදිරියට යන කොට, ආපහු එන කොට, අතපය හකුළුවන කොට, දිග හරින කොට, වටපිට බලන කොට මේ සියලු දේ සිහියෙන් ම කරන්න ඕන. ඔබට තවම ඒ මට්ටමින් සිහිය පවත්වාගන්න බැහැ නේ ද? එහෙම නම් කොහොම ද මේක කරන්නේ? ඒකට උපාය තමයි අර කියපු විදියට පැය කාලක් හරි බාගයක් හරි ඉඳගෙන ටික ටික සිහිය බලවත් කිරීම.

එහෙම පුරුදු කළා ම වෙන දා වගේ ඔහේ අරමුණු සිහි වෙව් තියෙන ගතිය, මොනවා හරි දැක්ක ගමන් කටේ දාගෙන කන ගතිය, රූපයක් දැක්ක ගමන් ඇහැ යොමු වන ගතිය, ශබ්දයක් ඇසුණු ගමන් කන යොමු වන ගතිය අඩු වෙනවා. ටැඹක බැන්දා වගේ. එහෙ මෙහෙ වැඩි ඇතක දුවන්න බෑ.

රූප බලන්න, ශබ්ද අහන්න, ගඳ සුවඳ ලබන්න හිත් නූපදිනවා නෙමෙයි. රූප බලන්න ඕන කියල හිතෙනවා. හැබැයි ඉක්මනට ම මතක් වෙලා ආපහු සිහිය පිහිටුවා ගන්නවා.

ටික ටික හුරු වුණා ම සති නිමිත්ත තුළ ම සිත බැඳිලා පවතින දවසක් එනවා. සිහිය බලවත් වෙලා. රූප බලන්න, ශබ්ද අහන්න තියෙන කැමැත්ත හික්මිලා. හොඳට ම හේ ගිය මට්ටමකට, අප්‍රාණික මට්ටමකට පත් වෙලා. දැන් වගේ සරුසාර නැහැ. අන්න ඒ තත්ත්වයට ගත්තාමයි අනිත්‍ය දෙයක්, දුක් දෙයක්, රෝගයක්, හුලක්, ගඩක් ... ආදි වශයෙන් බලන්න සුදුසු වෙන්නේ.

අන්න එදාටයි කැළය ගිනි තියන්න සුදුසුයි. කැළුව අමුවෙන් තියෙද්දි ගිනි තියන්න හැදුවට බෑ. මේ කෙළෙස් වනය කපලා ටිකක් වේළන්න අවශ්‍යයි. ඒක තමයි සමාධියෙන් කරන්නේ. සතර ඉරියව්වේ දී ම, හැම තැනක දී ම සිහියෙන් ඉඳලා කළේ මොකක් ද? කෙළෙස් වනය තෙහෙට්ටු කළා. එය සම්පූර්ණයෙන් ම නැති කළා නෙමෙයි. තියෙන බලය අඩු වෙනවා. ඊට පස්සෙ ගිනි තියන්න පුළුවන්. 'සමාධිය ප්‍රඥාවට උපකාරයි' කියන්නේ ඒකයි.

එක තැනක ඉඳලා ටික ටික හරි සිහිය හුරු කළත් හැම තැනක දී ම සිහිය අල්ලගන්න බෑ, කය වචනය දෙක අසංවර නම්. එහෙම කෙනා රළුමයි. සත්තු මරනවා නම්, කාමයේ වරදවා හැසිරෙනවා නම්, සොරකම් කරනවා නම්, බොරු, කේලම්, හිස්, පරුෂ වචන කියනවා නම් ඒ මනස රළුයි. එහෙම නම් එයාට කය වචනය දෙක සංවර කරගන්න ම වෙනවා. ඒ සඳහා යටත් පිරිසෙයින් පන්සිල් හරි රකින්න වෙනවා.

කය වචන දෙකේ සංවරය අවශ්‍ය වන්නේ කුමක් සඳහා ද? කය වචන දෙකේ සංවරය ඇති කෙනාට පුළුවන් එක තැනක විනාඩි දහය දහය හරි පහ පහ හරි භාවනා කරලා හිත නිවා ගන්න.

මෙය විවිධ ආකාරයෙන් කරන්න පුළුවන්.

තමා තුළ නිවරණ ධර්ම තියෙනවා. මේ වෙලාවේ ඒවා මතු වෙලා නැහැ. කියල දහම් මනසිකාරයක ඉඳිමින් එය කරන්න පුළුවන්. නැතිනම් උපදින උපදින අරමුණු (සිත්) ඒ ඒ තැන නැති වෙනවා නේ ද? ඉස්සරවෙලා හටගත්ත සිත දැන් නැති වෙලා නේ ද? 'ගෙදර' කියලා සිහි වෙනවා. ඒ සිතත් ඒ විදියට ම නැති වෙනවා නේ ද? යනාදි වශයෙන් බලන්න පුළුවන්. එහෙමත් නැත්නම් සරාග සිතක් තියෙනවා / විරාග සිතක් තියෙනවා ... කියලා සිත හඳුනා ගන්නවා.

මේ කුමන එකකින් කළත් වෙලා තියෙන්නේ එක දෙයයි. ඉන්ද්‍රිය, බල ... ආදි බෝජ්ඣංග ධර්ම වර්ධනය වීමයි. ඒ කියන්නේ සිහිය බලවත් වෙනවා. සිහිය වැඩෙනවා. සති ඉන්ද්‍රිය, සති බල, සති සම්බෝජ්ඣංග, සම්මා සතිය කියන තැන දක්වා ම වැඩෙනවා. සිහිය වැඩෙන කොට සිහිය වැඩෙන මට්ටම් අනුව අපට ඉන්ද්‍රිය වැඩෙනවා. ඉන්ද්‍රිය කියල කියන්නේ ඕන ම කටයුත්තක් කරන කොට සිහිය පෙරටු කොට කරන්න පුළුවන්කම. සිහිය පෙරටු කොට වැඩක් කරන්න ඔබට බැරි නම් ඒ කියන්නේ ඉන්ද්‍රිය වැඩිලා නෑ. සතිමත්ඛව ඉන්ද්‍රිය වෙත විදියට සිහිය බලවත් වෙත විදියට සිහිය වඩන්න. ඒක බෝධි අංගයක් (සති සම්බෝජ්ඣංග) වෙච්ච සිහියක්. එවැනි සිහියකින් මනාව කෙළෙස් දුර්මුඛ වෙනවා.

ඒක මයි, සම්මා සතිය (නිවැරැදි ම සිහිය) කියන තැනට එන්නෙත්. මෙතන වෙනස දිහා බලන්න. දැන් අපට ගෙදර කියල සිහිවෙන කොට සිත එහාටත් දුවනවා. ගාල්ල කියල හිතුණ ම එහාටත් දුවනවා. කොළඹ කියල හිතුණ ම එතැනටත් දුවනවා. නමුත් හිත එකග නම් උපදින එක ම දේ මනස තුළ ම බව අහු වෙනවා. ඒ කියන්නේ ගෙදර, ගාල්ල, කොළඹ ඔය ඔක්කොම මනස තුළින් මයි අහු වෙන්නේ. දැන් වගේ දුවන බවක් නෑ.

ඔන්න ඔතනට ආවා ම පුළුවන් පංච උපාදානස්කන්ධය 'අනිත්‍ය හැටියට, දුක් හැටියට, අනාත්ම හැටියට, රෝගයක් හැටියට' දකින්න. මේ විදියට දකින කොට කුමක් ද වෙන්නේ ?

සංස්කාරයෝ සන්සිඳෙනවා. මොනව ද 'සංස්කාර' කියල කිව්වෝ? කාම, රූප, අරූප තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලු ධර්ම. ගෙවල්දොරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, ඉරහඳ ඔය සියල්ල ම. මනස තුළ උපදින ඕවා තුළ තමයි ලෝකය පිහිටලා තියෙන්නේ.

ඔන්න එතකොට ප්‍රමෝදය උපදිනවා. ප්‍රමුදිත මනසක් ඇති කෙනාට නිරාමිස ප්‍රීතියක් දැනෙනවා. ප්‍රීතිසහගත මනසක් ඇති කෙනාගේ සිත කය දෙක සංසිඳෙනවා. සිත කය දෙක ම සැප සහගත වෙනවා. සිත කය දෙක සැප කල්හි සිත සමාධිගත වෙනවා. සිත සමාධිගත වෙච්ච දවසක ඇත්ත දකිනවා. ඔය ඇත්ත බලාගන්න අපට මෙහෙම රවුමක් එන්න වුණා. මොකක් ද ඇත්ත?

අතීතය නිරුද්ධ වෙලා, අනාගතය හටගෙන නෑ, වර්තමානය හටගෙන නිරුද්ධ වෙනවා කියන යම් ඇත්තක් ඔබ දැනගෙන අනුමාන කරගෙන ආවා නම් ඔන්න ඒ ඇත්ත ඇත්තට (මනාව) ම පෙනෙන දවස එනවා. ඔය ඇත්ත හැබැවට ම දැකපු දවසට මේ ලෝකේ ගැන කලකිරෙනවා. මෙහෙම තැනක මේ අනුව (පරණ විදියට) ගිය මනසෙන් ඔබ මිඳෙනවා. මිදුණා ම මිදුණා කියල නුවණක් පහළ වෙනවා. මොකක් ද?

'බිණාජාති වුසිතං බ්‍රහ්මවරියං කථං කරණියං නා පරං ඉත්ථත්තායාති පජානාති'

යමක් සඳහා නම් මේ බ්‍රහ්මවරියාවේ යෙදුණේ, හැසිරුණේ දැන් ඒක හැසිරිලා ඉවරයි. නැවත උපදින්නේ නෑ. මොකක් ද? පංච උපාදානස්කන්ධ දුක උපදින්නේ නෑ. අතීතය ඇති බවට, අනාගතය ඇති බවට, වර්තමානය තියෙන බවට, උපදින්න හේතුවක් තියෙනවා නම් දැන් ඒක නෑ. තියෙන බවට සංකල්ප නෑ. ජාති නිරෝධයයි.

ජාති නිරෝධය කියල කියන්නේ ඉපදීම ම නැති වීම. දැනට ගෙදර ඉන්නවා කියලා අපට සිහි වුණොත්, ඒ ගෙදර කියල සිහි වුණු එක විතර්කයක් විතරයි කියල අපි බැලුවට, ආයෙ ආයෙත් ගෙදර කියල සිහි වෙන ගතිය අපට නැති වෙලා නෑ නේ ද? යම් යම් අරමුණු උපදින්න තියෙන ගතිය නැති වෙලා නෑ නේ ද?

ඇති වෙච්ච දෙයක නැති බව අමාරුවෙන් හරි දකින්න පුළුවන්. ඇතිවෙන බව නැති කරනවා කියන එකයි අමාරු. නිවන කිව්වේ ඒකට. ඇති වුණ එක නැති කිරීම නෙවෙයි. (යළි) නූපදින බවයි නිවන.

හොඳට මතක තියාගන්න. මේවා එකින් එක පෙළින් පෙළ හේතුවල දහමක් හැටියට පිරෙනවා. ඒවායේ අමුතුවෙන් කරන්න දේවල් නෑ.

'බ්‍රහ්මවරියාවේ හැසිරිලා ඉවරයි. කළ යුත්ත කළා. මතුවට කළ යුත්තක් නෑ' කියන **ඥාන දර්ශනය** ගන්න එපා. ඒක ගන්න බෑ. ඒක ලැබෙන්න ඕන දෙයක්. කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණා ම **මිදුණා** කියන නුවණ (ඥාන දර්ශනය) ඉබේ ම ලැබෙයි.

මිදීම ගන්න හදන්න එපා. ඒක ගන්න බෑ. ඒ සඳහා මහන්සි වෙන්නත් එපා. **නොඇලුණු** දවසට ඔබ මිඳෙයි.

නොඇලීම කියන එක ගන්න බෑ. නොඇලී ඉන්න බෑ. නොඇලී ඉන්න හදන්න එපා. **කලකිරුණු** දවසට නොඇලෙනවා කියන එක ඉබේ ම වෙයි.

හිතලා **කලකිරෙන්න** එපා. එහෙම කළොත් කලකිරෙන්න හදන එක තුළත් පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා වෙනවා. **ඇත්ත ඇති හැටියට දැකපු** දවසට ඉබේ ම කලකිරෙයි. මේ එකින් එක වෙයි.

ඇත්ත ඇති හැටියෙන් බලන්න යන්න එපා. එහෙම ගියා කියලා පෙනෙන්නේ නෑ. සිත **සමාධිගත වෙච්ච** දවසට ඇත්ත ඇති හැටියෙන් පෙනෙයි.

සිත **සමාධිගත කරන්න** හදන්න එපා. එහෙම කරන්න බෑ. **සිත කය දෙක සැපසහගත** දවසට සිත සමාධිගත වෙයි.

සිත කය දෙක සැප සහගත කරන්න එපා. කරන්න බෑ. කාය පස්සද්ධි චිත්ත පස්සද්ධි **සිත කය දෙකේ සංසිදීම** ඇති දවසට සිත කය දෙක සැපසහගත වෙයි.

සිත කය දෙක සංසිඳවා ගන්න හදන්න එපා. එහෙම වෙන්නේ නෑ. **නිරාමිස ප්‍රීතිය** ඇති වෙච්ච දවසට සිත කය සංසිඳෙයි.

නිරාමිස ප්‍රීතිය කියන එක ගන්න හදන්න එපා. ගන්න බෑ. ප්‍රමෝදය ඇති කල්හි නිරාමිස ප්‍රීතිය වෙයි.

ප්‍රමෝදය කියන එක ගන්න හදන්න එපා. ගන්න බෑ. යෝනිසෝ මනසිකාරය ඇති කල්හි ප්‍රමෝදය වෙයි.

යෝනිසෝ මනසිකාරය කළ හැකියි. ඔබට තියෙන්නේ සීලයක පිහිටලා, සිත සමාධි කරමින් යෝනිසෝ මනසිකාරය කරන්න විතරයි. ඔබගේ වීර්ය, ප්‍රඥාව ... ආදී ගුණ දහම්වල ශක්තිමත් බව අනුව අන් සියල්ල නිරායාසයෙන් සිදුවෙයි.

14

දිවියට රැකවල්කරුවකු බඳු සති නිමිත්ත

(මේ ලිපි පෙළ යටතේ ඉකුත් පොසොන් පෝ දා පළ වූ ලිපියෙහි (13 වැනි ලිපිය) අවසනට සඳහන් වූ 'සති නිමිත්ත' වඩන ආකාරය හා එහි ප්‍රයෝජන මෙවර ලිපියෙන් සාකච්ඡා කෙරේ.)

ඉස්සරවෙලා ම අපි සති නිමිත්තෙහි හොඳට පිහිටන්න ඕන. සති නිමිත්ත අනිවාර්යයෙන් ම හුරුවෙන්න ම ඕන. එතැනින් තොර ව මේ මඟ යන්න ම බැහැ.

මේ ලෝකයෙහි කෙළෙස් තියෙනවා නම් මේ සිහිය ඒ සියල්ලෙහි ම නිවාරණයයි. ඒ හින්දා ඉස්සරවෙලා සිහිය පිහිටුවාගන්න හුරු වෙන්න ඕන. සති නිමිත්තේ හිත තබාගන්න ඕන.

සති නිමිත්ත පිහිටුවන්නේ කොතැන ද? නාසය කෙළවර හෝ තොල් සඟල ගාව. නාසයයි තොල් දෙකයි සිහි කරලා බලන්න. මේ දෙකෙන් තමන්ට හිතට හොඳට ම හසුවෙන තැන තෝරාගෙන එතැන හිත තබාගන්න ඕන. ඕන ම කමටහනක් වඩන්න ඉස්සරවෙලා මේ සති නිමිත්තෙහි හිත පිහිටලා තියෙන්න ඕන. සිහිය එන්න එන්න ම වැඩෙන දෙයක් බවට පත් වෙන්නේ එතකොටයි.

හොඳයි, දැන් මේ පින්වතුන් බුදුගුණ, අසුභය වගේ කමටහනක්

සාමාන්‍යයන් කොහොම ද වඩන්නේ ? බලන්න ... ඔන්න බුදුගුණ හිතනවා ... ඒ මනසිකාරයෙන් පස්සේ ඔක්කොම ඉවරයි. ආයෙන් හිතනවා. ඒ මනසිකාරයෙන් පස්සේ ආයෙන් ඉවරයි. මේකෙන් මොකක් ද ඔබගේ වැඩුණේ? සිහිය කියන එක වඩන්න පුළුවන් දෙයක් නේ ද? ඒත් මේ කටයුත්තෙන් (ක්‍රියාවෙන්) විතරක් සිහිය වැඩුණ ද?

එහෙම නම් සිහිය පිහිටන විදියට (සති නිමිත්ත) වඩන්නේ කොහොම ද?

උපමාවකින් කිව්වොත් මං මේ වටපිටාව බලබලා හිටියොත් මට මේ දෙය (අසල ඇති පොතක් පෙන්වමින්) පෙනෙන්නේ නැහැ නේ. මේ දෙය මට බලන්න පුළුවන් වන්නේ ක්‍රම දෙකකට. වෙන කිසි ම අවධානයක් ඇති නොවන විදියට මේ දිහා බලන්නත් පුළුවන්. මේ දිහා බලාගෙන අවට සිදු වන දේ ගැන අවදියකින් ඉන්න පුළුවන්.

සති නිමිත්තේ සිහිය පිහිටුවා ගැනීම හරියට ඒ දෙවනුව කියු ක්‍රමයට බලනවා වගේ වැඩක්. ඒ කියන්නේ කිසි ම දෙයක් දැනෙන්න නැති, කිසි ම දෙයක් හිතෙන්නේ නැති විදියට මෙතන ම හිත තබාගෙන ඉන්න නෙමෙයි මේ කියන්නේ. එහෙම කරන්න බෑ. ඔබ කවුරු හරි එහෙම කරන්න හදනව නම්, පුළුවන් කියනව නම් මම කියනව බැහැයි කියල.

එහෙම කරන්න පුළුවන් දවසක් එනවා. නමුත් තව ම බෑ. පුළුවන් ද ඇතුළත සිතිවිලි මාත්‍රයක් වත් ඇති නොවන විදියට සිහිය තබාගෙන ඉන්න? කරන්න බැරි දෙයක් මං කියන්නේ නැහැ. කරන්න පුළුවන් දෙයක්, විදියක් කියන්නම්.

මේක හොඳට අවබෝධ කරගත්තොත් මේ පින්වතුන්ට නොබෝ දවසකින් ම බොහොම යහපතක් උදා කරගන්න පුළුවන්. එතකොට ඔබට අපහසුවක් නැති වෙයි ගෙවල් දොරවල්වලත් භාවනා කරන්න. අපි නියම ක්‍රමවේදයන් තෝරගන්නේ නැතිකමේ තමයි අඩුව තියෙන්නේ.

දැන් මේ පින්වතුන් බුදුගුණ හිතනව, අසුබය හිතනව, මරණය හිතනව, මෙමිත්‍රී කරනව ... කරන වෙලාවට ගැටලුවක් නෑ. ඔන්න මේක ඉවර වෙච්ච ගමන් පටන් ගන්නවා සිතිවිලි එහි මෙහි දුවන්න.

එහෙම නම් මෙවැනි කමටහනක යෙදුණු වෙලාවෙහිත් ඊට පස්සෙන් අපට එන්න එන්න ම සිහිය වැඩෙන විදියේ පිහිටක් වර්ධනය කරගන්න වෙනවා. කමටහනක යෙදුණට පස්සෙන් අපව ටිකක් හරි රැකෙන මට්ටමකට දියුණුවක් ලබා තියෙන්න ඕන. එහෙම නැත්නම් හැම දා ම උත්සාහ කරකර ඉන්න තමයි වෙන්නේ. ප්‍රතිඵලය, කරන කල් විතරයි.

අනික අපි වයසට ගිහිල්ලා සිහිය දුබල වෙලා මේ වගේ මනසිකාරයක් කරගන්න බැරි තත්ත්වයක් ආ දාට කොහොම හිටියි ද? එහෙම වෙන්න දෙන්න බැහැ කියලයි මම කියන්නේ. ඔබ මහත්සියෙන් බුදුගුණ, අසුභය, මරණය මෙනෙහි කළා නම් ඒකෙ ප්‍රතිඵලයත් එන්න එන්න ම වැඩෙන්න ඕන. ඒ විදියට මේක කරන උපායක් තියෙන්න ඕන. එහෙම වුණොත් තමයි ඔබගේ ජීවිතේ රැකෙන්නේ. කමටහන බැරිවෙලා අහඟුරුණක් සිහිය ඉබේට ම වගේ පවතින මට්ටමක් එන්නේ.

බුදු රජාණන් වහන්සේ ඡප්පාණක සුත්‍රයෙහි පෙන්නනවා දෙන ආකාරයට, හය දිසාවකට අදින නානාවිධ සතුන් හය දෙනාගේ නැටි හය ම එකට ගැට ගහල ටැඹක බැන්දොත් ඇදීම නතර වෙන්නේ නැහැ. ඒත් කලින් වගේ හිතූහිතු අතට යන්න ලැබෙන්නේ නැහැ. ඇයි ? කණුවක බැඳල නිසා. අන්තිමට, මේ බැඳ තැබීමෙන්, මේ සත්තු හිලෑ වෙලා කණුව මුල ම වැතිරිලා ඉන්න දවසක් කවද හරි එනවා.

නානා ගති ඇති සතුන් හය දෙනා වගේ තමයි මේ ආයතන හය. වෙන දා වගේ ම රූප බලන්න, සද්ද අහන්න කියල සිතිවිලි දුවනවා. අදිනවා. ඒත් දැන් සති නිමිත්ත කියන කණුවේ ගැටගහල නිසා සැණින් ආපහු එනවා.

මේක ඵදිනෙදා වැඩකටයුතුවල යෙදෙද්දී පවා කරන්න පුළුවන්,

කළ යුතුයි. දැන් ඔබ මේ පොත දිහා බලාගෙන ඉන්න අතරේ ඉදිරියෙන් කවුරු හරි එහාට මෙහාට ගියොත් ඒ බව දැනෙනවා නේ. ඒත් පොත ගැන ම උනන්දු ඔබ ඒ දිහා බලන්නේ නැහැ. එහෙම ඉන්න බැරිකමක් නැහැ නේ ද?

සති නිමිත්තේ සිහිය යොදවලා තියෙන විටත් බාහිර අරමුණු දැනුණට, ඒ ඔස්සේ සිතිවිලි දුවන්නේ නැහැ. ගියේ අභවලා, අතපය හෙල්ලුවේ අභවල් විදියට වශයෙන් නිමිති ගන්න ඉඩක් ලැබෙන්නේ නැහැ. මෙහෙම හුරු කරගෙන යනකොට, අවට මොකවත් ම පෙනෙන්නේ, දැනෙන්නේ නැති ව සති නිමිත්ත ම විතරක් පෙනෙන, දැනෙන දවසක් එනවා.

දැන් ඔබ සියලුදෙනා සති නිමිත්තෙ හිත තබාගෙන මගේ දේශනයට ඇහුම් කන් දෙන්න. ඒක කරන්න බැරිකමක් නැහැ නේ. අන්න ඒ වගේ ම. කියන්නේ කිසි ම සිතිවිල්ලක් ඇති නොවන විදියට 'කිටි කිටියේ' ඉන්න නෙමෙයි. එහෙම ඉන්න බැහැ. ඕනෑවට වඩා හිතුව ම කරන්න බැහැ. සති නිමිත්තට ම සිතිවිලි සීමා වීම යම් දවසක වෙන්න ඕන දෙයක් මිසක කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙමෙයි. ප්‍රතිඵලය කියන එක ගන්න බැහැ. එන්න ඕන දෙයක් මිසක.

එතකොට මේ සති නිමිත්ත ඒ කියන්නේ නාසය කෙළවර හෝ තොල් දෙක දිහා හිතෙන් බලන්න. හිතෙන් බලාගත්ත ම එතන හිතට හසුවෙනවා. එතැන හිත තබාගෙන ම. කියන මේ වචන ඔබට අහන්න පුළුවන්. විටින් විට හිත අහකට යයි. ඒත් ආපහු එනවා. ආපහු ගන්නවා. ඇතුළතත් එක එක සිතිවිලි පහළ වෙයි. ඒ වුණාට ඒවා ගණන් ගැනෙන්නේ නෑ. සති නිමිත්ත ම විතරයි ගණන් ගන්නේ.

ඕන ම භාවනාවක් කරන්න හදන කොටත් ඔන්න ඔය දේ කරන්න ඕන. මේක උපායක්. මේ සති නිමිත්ත හිත තබාගෙන බුදුගුණ, අසුභය, මරණය වගේ කමටහනක් හිතන්න. එතකොට රාග, දෝස, මෝහ එන්නේ නැහැ. මේ සිහිය මෙතනින් අයින් කරන හේතු යෙදෙන්නේ නැහැ.

මෙහෙම සති නිමිත්ත ම වඩන කොට හිත මෙතන රැඳිලා තියෙන හුරුව නැති වීම මගහැරෙනවා. එන්න එන්න ම හුරු වෙනවා. සති නිමිත්තේ හිත තබාගෙන පැය භාගයක් මෙෙත්‍රී භාවනාව කරලා බලන්න. භාවනාවෙන් නැගිටිට පස්සෙන් සති නිමිත්තේ සිහිය රැඳෙන බවක් තියෙනවා.

සති නිමිත්තේ හිත බැඳී තිබීම වැඩිවෙන්න වැඩිවෙන්න එතැන ම සිහිය තබාගෙන ඕන ම කටයුත්තක් කරන්න පුළුවන්. යන්න එන්න පුළුවන්, ආහාර පාන ගන්න පුළුවන්, හැම දෙයක් ම නුවණින් දැනගෙන කරන්න පුළුවන්. ගෙවල් දොරවල් යාළු මිත්‍රයෝ මතක් වෙනවා. නමුත් යන්න බෑ. සත්තු හය දෙනා ඇද්දට යන්න බෑ වගේ. කණුවක ගැටගහල නිසා. කෙටි කෙටි විතර්ක ඇති වෙලා නතර වෙනවා විතරයි. මොකද තමන් සති නිමිත්තේ ඉන්න නිසා.

මේක කරල ම බලන්න. ඔබ මෙය හොඳින් තේරුම් ගත්තා නම් වුට්ටක් වත් අමාරු නෑ. හරි ම සරල උපායක් මම කිව්වේ.

ඒ කියන්නේ සති නිමිත්තෙහි හිත තබාගෙන මේ වටපිටාව වුණත් බලන්න. ඒකෙ කිසි ම ගැටලුවක් නෑ. හැබැයි අප්‍රමාදී බව කියන්නේ ඉක්මනට ම ආපහු මේ නිමිත්තට එන එක. සිහිය නැති වුණා කියන්නේ සති නිමිත්ත ම අතහැරලා අමතක වෙලා දරුවා ගැන, යාළුවා ගැන, ගෙවල් දොරවල් ගැන හිත ඇදිල යෑම. එහෙම වෙලාවට ඉක්මනට ම ආපහු සති නිමිත්තට අවධානය යොමු කරන්න.

හොඳයි ඔබ පුරුදු වෙන්නත් එක්ක මේ සති නිමිත්තේ ඉඳගෙන දරුවා ගැන, ගෙවල් දොරවල් ගැන හිතන්නකෝ, කොහොම ද කියල. අදාළ කාරණාවට අදාළ ටික හිතෙනවා මිසක රාග, දෝස, මෝහ වශයෙන් දැඩි වන මානසික මට්ටමක් එන්නේ නැහැ. මීට පස්සේ අපට පුළුවන් වෙන්න ඕන පොල් ගාන කොට, ගේ අතුගාන කොට වුණත් සති නිමිත්තට ම යොමු වෙලා කරන්න.

කුමන කමටහනක් වඩන්න වුණත් සති නිමිත්තේ සිහිය තියෙන්න ඕන. අන් හැම කමටහනකට ම වඩා ආනාපාන සතිසට

මෙය ඉවහල් වෙනවා. සති නිමිත්තෙ හිත තබාගෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය බැලීම පහසු නිසා.

ඒ විදියට ම සති නිමිත්ත දිහා බලාගෙන බුදුගුණ හිතනවා. බුදුගුණ මනසිකාරය අයින් වුණත් සති නිමිත්ත දිහා බලාගෙන ඉඳිමේ හුරුව අතහැරෙන්නේ නෑ. ඒ හුරුව එන්න එන්න ම වැඩි වෙනවා. ඒ කියන්නේ වටපිට බලන එක අඩු වෙනවා.

15

අවිද්‍යාව ඇති තැන ජරා මරණයෙන් හිස් නැත !

පින්වතුනි, මම අද දේශනාව සඳහා මාතෘකා කළේ බුදු රජාණන් වහන්සේලාට ම ආවේණික වෙච්ච, බුදු රජාණන් වහන්සේලාගේ ම සාමුක්ඛංසික දේශනාවක් වෙච්ච චතුරාර්ය සත්‍යය නැත්නම් පටිච්ච සමුප්පාද දේශනාව. මේ පටිච්ච සමුප්පාද දේශනාව ලෝකයට පෙන්න්නේ,

ඉමස්මිං සති ඉදං හෝති ඉමස්ස උප්පාදා ඉමං උප්පජ්ජති
මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි. මොවුන්ගේ ඉපදීමෙන් මොවුන් උපදිනවා.

ඉමස්මිං අසති ඉදං න හෝති ඉමස්ස නිරෝධා ඉමං නිරුප්පධති මෙය නැති කල්හි මෙය නොවේ. මොවුන්ගේ නිරුද්ධ වීමෙන් මොවුන් නිරුද්ධ වෙනවා කියන කාරණයයි.

එතකොට මේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය තථාගතයන් වහන්සේ අවබෝධ කරගත්තේ කොහොම ද?

බෝසතාණන් වහන්සේ එදා බුද්ධත්වයට පත් වීමට බෝධි මූලය ළඟට ගිහිල්ල බද්ධ පර්යංකයෙන් වැඩ ඉඳගෙන කල්පනා කරනකොට උන්වහන්සේට යෝනිසෝ මනසිකාරයක් උපන්නා. අනේ මේ ලෝක සත්ත්වයා ඉපදෙනවා, ලෙඩ වෙනවා, මහලු

වෙනවා, මැරෙනවා, නොයෙක් දුක් දොම්නස්වලට පත් වෙනවා. මේ දුක් දොම්නස්වල කෙළවරක් නෑ. නිස්සරණයක් නෑ. කවදා මේ දුකේ කෙළවරක් වෙයි ද? කවදා මේ සත්ත්වයා මේ දුකින් මිදෙයි ද? කියල බුදු රජාණන් වහන්සේට මහා අනුකම්පාවකුත් කරුණාවකුත් එක්ක යෝනිසෝ මනසිකාරයක් උපන්නා.

බෝසතාණන් වහන්සේ ඊළඟට නුවණින් බැලුවා, මොකක් නිසා ද මේ ආකාරයේ දුක් ඇති වෙන්නේ කියලා. එහෙම නුවණින් සම්මර්ශනය කරන උන් වහන්සේට සිතුණා, ඉපදීම නිසා නේ ද හැම කෙනෙක් ම ලෙඩ වෙන්නේ, මහලු වෙන්නේ, මරණයට පත් වෙන්නේ, මේ සියලු දුක් දොම්නස්වලට පත් වෙන්නේ. ඉපදීම කියන ධර්මතාව නොවුණා නම් මෙහෙම වෙන්නේ නැහැ කියලා හිතුණා.

ඊළඟට උන් වහන්සේ නුවණින් බැලුවා මේ ඉපදීම කියන කාරණය ඇති වෙන්නේ කුමක් නිසා ද? ඉපදීම වෙන්නේ භවය නිසයි. කාම භවය, රූප භවය, අරූප භවය කියලා තුන් භවයක් තියෙනවා. තුන් භූමියක් තියෙනවා. එහෙම ඉන්න තැනක් තියෙන නිසා, භූමියක් තියෙන නිසා, භවයක් තියෙන නිසා ඉපදෙනවා කියල දැක්කා.

ඊළඟට මේ භවය (නැත්තම් භූමිය) හැදෙන්නේ කුමක් නිසා ද කියලා නුවණින් බැලුවා. බලන කොට උන් වහන්සේට තේරුණා, උපාදානය නිසා, දැඩිව ගන්නා නිසා කාම උපාදාන, දිට්ඨි උපාදාන, අත්තවාද උපාදාන, සීලබ්බත උපාදාන කියල දැඩි ව ගන්නා ක්‍රම හතරක් උන් වහන්සේ දැක්කා.

මේ උපාදානය කුමක් නිසා ද කියලා නුවණින් බලන කොට බෝසතාණන් වහන්සේ නුවණින් දැක්කා තණ්හාව නමැති ධර්මතාව නිසයි ලෝකයා යමක් දැඩි ව ගන්නේ, එනම් උපාදාන වෙන්නේ කියල දැක්කා.

මේ තණ්හාව කියන ධර්මතාව මොකක් නිසා ද කියලා බලන කොට දැක්කා, වේදනාව කෙරෙහියි මේ ලෝකයා තණ්හා කරන්නේ කියලා.

ඊට පස්සෙ වේදනාව ඇති වෙන්නේ මොකක් නිසා ද කියලා නුවණින් මෙනෙහි කරනකොට දැක්ක ස්පර්ශය නිසයි වේදනාව ඇති වෙන්නේ කියලා.

ස්පර්ශය ඇති වෙන්නෙ කුමක් නිසා ද කියල බලන කොට දැක්ක මේ ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය කියන මේ ආයතන ටික තියෙන නිසයි ස්පර්ශය එන්නේ කියලා.

මේ ආයතන හැදෙන්නේ කුමක් නිසා ද කියල බලන කොට දැක්ක විඤ්ඤාණය මේ රූපට බැසගන්න නිසයි, නාම රූප වෙන නිසයි මේ ආයතන හැදෙන්නේ කියලා.

නාම රූප වෙන්නේ කුමක් නිසා ද කියල බලනකොට තේරුණා, විඤ්ඤාණය හෙවත් සිත නිසයි මෙහෙම වෙන්නේ.

මේ සිත නමැති ධර්මතාව ඇති වෙන්නේ කුමක් නිසා ද කියල බලනකොට තේරුණා සංඛාරය (කර්මය) නිසයි කියලා.

මේ සංඛාරය, කර්මය ඇති වෙන්නේ කොහොම ද කියල බලන කොට හිතුණා, අවිද්‍යාව නිසයි කියලා.

ඔන්න බෝසතාණන් වහන්සේට අනුක්‍රමයෙන් නුවණ පහළ වුණා, ලෝකයේ යම්තාක් දුක් දොම්නස් තියෙනවා නම් ඒ දුක් ඔක්කොම ඉපදීම නිසයි, ඉපදීම භවය නිසයි, භවය උපාදාන නිසයි, උපාදාන තණ්හාව නිසයි, තණ්හාව වේදනාව නිසයි, වේදනාව ස්පර්ශය නිසයි, ස්පර්ශය ආයතන නිසයි, ආයතන නාම රූප නිසයි, නාම රූප විඤ්ඤාණය නිසයි, විඤ්ඤාණය සංඛාරය (කර්මය) නිසයි, කර්මය අවිද්‍යාව නිසයි කියලා.

ඊට පස්සෙ මේක නැවතත් ප්‍රතිලෝම ව මෙනෙහි කළා, අවිද්‍යාව කියන ධර්මතාව නිසා සංඛාර ඇතිවෙනවා, එනම් කර්ම රැස්වෙනවා. කර්මය ඇති වුණොත් විඤ්ඤාණය පිහිටනවා. විඤ්ඤාණය පිහිටියොත් නාම රූප ඇති වෙනවා. නාම රූපය ඇති වුණොත් ස්පර්ශ ආයතන හැදෙනවා. ස්පර්ශ ආයතන හැදුණොත් ස්පර්ශය වෙනවා. ස්පර්ශය වුණොත් වේදනාව එනවා. වේදනාව

වුණොත් තණ්හාව එනවා. තණ්හාව වුණොත් උපාදාන එනවා. උපාදාන වුණොත් භවය වෙනවා. භවය වුණොත් ඉපදීම වෙනවා. ඉපදුණොත් ජාති ජරා මරණ දුක් දොම්නස් විඳින්න වෙනවා කියල දැක්කා.

බෝසතාණන් වහන්සේ දැක්ක යම්කිසි විදියකින් කුඹුරක ඉහළ වක්කඩ පිරිලා, ඉහළ ලියද්ද පිරිලා ඒකෙන් එන වතුර පහළ එක පුරවනවා. ඒ ලියද්ද පිරිලා ඒකෙන් එන වතුර ඊළඟ ලියද්ද පුරවනවා. ඒකෙන් අනෙක් ලියද්ද පුරවනවා. මෙන්න මේ විදියට අවිද්‍යාව නමැති ධර්මය තිබුණොත් කිසි ම කෙනකුට හිතල නතර කරන්න බෑ, මොන ම විදියට වත් නතර වෙන්නෙ නෑ, කර්මය කියන ධර්මතාව රැස්වෙනවා.

අනාත්මයි කියල කියන්නේ, හේතුඵල දහමක් කියන්නේ කිසි කෙනකුට නවත්වන්න පුළුවන්කමක් නෑ. නොවී තියෙන්නේ නැහැ. අවිද්‍යාව කියන ධර්මතාව තිබුණොත් **ඉමස්මිං සති ඉදං භොති** මෙය ඇති කල්හි මෙය වේ මයි. මොවුන්ගේ ඉපදීමෙන් මොවුන් වෙනවා මයි. අවිද්‍යාව නමැති ධර්මතාව තිබුණොත් කර්මය නමැති ධර්මතාව වෙනවා මයි. අවිද්‍යාව උපන්නොත් සංඛාරය උපදිනවා මයි.

ඊට පස්සේ කර්මය කියන එක සංඛාර වශයෙන් දැක්ක, කර්ම රැස් වුණොත්, සංඛාර රැස් වුණොත් විඤ්ඤාණය පිහිටනවා මයි. නතර කරන්න පුළුවන්කමක් නෑ. විඥානය පිහිටියොත් විඥානය මව්කුසකට ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් බැසගන්නවා මයි. නාම රූප වෙනවා මයි. විඤ්ඤාණයක් රූපට බැසගත්තොත්, නාම රූප වුණොත් ආයතන හැදෙනවා මයි.

නාම රූප කියන කොට කෙටියෙන් දැනගන්න අපි දැන් අප්පි වස්තුවක් ඇල්ලුවාම හැඟීම් දැනීම් නෑ. නමුත් අපේ ශරීරය කොතැනක හරි ගැවුණොත් දැනෙන ගතියක් තියෙනව නේ. ඒ නාම රූපවල මිශ්‍රබව නිසයි.

‘නාම රූප වුණොත් ආයතන හැදෙනවා මයි, ඒක නවත්තන්න

බැහැ. ආයතනයක් හැදුණොත් ස්පර්ශය වෙනවා මයි. ඒක නවත්වන්න බැහැ. ස්පර්ශයක් වුණොත් වේදනාවක් ඇති වෙනවා මයි. වේදනාව ඇති වුණොත් තණ්හාව ඇති වෙනවා මයි. තණ්හාව ඇති වුණොත් උපාදාන වෙනවා මයි. උපාදාන ඇති වුණොත් භවය ඇති වෙනවා මයි. භවය ඇති වුණොත් ඉපදීම ඇති වෙනවා මයි. ඉපදීම ඇති වුණොත් ජරා මරණ දුක් ඇති වෙනවා මයි’ කියන මෙන්න මේ න්‍යාය දක්ක.

මෙතැන දී එක සිද්ධියක් හොඳට දකින්න, ඔබට පෙනෙන්න ඕන එකින් එකට එකින් එකට. අවිද්‍යාව, ජරා මරණ ඉපැද්දුවේ නැහැ. නමුත් අවිද්‍යාව කියන ධර්මතාව තිබුණොත් කෙළින් ම නතර වෙලා තියෙන්නේ ජරා මරණ කියන තැනින්. එතැනින් මෙහා කිසි ම තැනක නතර වීමක් නෑ. ඇයි, අවිද්‍යාව කියන ධර්මතාව ඇති වුණොත් අනිවාර්යයෙන් ම ඇති වෙනවා මයි සංඛාර (කර්මය). සංඛාරය ඇති වුණොත් විඤ්ඤාණයේ පිහිටීම අනිවාර්යයෙන් ම ඇති වෙනවා මයි.

මේ න්‍යාය ඔස්සේ ගියොත් අවිද්‍යාව යම් තැනක තියෙනව ද එතැන ජරා මරණ හිස් නෑ. ජරා මරණ කියන එක තියෙනවා.

බුදු රජාණන් වහන්සේ මේ විදියට ජරා, මරණ, සෝක පරිදේව, දුක්ඛ දෝමනස්ස, උපායාස කියන දුක දැක්කා. ඒ දුකට හේතුව දුක්ඛ සමුදය දැක්කා. අවිද්‍යාව දක්වා වන පටිච්ච සමුප්පාදයේ අංගවලින් කියවෙන්නේ දුක්ඛ සමුදයයි.

මේ විදියට දුකයි දුක ඇති වෙන හැටියි දැක්කා. මේ සත්‍ය දෙක අනුලෝම ව ප්‍රතිලෝම ව මෙනෙහි කළා. දුකේ ඉඳන් අවිද්‍යාව දක්වාත්, අවිද්‍යාවේ ඉඳන් දුක දක්වාත් උඩටත් පහතටත් නුවණින් සම්මර්ශනය කළා. එතකොට බෝසතාණන් වහන්සේට ඇති වුණා දුක ඇති වෙන්නේ මෙන්න මෙහෙම නේ ද කියන නුවණ.

ඊළඟට බෝසතාණන් වහන්සේ ඒ ධර්මය ම අනික් පැත්තට නුවණින් සම්මර්ශනය කළා. මේ ඉපදීම, ලෙඩවීම, මහලුවීම, මරණය ආදි යම් තාක් දුක් තියෙනව නම් මේ දුක් නැති වෙන්නේ කොහොම

ද? මොන ක්‍රමයකින් ද නැති කරන්න පුළුවන්. එහෙම බලනකොට බෝසතාණන් වහන්සේට තේරුණා, ඉපදීම කියන ධර්මතාව යම් තැනක නැද්ද, මේ ජරා මරණ, සෝක පරිදේව, දුක්ඛ දෝමනස්ස, උපායාස එතැන නැහැ. ඉපදීම නැති වුණොත් මේ දුක නැති වෙනවා කියලා දැක්කා.

(මතු සම්බන්ධයි)

16

නැති කළ යුත්තේ තණ්හාව නොව අවිද්‍යාවයි.

ඉපදීම නැති වෙන්නේ කොහොම ද කියලා බලන කොට බෝසතාණන් වහන්සේ දැක්කා භවය නැති නම් ඉපදීම නැතිබව.

කුමක් නිසා ද භවය නැති වෙන්නේ කියලා බලන කොට දැක්කා උපාදානය නැති වුණොත් භවය නැති වෙනවා.

ඔය විදියට දැක්කා, තණ්හාව නැති වුණොත් උපාදානය නැති වෙනවා. වේදනාව නැති වුණොත් තණ්හාව නැති වෙනවා. ස්පර්ශය නැති වුණොත් වේදනාව නැති වෙනවා. ආයතන නැති වුණොත් ස්පර්ශය නැති වෙනවා. නාම රූප නැති වුණොත් ආයතන නැති වෙනවා. විඤ්ඤාණය නැති වුණොත් නාම රූප නැති වෙනවා. සංඛාර නැති වුණොත් විඤ්ඤාණය නැති වෙනවා. අවිද්‍යාව නැති වුණොත් සංඛාරය නැති වෙනවා කියලා දැක්කා.

පටිච්ච සමුප්පාදයේ අනුලෝම ප්‍රතිලෝම න්‍යාය දෙකේ තියෙන්නේ සත්‍ය හතරක්. දුකයි, දුක්ඛ සමුදයයි, නිරෝධයයි, මාර්ගයයි.

එතකොට මෙන්න මේ කාරණා ටික දිහා හොඳට බලන්න. මේ ඔක්කොම කරන්න කියලා බුදු රජාණන් වහන්සේ පැනෙව්වේ නැහැ. ජරා මරණ නැති කරන්න වෙන ම දෙයක් පෙන්නුවේ නැහැ. භවය, උපාදාන, තණ්හාව නැති කරන්න, මේවා එකක් වත්

නැති කරන්න අමුතුවෙන් දෙයක් පෙන්නුවේ නැහැ. මේ ඔක්කොම කැටි කරලා කැටි කරලා එක තැනකට ගෙනැල්ලා තියෙනවා.

අපි මුල් ටිකේ දැක්ක යම් තැනක ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක්, දොම්නස් තිබුණා නම් ඒවා එකින් එක ගවේෂණය කරගෙන උඩට යන කොට දැක්ක මේවායේ මුල අවිද්‍යාව බව. අවිද්‍යාව නමැති ධර්මතාව යම් තැනක තිබුණොත් ඒ අවිද්‍යාව කියන ධර්මතාවේ ඵලය වෙලා තියෙනවා, එයින් උපද්දවපු අර්ථය වෙලා තියෙනවා : ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක්, දොම්නස්. මේ ධර්මතා දෙක වෙනස් කරන්න බැරි විදියට යෙදිලා තියෙන්නේ. එකින් එකට එකින් එකට බැඳල අන්තිමට අපේ මනස ගෙනැල්ල තියෙන්නේ එම කරුණු දෙක අරභයා විතරයි.

ජරා, මරණාදි දුක් ඇති වෙන්නේ මොකක් නිසා ද කියලා ගවේෂණය කරගෙන යනකොට පෙනෙනවා, අවිද්‍යාව කියන ධර්මතාව තිබුණොත් මේ ජරා මරණ කියන දුක ඇති වෙනබව. හැබැයි ඇති වෙන්නේ පටිච්ච සමුප්පාද අනුපිළිවෙළට, හේතුඵල දහමක් හැටියට.

ඊට පස්සේ නිරෝධ සත්‍යයෙන් පෙන්නවා ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක්, දොම්නස්, උපායාස නිරුද්ධ වෙන්නේ අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වුණොත්. අවිද්‍යා නිරෝධය කියන්නේ නිවනට තවත් නමක්. නිවන කියන්නේ මොකක් ද? අජරාමර බව. ජරාවක්, මරණයක් යම් තැනක නැත්නම්, එයටයි නිවන කියන්නේ. එතකොට ජරා මරණ නැති වෙන්නේ මොකක් නිසා ද? ඉපදීම නැති වුණොත්. ඉපදීම නැති වෙන්නේ භවය නැති වුණොත්. භවය නැති වෙන්නේ උපාදානය නැති වුණොත්. එහෙම ඇවිල්ල **‘අවිද්‍යාව නැති වුණොත්’** කියන තැන දක්වා එනවා.

දැන් අපට අර්ථ දෙකක් තියෙනවා. අවිද්‍යාව සහ අවිද්‍යා නිරෝධය කියන කාරණා දෙක තෝරගත්තොත් අපි අනික් ධර්මතා ගැන අමුතුවෙන් වෙහෙසෙන්න ඕන නැහැ. ඔක්කොම ටික ඒ තුළ ගොනුවෙලා පවතිනවා.

අපි ටිකක් සිහි කරලා බලමු. දැන් නිවන් දකින්න කියලා අපි මේ ශාසනේට ඇවිල්ල කටයුතු කරනවා. අපි හැමෝගේ ම

බලාපොරොත්තුව, අපි මේ ශාසනයේ පිහිට, තුනුරුවන්ගේ ආරක්ෂාව පිහිට ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ තුනුරුවන් ළඟින් ඉන්නේ කුමක් නිසා ද? ඉපදෙනවා, ලෙඩ වෙනවා, මහලු වෙනවා, මැරෙනවා මේ සියලු දුක් අපට දුකක් නිසා. මේ දුකින් මිදෙන අදහසින්. දුක නැති කරගන්න නේ අපට ඕන. හොඳයි අපි මේ ජරා, මරණ, සෝක පරිදේව, දුක්, දොම්නස්, උපායාස නැති කරන්න කියලා මොකක් හරි දෙයක් භාවනා කරන්නේ නැති ව ක්‍රමානුකූලව බලමු ඇත්තට ම අපට කරන්න ඉතිරි වෙලා තියෙන්නේ මොකක් ද කියන එක.

ඔන්න ලෙඩ වීම, මරණය, මහලුබව, අප්‍රියයන් හා එක්වීම, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම ආදි යම් තාක් දුක් දොම්නස් තියෙනවා නම් මේ ඔක්කොම දුක. මේ දුකයි නැති කරගන්න ඕන. මේ දුක නැති කරගන්න කියලා අපි ශාසනයට පැමිණි විට මේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය හරහා පෙන්නවා මේ දුක ඇති වුණේ ඉපදීම නිසයි. ඉපදීම නැති වුණොත් දුක නැති වෙනවා. දැන් ඉපදීම යම් තැනක නැති වුණොත් දුක නැති කරන්න කියලා අපට කරන්න යමක් ඉතිරි වෙනවා ද? නැහැ. ඔන්න මම ඔබව එක බරකින් නිදහස් කරනවා. ඔබට තියෙන්නේ ඉපදීම නැති කරන්න විතරයි. ජරා මරණ දුක් නැති කරන්න මහත්සි වෙන්න ඕන නැහැ.

දැන් අපි ඉපදීම නැති කරන්න ඕන කියන තැනින් උත්සාහවත් වෙන කොට පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය හරහා බුදු රජාණන් වහන්සේ අපට පෙන්නල දෙනවා භවය නිසයි ඉපදීම ඇති වෙන්නේ. භවය යම් තැනක ඇති වෙනවා නම් ඉපදීම ඇති වෙනවා. දැන් අපට භවය නැති කරන්න පුළුවන් නම් ඉපදීම නැති කරන්න වෙහෙසෙන්න ඕන ද? ඕන නැහැ. එහෙම නම් ජරා මරණ ටික නැති කරන්න වෙහෙසෙන්න ඕන ද? ඒත් නැහැ. ඔබ ඒ දෙකෙන් ම නිදහස් කරනවා.

දැන් භවය නැති කරන්න කියලා උත්සාහවත් වන අපට බුදු රජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා උපාදානය නිසයි භවය කියන කාරණාව තියෙන්නේ. වෙන කිසි ම ක්‍රමයකට නැති කරන්න බැහැ. යමකින් නම් යමක් ඇති වෙන්නේ, ඒ ඇති වන හේතුව නැති වීමෙන් මයි ඒ ඵලය නැති වෙන්නේ. අපට බඩගින්නක් ඇති වුණොත්

අපි ප්‍රිය මනාප රූපයක් බැලූව කියලා බඩගින්න නැති වෙනවා ද? නැහැ. ඒකට කරන්න ඕන ආහාරයක් ගන්න එක මයි. ඒ හේතුව නැති කරලමයි ඒ ඵලය නැති කරන්න ඕන. අන්න ඒ වගේ වෙන මොනවා හරි කිව්වට වැඩක් නෑ. දැන් අපට භවය කියන කාරණාව ඇති වුණේ උපාදානය නිසා නම් බුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා උපාදානය නැති කරන්න පුළුවන් නම් භවය නැති වෙනවා.

උපාදානය නැති කරන්න ගියා ම පෙන්නනවා තණ්හාව නිසයි උපාදානය. යම් කෙනකුට තණ්හාව නැති කරන්න පුළුවන් නම් උපාදානය නැති කරන්න මහන්සි වෙන්න ඕන ද? නැහැ. මේක දම්වැලක පුරුකක් වගේ. යම් තැනක පුරුකක් ගැලවුණා ද එතනින් එහාට ඔක්කොම ටික ගැලවිලා යනවා.

ඊට පස්සෙ අපි තණ්හාව නැති කරන්න කියලා උත්සාහවත් වුණොත් ? මොකද දුක නැති කරන්න තණ්හාව නැති කරන්න ඕන නිසා. එතකොට අපට දෙනවා පණිවිඩයක් ... මොකක් ද? වේදනාව නිසයි තණ්හාව. වේදනාව නැති කළොත් තණ්හාව නැති වෙනවා කියල. ඊට පස්සේ වේදනාව නැති කරන්න කියලා අපි උත්සාහවත් වුණොත් පෙන්නනවා ස්පර්ශය නිසයි වේදනාව ඇති වෙන්නේ. ස්පර්ශය නැති වීමෙනුයි වේදනාව නැති වෙන්නේ. ඒ හින්ද ස්පර්ශය නැති කරන්න. දැන් අපට ලැබිල තියෙන කාරණාව ස්පර්ශය නැති කිරීම. අපි ස්පර්ශය නැති කරන්න කියලා හදන කොට කියනවා ස්පර්ශය ඇති වෙන්නේ ආයතන ටික නිසයි. ආයතන ටික නිරුද්ධ වුණොත් ස්පර්ශය නැති වෙනවා කියලා. ආයතන නැති කරන්න ගියා ම කියනවා නාම රූප නිසයි ආයතන ඇති වෙන්නේ නාම රූප නිරුද්ධ වුණොත් ආයතන නිරුද්ධ වෙනවා. නාම රූප නැති කරන්න කියලා ගියා ම පෙන්නනවා විඤ්ඤාණය නිසයි නාම රූප වෙන්නේ විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ වුණොත් නාම රූප නිරුද්ධ වෙනවා. විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ කරන්න කියලා අපි උත්සාහවත් වෙන කොට පෙන්නනවා සංඛාරය නිසයි, කර්ම නිසයි මේ විඤ්ඤාණය ඇති වෙන්නේ. සංඛාරය නිරුද්ධ වුණොත් විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ වෙනවා.

දැන් කර්මය නැති කරන්න හදන කොට පෙන්නනවා අවිද්‍යාව නිසයි සංඛාරය වෙන්නේ. අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වුණොත් සංඛාරය

නිරුද්ධ වෙනවා කියලා. එකින් එකට එකින් එකට අප ගෙනියනවා කොතනට ද? අවිද්‍යාව කියන එක නිරුද්ධ කළොත් විතරයි ජරා මරණ කියන දුකින් නිදහස් වෙන්නේ කියන තැන දක්වා.

දැන් අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වෙනවා නම් එයා අනික් ධර්මකා එකින් එක නිරුද්ධ කරන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕන ද? ඉපදීම නැති කරන්න ...? භවය නැති කරන්න ..? තණ්හාව නැති කරන්න කියලා උත්සාහවත් වෙන්න ඕන ද? නැහැ. අපි ගොඩක් දෙනෙක් මේ ටිකට අවධානය අරගෙන යන්නේ නැහැ. ඇයි මේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය දේශනා කළේ කියලා. නිවන් දකින්න කියලා අපි හදන්නේ, තණ්හාව නිසයි දුක ඇති වෙලා තියෙන්නේ තණ්හාව නැති කළොත් හරි කියන තැනකින් අපි උත්සාහවත් වෙන්නේ. තණ්හාව නැති කළොත් හරි. ඒක පිළිගන්න පුළුවන්. නමුත් තණ්හාව නැති කරන්න ගියොත් පෙන්නනවා උපාදානය නිසයි තණ්හාව. උපාදානය නැති කළොත් තණ්හාව නැති වෙනවා කියලා. පටිච්ච සමුප්පාදයෙහි ඉහළට අප රැගෙන යනවා. දැන් අපි දුක්ක බුදු රජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවා අවිද්‍යාව කියන එක නැති වෙන්න ඕන කියලා.

ඔන්න දැන් මේ පටිච්චසමුප්පාද වක්‍රය තුළින් අප කරුණු දෙකකට ගේනවා. විද්‍යාව සහ අවිද්‍යාව කියන කාරණා දෙක. අවිද්‍යාවේ නැති කිරීම විද්‍යාව. විද්‍යාව තිබුණොත් අවිද්‍යාව නැති වෙලා ජරා මරණ දුක නැති වෙනවා. අවිද්‍යාව තිබුණොත් ජරා මරණ දුක පවතිනවා. එක්කෝ සසර. නැත්නම් නිවන. ඔය දෙක විතරයි තියෙන්නේ. අවිද්‍යාව තිබුණොත් ජරා මරණ දුක් තියෙනවා. ජරා මරණ දුක තියෙන්නේ කොහේ ද? සසරේ. විද්‍යාව තිබුණොත් ජරා මරණ නෑ. ජරා මරණ නිරෝධය සසර ද? නැහැ. නිවන.

මෙතන මාර්ග දෙකකුයි එල දෙකකුයි තියෙන්නේ. අවිද්‍යාව මුල් කරගෙන භවය දක්වා ම තියෙන්නේ මාර්ගයක්. මොකට ද? ඉපදීම, දුක නමැති ඵලයට මාර්ගයයි. ඒ දෙක ම ලෝකිකයි. ඒ කියන්නේ ලෝකය තුළයි. දුකයි දුක්ඛ සමුදයයි තමයි ඔය තුළ තියෙන්නේ. අවිද්‍යා නිරෝධය කියල කියන්නේ විද්‍යාවට. ඒ අවිද්‍යා නිරෝධයේ ඉඳලා භව නිරෝධය තෙක් මාර්ගය මොකට ද? ඵලයටයි. එය ජරා මරණ නිරෝධයට මඟ. අජරාමර නිවනට මඟ.

දැන් කරුණු දෙකක් අපට ඉතිරි වුණා. 'අවිද්‍යාව තිබුණොත් ජරා, මරණ දුක පවතිනවා'. 'විද්‍යාව තිබුණොත් ජරා, මරණ දෙක නැති වෙනවා' කියන උත්තර දෙක. මේ අවබෝධය ඇතිවන්නේ පටිච්ච සමුප්පාදය ගවේෂණය කිරීමෙනුයි.

(මතු සම්බන්ධයි)

17

හතරේකුත් නොකරන තරමේ හතරැකමක් කරන දර්ශන මාත්‍රය.

අවිද්‍යාව, සංස්කාර, විඥාන ආදිය කියන්නේ මොනව ද කියලා අපි එකින් එක ඉගෙන නොගත්තත්, අපි යම් වෙලාවක අවිද්‍යාව කියන්නේ මොකක් ද, විද්‍යාව කියන්නේ මොකක් ද කියලා විතරක් දැනගත්ත ම දැනට ප්‍රමාණවත්.

මෙන්න මේ ස්වභාවයටයි අවිද්‍යාව කියන්නේ. මෙන්න මේ විදියට තිබුණොතිනුයි ජරා මරණ හිස් කරන්න බැරි. විද්‍යාව ඉපදුණොත් ජරා මරණ නිරුද්ධ වෙනවා. විද්‍යාව කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ විදියට තියෙන දේකටයි. මෙන්න මේ විදියට විද්‍යාව සහ අවිද්‍යාව අපට දැකගන්න පුළුවන් වුණොත් පටිච්ච සමුප්පාදයේ සම්පූර්ණ අවබෝධයක් අපට ලැබෙනවා.

අවිද්‍යාව කියන එක තව ටිකක් හඳුනාගන්න අපි තවදුරටත් උත්සාහවත් වෙමු. අපි හැම කෙනෙක් ම ඉපදෙනවා, මහලු වෙනවා, මැරෙනවා, නොයෙක් දුක් දොම්නස්වලට පත්වෙනවා නේ ද? ඒ කියන්නේ ජරා මරණ දුකින් යුක්තයි නේ ද?

මොහොතකට අපට ලෝකය පෙනෙන හැටි බලන්න කොහොම ද කියලා. අපි ගවේෂණය කරපු ටික මොහොතකට පැත්තකින් තියමු.

දැන් අපි ඇසෙන් රූපයක් බලන කොට පෙනෙන්නේ කොහොම ද? මේ හාත්පස තියෙන දේවල් තමයි පෙනෙන්නේ, පෙනෙන දේවල් තමයි තියෙන්නේ.' කියන විදියට නේ ද අපි ලෝකය දකින්නේ. හැම කෙනෙක් ම දකින්නේ එහෙම නෙමෙයි ද? ඇසෙන් රූප දකින කොට මීට වඩා වෙනස් මට්ටමක් කාටවත් පෙනෙනවා ද? දෙවියන්ට, බ්‍රහ්මයන්ට, තිරිසන්ගත සතුන්ට පෙනෙන්නේ මේ මට්ටමින් මයි.

අපට සද්දයක් ඇහෙන කොට, තියෙන සද්දයක් තමයි ඇහෙන්නේ (යකඩ කැලි දෙකක් ගැටෙන කොට ඒ දෙකෙන් තමයි සද්දය එන්නේ), ඇහෙන සද්දය තමයි එතැන තියෙන්නේ' කියල නේ අපට තේරෙන්නේ.

ගඳ සුවඳක් එනකොට 'මේ ගඳ සුවඳ, තියෙන දෙයින් තමයි එන්නේ (හඳුන්කුරේ සුවඳ තියෙනවා), මේ සුවඳ එන දේ තියෙනවා' කියල නේ ද අපට දැනෙන්නේ.

රසක් විඳිනව නම් 'තියෙන රසයක් තමයි දැනෙන්නේ, (කරවිලවල තිත්ත රස තියෙනවා) දැනෙන රසය තියෙනවා' කියලයි අපට හිතෙන්නේ..

'කයට ගැටෙන දේවල් තියෙනවා, (ඇඟේ ගැවිල පුටුව තියෙනවා), ඒ තියෙන දේවල් තමයි කයේ ගැටෙන්නේ.' කියලයි හිතන්නේ.

හිතෙන් යමක් හිතන කොට 'හිතෙන දේයි තියෙන්නේ, තියෙන දේයි හිතන්නේ.' ගෙදර ගැන හිතුවොත් තියෙන ගෙදරයි හිතන්නේ, හිතන ගෙදර දැනුත් තියෙනවා කියන මට්ටමින් නෙමෙයි ද ඔබ හිතන්නේ?

අපට ලෝකෙ හම්බ වෙන්නේ ඔහොම නම්, අපි ජරා මරණ ධර්මයන්ගෙනුත් යුක්ත නම් දැන් ගවේෂණය කරන්න මේ දෙක එකට ඇඳලා, මේ පෙනෙන, දැනෙන, හිතෙන සිද්ධිය තුළ අවිද්‍යාව නැද්ද? මේ පෙනෙන, දැනෙන, හිතෙන සිද්ධියෙයි වරද තියෙන්නේ කොතනක හරි.

පටිච්ච සමුප්පාද නියාමයෙන් අපට අවබෝධ වුණා, යම් තැනක ජරා මරණ දුක් තියෙනවා නම් ඒ දුකට ප්‍රභවය වුණේ අවිද්‍යාව කියලා. විද්‍යාව තියෙන තැනක, හරියට පෙනෙන තැනක, වරදක් නැති තැනක ජරා මරණ හටගන්න බෑ.

අද අපට තියෙන දේයි පෙනෙන්නේ, පෙනෙන දේයි තියෙන්නේ කියන එක වරදක් හැටියට පෙනෙන්නේ නැහැ. නමුත් දහම් න්‍යාය අනුව බලන කොට වරද අනුවෙන් මීන නුවණට. නැතිනම් අපට මේකෙ වරදක් අහු වෙන්නේ නැහැ.

ඔන්න අපි ආපහු පටිච්ච සමුප්පාදයට හැරෙමු. ජරා මරණ දුක කුමන හේතුවක් නිසා ද තියෙන්නේ කියල බැලුවහම 'ඉපදීම' නිසයි ... ආදි වශයෙන් අනුසූර්ව ව ඇවිල්ල අවිද්‍යාව කියන ධර්මතාවට අපි ආවා. අවිද්‍යාව නමැති ධර්මතාව තිබුණොත් ඊළඟට මේ ධර්මය තියෙනවා, මේ ධර්මය තියෙනවා ආදි වශයෙන් ඇවිත් ජරා මරණ හමු වෙනවා.

දැන් කෙළවර ම තියෙන එක අපේ ජීවිතය වෙලා නම්, ජරා මරණ දුක තියෙනවා නම්, අපට ලෝකය පෙනෙන්නේ මෙහෙම නම්, මෙහෙම පෙනෙන තැනක තමයි අවිද්‍යාව හැබිලි තියෙන්නේ කියන නුවණ අපට ඇතිවෙන්න ඕන.

ඒ දේ, ධර්මතාවන් ගළපල නුවණිනුයි දකින්න ඕන. මොකද අපට පෙනෙන සිද්ධිය එකපාරට ම අවිද්‍යාව කියල හිතන්න සාක්ෂි නැහැ. නමුත් නුවණට හසු වෙනවා. අපට මේ පෙනෙන සිද්ධියෙ අවිද්‍යාව දුවටිලි කියල හිතන්න තියෙන එක ම සාක්ෂිය තමයි අපි ජරා මරණයන් ගෙන් යුක්ත බව.

මා තුළ අජරාමර බවක් තිබුණ නම් මේ තුළ අවිද්‍යාව තියෙන්න බැහැ. එහෙම තිබුණ නම් මේ පෙනෙන සිද්ධිය තුළ විද්‍යාව වෙන්නට ඕන. මම කියන එක තේරෙනවා ද? මම කියන්නේ තර්කානුකූලව හිතන්න ඕන යමක් ගැන. එහෙම නම් අවිද්‍යාව වැවිලි තියෙන්නේ මේ පෙනෙන දර්ශනය තුළ.

එක කාරණාවක් හොඳට මතක තබා ගන්න. සංයුක්ත නිකායෙ තියෙනව 'ආදිත්තපරියාය' කියල සූත්‍රයක්. 'ආදිත්ත' කියන්නේ

ඇවිළගන්නා ලද කියන අදහසයි.

‘මහණෙනි, සියල්ල ඇවිළගන්නා ලදි. කුමන සියල්ලක් ද? මහණෙනි, ඇස ඇවිළගන්නා ලදි, රූපය ඇවිළගන්නා ලදි, වක්ඛු වික්ඛුඤාණය ඇවිළගන්නා ලදි, වක්ඛු සම්ඵස්සය ඇවිළගන්නා ලදි, වක්ඛු සම්ඵස්සයෙන් උපන් දුක්, සුවයක් හෝ උපෙක්ඛාසහගත බවක් වේ ද ඒ ද ඇවිළගන්නා ලදි.

කුමකින් ද ඇවිළගෙන තියෙන්නේ? රාග, ද්වේශ, මෝහ ගින්නෙන් සහ ඉපදීම, ජරාව, මරණය, ඇඬීම, වැළපීම ඇතුළු නොයෙක් දුක් දොම්නස්වලින් ඇවිළගන්නා ලදි.

දැන් බලන්න මෙහි අර්ථය මොකක් ද කියලා. දැන් අපි දැක්ක අවිද්‍යාව යම් තැනක තිබුණොත් ජරා මරණ තියෙනව නේ. ජරා මරණ තියෙන තැන අවිද්‍යාව තියෙනව කියල දැක්කා.

අපට ලෝකය හම්බ වෙන්නේ ‘තියෙන දේ දකිනවා, දකින දේ තියෙනවා’ කියලයි. මේ මට්ටමට දකින කෙනාට නම් ජරා මරණ තියෙන්නේ, ඔය මට්ටමට දකින අරමුණක් ගානෙ ජරා මරණ එන බව මතක තියා ගන්න.

ඒකට මේ වටාපත වගේ අරමුණක් විතරක් වුණත් ප්‍රමාණවත්. ඔබ මේ වටාපත දකින්නේ මෙන්න මෙහෙම නම්... ‘මේ තියෙන වටාපතයි දකින්නේ දකින වටාපතයි තියෙන්නේ’ කියල ...’ මේ බලන එක් දර්ශන මාත්‍රය පවා නතර වෙල තියෙන්නේ ජාති ජරා මරණ දුක් දොම්නස් සෝක පරිදේව උපායාස කියන තැනින් බව අමතක කරන්න එපා.

ඇයි ඒ ?

තියෙන දේ දකින්නේ දකින දේ තියෙන්නේ කියන මට්ටමට බැලුවොත් මරණාසන්න මොහොතේ සිහි කරගන්න, මේ වගේ දේවල් කර්ම නිමිති නොවී තියෙන්නේ නැති නිසා. ඒක වෙනවා මයි. එහෙම වුණොත් වික්ඛුඤාණය පිහිටනවා මයි. එහෙම වුණොත් ආයතනයට බැස ගන්නවා මයි. බැසගත්තොත් ඉපදීම, ලෙඩ වීම, මහලු වීම, මරණය ආදී නොයෙක් දුක් දොම්නස් උපදිනවා මයි.

ඒ උපතේ දි අසත්පුරුෂ ඇසුරක් ලැබුණ නම් එතනින් සතර අපායට යන කර්ම රැස් කරලා කල්ප ගණනක් අපායේ. සමහර විට ආනන්තරිය අකුසල කර්මත් කෙරෙන්න පුළුවන්.

වටාපත නමැති මේ එක සරල නිමිත්තක් නිසා ඔබව අනුක්‍රමයෙන් අරගෙන යයි කල්ප ගණන් අපායේ. මේ දකින ‘වටාපත තියෙනවා’ කියන දර්ශනය එව්වරට ම විෂ සහිත බව මතක තියාගන්න.

අන්න ඒ නිසයි මේ ඔක්කොම ඇවිළගෙන තියෙනවා කියල කියන්නේ.

ඔබ ඉදිරිපිට තියෙන දොර දිහා ඔය විදියට බැලුවත් ඒත් ප්‍රමාණවත් මේ කියපු තැනට ඔබ පමුණුවන්න. මේ ‘තියෙන දොරයි පෙනෙන්නේ, පෙනෙන දොරයි තියෙන්නේ’ කියල දැක්ක නං ඇති.

මේ බලන එක දේ තුළ ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක් දොම්නස් තැවරිලා තියෙනවා. ඔය දොර ඇතුළේ, ලී ඇතුළේ, යකඩ කැලි ඇතුළේ ජරා මරණ ගැන නෙමෙයි මේ කියන්නේ. මේ තියෙන දොරයි කියල ඇසුරු කරන මේ එක් මොහොත, නිමිත්ත ප්‍රමාණවත් අනවරාග්‍ර වූ සංසාරයේ දුක් සයුරකට දොර විවර කර දෙන්න. මේ තුළ දුක ඇමිණිලා, තැවරිලා තියෙන්නේ එහෙමයි.

යම් තාක් ආකාරයකට මරණයේ ප්‍රභේද තියෙනවා නම්, ඒ හැම ක්‍රමයකට ම (මතු සසරේ දි) ඔබව මරන්න සලස්වන හේතු ටික තියෙනවා මේ බලන දර්ශනය (‘දොර තියෙනවා’) තුළ. යම් තාක් ආකාරයක ලෙඩ රෝග ඇත්නම් ඒ ඕනෑ ම ලෙඩක් හැදෙන්න පුළුවන් ‘විෂබීජ’ තියෙනවා මේ බලන එක ම එක අරමුණේ.

නමුත් අපි දන්නේ නෑ අපි ඇසුරු කරන ලෝකය මේ තරම් විෂයි කියල. අපි ඒ බව දන්නව නම් කිසි කෙනෙක් එක අසුරුසැණක් වත් ගිහි ගෙයක ඉන්නේ නැහැ. මොකද හතුරෙක් හතුරකුට යමක් කරයි නම් ඊට වඩා විශාල හතුරුකමක් කරනවා මේ එක් දර්ශන මාත්‍රය. විෂසෝර සර්පයෙක් දෂ්ට කළොත් මැරෙන්නේ එක වතාවයි. වස බඳුනක් බිච්චොත් මැරෙන්නේ එක

වතාවයි. ඒ වස ටික බිච්චොත් බොහෝ කාලයක් මැරෙයි ද? සර්පය කාපු නිසා හවයෙහි බොහෝ කාලයක් මැරෙයි ද?

නමුත් මේ පෙනෙන නිමිත්ත ('දොර තියෙනවා') ඔබව බොහෝ කාලයක් මරනවා. මේ පෙනෙන නිමිත්ත ඔබට බොහෝ කාලයක් විෂ බඳුන් පොවයි. ඒ නිසා ඒ සර්පයාට, වස බඳුනට වඩා මේක විෂයි.

හැබැයි බය වෙන්න එපා. සර්පයෝ අල්ලන්නත් ක්‍රම තියෙනවා. වස බඳුනකින් වුණත් වැඩ ගන්න ක්‍රම තියෙනවා. ඒ ක්‍රමයට ඒක කළොත්

මේ දොර දිහා අපි බලන ක්‍රමය නිසා ම තමයි අපි ජරා මරණ දුකට පත් වෙන්නේ. අනෙක් අතට අමතක කරන්න එපා යම් දවසක ඔය දොර නිසාමයි අපි නිවන් දකින්නෙත්. අපට බේරිල යන්න තියෙන්නෙත් එතනින් මයි. අපි ඒ ගැන ඉදිරි ලිපිවලින් ගවේෂණය කරමු.

18

ප්‍රවේශම් වන්න.

මිතුරු වෙස් ගත් ඔබේ වධකයා ඔබ සමීපයේ ම ගැටසෙයි.

පවතින දේයි පෙනෙන්නේ, පෙනෙන දේයි පවතින්නේ කියන මේ දර්ශන මාත්‍රය දිහා, යමක් දිහා බලන ගානේ, හොඳට මතක තබාගන්න, අරමුණක් අරමුණක් ගානෙ ජරා මරණ දෙක තැවරිල තියෙනවා. අපට අද ඒක තේරෙන්නේ නැහැ.

පුංචි ළමයෙක් ගාවට නයෙක් හරි පොළඟෙක් හරි ගියොත් ඒ සතා විෂ සහිතයි කියල දන්නේ නැහැනේ. ඒ හින්ද අතපත ගානවා. ඇඟේ හෝ පටලවාගන්නවා. නගුටෙන් හෝ අදිනවා. ඒ හින්ද දෂ්ට කරල මරණයට හෝ පත් වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඔබ ඒ විදියට අත දානව ද? ඇයි ඒ? දන්නව විෂසෝර සර්පයෙක් බව.

බුදු රජාණන් වහන්සේ කාමය උපමා කළෙත් මේ සිද්ධියට මයි. ළමයි වගේ නොදන්නාකම නිසා මේ සර්පයා අපි ඇඟේ දාගන්නවා. බුදු, පසේබුදු, මහරහතන් වහන්සේලා කියන්නේ වැඩිහිටියෝ වගේ. ඒ ඇත්තෝ විෂසෝර සර්පයා හඳුනනවා. ඇඟේ, කරේ දාගන්නේ නැහැ ඇතින් කියල තියෙනවා. බුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මේ තුන් හවය ම හරියට ගිනිගත්ත යකඩ වැටක් වගේ කියලා.

ඒ එක්ක ම මම තව කතාවක් කියන්නම්. මීට කලින් මම මේ කතාව කියලා ඇති. මේක නැවත මතක් කරන්නේ අපි නොදන්නාකමට ළඟට ගත්තට, සර්පයාගේ විෂසෝර බව එකක් මයි. ආයේ දෙකක් නැති බව කියන්න.

අර සිටුවරයෙක්ගේ කතාවක් තියෙන්නේ. එක්තරා සිටුවරයෙක් ඉන්නවා, හරි බලසම්පන්නයි. හරි බලවත්. ධන ධාන්‍ය තියෙනවා. සේවකයන්ගෙන් අඩුවක් නැහැ.

මේ සිටුවරයාගේ හතුරෙක් ඉන්නවා. මේ හතුරට ඕන සිටුවරයාව මරන්න. එයා කල්පනා කරනවා අද හෙට නම් මරන්න ලැබෙන්නේ නැහැ. මොකද මෙයා දෑත් බලවත් වැඩියි. වටපිටාව ආරක්ෂා සහිතයි. බලයත් වැඩියි. පිරිසත් ඉන්නවා. හතුරුකමින් නම් මට මෙයාව මරන්න බැහැ. මං මේකට උපායක් යොදන්න ඕන.

එහෙම හිතාගෙන මෙයා වෙස් වළාගෙන යනවා සිටුවරයා ගාවට. හිතලේ 'දීර්ඝායුෂ වේ වා සිටුකුමනි' කියලා වන්දනා කරනවා. සිටුකුමා ඇයි කියලා අහනවා. 'සිටුකුමනි, මම ආවෙ ඔබතුමාට උපස්ථාන කරන්න, උපස්ථාන උපකාර කරමින් ඔබතුමා යටතේ ජීවත් වෙන්න'.

'හා හොඳයි' කියලා සිටුවරයා මෙයාව භාර ගන්නවා. මෙයා හරි උපාශීලියි. සිටුකුමාගේ හිත දිනා ගන්න අනෙක් අයටත් වඩා අතිදක්ෂ ව හැම වැඩක් ම කරනවා. හැමෝට ම කලින් උදේ පාන්දර අවදි වෙනවා. සියලු ම දෙනා කාල බිල නිදාගත්තට පස්සෙ අන්තිමට ම නින්දට යනවා. ගෙවල් දොරවල් පිහදාන්නේ, දොර ජනෙල් පවා අරින්නේ වහන්නේ මෙයා. සිටුකුමාට ප්‍රිය වචනයක් ම කතා කරනවා. අප්‍රිය වචනයක් කතා කරන්නේ නැහැ. මනාප දෙයක් ම කරනවා, අමනාප දෙයක් කරන්නේ නැහැ.

මෙහෙම කාලයක් යනකොට සිටුකුමාට හිතෙනවා මෙයා මොන තරම් හොඳ, මොන තරම් අවංක කෙනෙක් ද කියලා. අනෙක් අයටත් වඩා තවත් ළඟට ගත්ත මෙයාව. දෑත් ළඟින් ම කටයුතු කරනවා. සිටු මැදුරෙන් එළියට ආවත් ඇතුළට ගියත් කවුරුවත් මොහුව පරීක්ෂා කරන්නේ නැහැ. දවාලක රැක ඕන වෙලාවක මොහුට යන්න එන්න පුළුවන්.

මෙන්න මේ මට්ටමට විශ්වාසය ගොඩනැගුණ ම මෙයා කල්පනා කරනවා මම යමක් සඳහා ආව නම් දෑත් ඒකට කාලයයි. සිටුකුමා මරන්න නේ ඕනකම තිබුණේ. සිටුකුමාට නින්ද ගිය වෙලාවක් බලල තියුණු දෑලි පිහියක් අරගෙන හිතලේ බෙල්ල කපල පැනල යනවා.

යම් වෙලාවක බෙල්ල කපල මැරුව නම් ඒ සතුරු වධකය මයි එවෙලෙත් හිටියේ. ඒත් සිටුකුමා වධක වූ ඔහු දැන හිටියේ නැහැ. යම් වෙලාවක ඇවිත් 'දීර්ඝායුෂ වේවා සිටුකුමනි' කියලා කිව්වා නම් එදත් හිටියේ ඔය වධකය මයි. වධක වූ ඔහු එදත් ඇදිනගත්තේ නැහැ. අඳුනගත්ත නම් ළඟට ගන්නවා ද? නෑ. යම් වෙලාවක උදේ ම නැගිටලා රැ වෙනකල් බොහෝ ම මහන්සි වෙලා වැඩ කළා නම් ඒ තරම් මහන්සියෙන් වැඩ කරමින් හිටියෙන් ඒ වධකයමයි. ඒත් වධක වූ ඔහු වධකයා බව අඳුනගන්න බැරි වුණා. හිතුවේ මේ ප්‍රියමනාප කෙනා කියලා. මට යහපතක් කරන්න ආව කියලා. නමුත් තමන්ට ඕන තැන දක්වා අරගෙන යන්නයි එයා ආවේ. යම් ප්‍රිය වචනයක් ම කතා කළා නම් අප්‍රිය වචනයක් කතා නොකළා නම් ඒ ද හිටියේ වධකයාමයි. වධක වූ ඔහු වධකයි කියලා සිටුකුමාට අඳුනගන්න බැරි වුණා. තමන්ගේ අරමුණ ළඟට ගෙනියන තුරුයි ඒ ටික කළේ. අප්‍රිය අමනාප දෙයක් නොකළ නම් ප්‍රිය මනාප දෙයක් ම කළා නම් එදා හිටියේ ඒ වධකයමයි. වධක වූ ඔහු වධකය කියලා අඳුනගන්න බැරි වුණා. යම් දවසක බෙල්ල කපල ගියා නම් ඒත් ඒ වධකයමයි.

ඉතින් ඒ වගේ, ඔබ යම් දවසක කල්ප ගණන් නිරයේ පැහෙන අකුසල කර්ම කරල නිරයේ දුක් විඳිනවා නම්, අවුරුදු කෝටි ගණන් සාපිපාසාවෙන් ඉන්න ප්‍රේත ලෝකයට පමුණුවනවා නම් ඒ හතරමයි අද දවසේ දි ගෙවල් දොරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම් හැටියට පෙනී හිටින්නේ. සතුරු වූ ඔහු සතුරු හැටියට අඳුනගන්නේ නැහැ. අද මේ ප්‍රිය වචන කතා කරමින්, ප්‍රිය වූ දෙයක් ම කරමින් තමන් ළඟ ඉන්නවා. හතුරු වූ ඔහු වධක වූ ඔහු හතුරුයි කියලා, වධකයි කියලා අඳුනන්නේ නැති හින්දා අපි ළඟ තියාගෙන ඉන්නේ.

හොඳට දනගන්න අද මේ විදියට පෙනී සිටින මේ අයමයි,

මේ දේවල් මයි අර දුක කියන තැන දක්වා අපව රැගෙන යන්නේ. මේ ලස්සනට හදලා තියෙන දොර වුණත් ප්‍රමාණවත්. එය ඔබට ප්‍රිය වෙන්න පුළුවන්, මනාප වෙන්න පුළුවන්.

ඕව ඔය විදියට පෙනී ඉන්නේ ඔබව අරගෙන යන්න.

අර සිටුකුමාව මරන තැනට ගෙනියන්නයි අර තැනැත්තා හිටියේ වාගේ, ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක්, දොම්නස් කියන තැනට අපව අරගෙන යන්න. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ 'රූපය මාරයා, වේදනාව මාරයා, සංකල්පය මාරයා, සංඛාරය මාරයා, විඤ්ඤාණය මාරයාපංච උපාදානස්කන්ධය ම මාරයා' කියල පෙන්වා වදාළේ. මේ ඔක්කොම අපට ප්‍රිය දේවල්, මනාප දේවල්, හිතෙහි දේවල් හැටියට පෙනී හිටියට මේ හැම තැනක ම ඉන්නේ වධකයෝ. අපව අරගෙන යන්න.

මේ ඕන ම දේක එක ම එක නිමිත්තක් සිහි වුණා නම්, අපි නිකමට හිතමු ඔබට පසුගිය හවයෙ මරණාසන්න මොහොතේ දි මේ දොර වගේ දෙයක් සිහි වෙල ඒක නිමිත්ත වශයෙන් අරගෙනයි මේ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් ඇවිත් ඉන්නෙ කියල. අද ඔබට බඩේ කැක්කුමක් හැදෙනව නම්, කන් කැක්කුමක් හැදෙනවා නම්, ඔළුවෙ කැක්කුමක් හැදෙනවා නම්, ලෙඩ වෙනවා නම්, මහලු වෙනවා නම්, මරණයට පත් වෙනවා නම් ඒ දුක් ටික කවුරු නිසා ද ලැබුණේ ? මේ දොරක් නිසායි ඒවා ලැබුණේ.

ඔය විදියට මරණාසන්න මොහොතේ දි යම් රන්, රිදී බඩු ටිකක් සිහි වෙලා ඒ නිමිත්ත අරගෙන නම් ඔබ මෙතනට ආවේ, අද ඔබ බඩගින්නේ ඉන්නවා නම්, පිපාසෙන් ඉන්නවා නම්, දත් කැක්කුම්, කොන්දේ කැක්කුම්, අතපය කැක්කුම් හැදෙනවා නම්, මිනිස්සුන්ගෙන් බැනුම් අහනව නම්, නින්දා අපහාස අහන්න වෙනවා නම් මේ දුක් ටික ඔක්කොම තිබුණෙ අර රන්, රිදී බඩු ටිකේ.

ඒ විතරක් නෙමෙයි ඉදිරියට තව බොහෝයි. ඒ උපමාවෙන් ම බලාගන්න අද තිබෙන රන්, රිදී බඩු ටිකක් මරණාසන්න මොහොතේ දි සිහි වුණොත් මෙවැනි ම කරදර ද සහිත තවත් උත්පත්තියක්

ලැබෙයි. ඒ ලැබෙන්නෙත් රත්රන් බඩු ටික නිසා. ඒකයි කියන්නේ මේ හැම එකක් ම ජාති ජරා මරණ දුක් බ දෝමනස්සයන්ගෙන් ඇවිළගත්තා කියලා.

මරණාසන්න මොහොතේ දි ඉදිකටුවක් සිහි වුණොත් ඒ ඉදිකටුවට කැමැත්ත ඇති වුණොත් ඉපදෙන්නේ නැති වෙයි ද? ඉපදෙනවා. ඒ උපන්නොත් ඒ ජීවිතයේ දි ලෙඩ වෙන්නේ, මහලු වෙන්නේ, මැරෙන්නේ නැද්ද? නින්දා අපහාස ඇනුම් බැනුම් නැද්ද? එහෙනම් ඉදිකටුව කියන එකෙක් 'ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක් දොම්නස් තැවරිල තියෙන' බව මතක තියා ගන්න.

මේ අනුසාරයෙන් බැලුවාම මේ ලෝකේ බේරිලා යන්න කිසි ම තැනක් නැහැ. මේ ලෝකයා අසරණයි කියල කියන්නේ ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක් දොම්නස්වලින් මිදිල යන්න හීනෙන් වත් තැනක් නෑ ලෝකය තුළ. තිරිසන්ගත ලෝකයෙක්, බ්‍රහ්ම ලෝකයෙක්, අසුර ලෝකයෙක්, නිරය ලෝකයෙක්, මනුෂ්‍ය ලෝකයෙක්, දිව්‍ය ලෝකයෙක්, බ්‍රහ්ම ලෝකයෙක් ඔක්කෝට ම හමුවෙන්නේ 'පෙනෙන දේ තියෙනවා, තියෙන දේ පෙනෙනවා' කියන මට්ටමින්. මේ පෙනෙන සිද්ධිය තුළ තමයි ජරා මරණ තැවරිලා තියෙන්නේ. ඔය සිද්ධිය ඇතුළෙහි මොන කරණම් ගැහුවත් වැඩක් නෑ.

'පෙරළෙන දේ ඇතුළෙහි නොපෙරළී ඉන්න බෑ. පිච්චෙන දේ ඇතුළෙහි නොපිච්චී ඉන්න බෑ' කියන එක මම මීට පෙර මතක් කරල තියෙනවා.

පෙනෙන දේ තියෙනවා, තියෙන දේ පෙනෙනවා කියන මානසික මට්ටමින් තොර ව කිසි ම (පෘථග්ජන) කෙනෙක් හීනෙකින් වත් එහාට ගිහිල්ල නැහැ. හීනෙකින් වත් යන්න දන්නෙත් නෑ. ඔය මට්ටම තුළ නම් අපි ඉන්නෙත්, ඒ ඉන්න අපි ජරා මරණයන්ගෙන් යුක්ත නම්, හිතනව ද ඔය ඇතුළෙහි ම ඉදගෙන ජරා මරණයන්ගෙන් මිදෙන්න පුළුවන් වෙයි කියලා? අපට පෙනෙන්නෙත් ඔය ටික නම්, ඉන්නෙත් ඔහොම නම්, ඔහොම ඉන්න, ඔහොම පෙනෙන අපටයි නම් ජරා මරණ යෙදෙන්නෙත් ඔය ඇතුළෙහි ඉදගෙන ජරා

මරණ දුක නැති වෙන්නෙන් නැහැ. ඔයින් ඔබ්බට යනවා කියන එකක් ඇත්තේ වත් නැහැ.

අපි හැම කෙනෙක් ම උපදින්නෙන් ඔය වගේ මානසික මට්ටමක. ජීවත් වෙන්නෙන් ඔහොම මරෙන්නෙන් ඔය මට්ටමින්. මේක හරියට බිත්තර කටුවක් වගෙයි. මේ ඔක්කොම ටික මේ බිත්තරය ඇතුළෙයි. ඉතින් බුදු රජාණන් වහන්සේට හසු වුණේ ඔන්න ඔය ඇත්ත. පටිච්චසමුප්පාදය බලාගෙන බලාගෙන ඇවිල්ල ජරා මරණ දුක කුමක් හින්ද ද කියන තැනට එනකොට අන්තිමට හම්බ වුණා, 'තියෙන දේ දකිනවා, දකින දේ තියෙනවා' කියන මානසික මට්ටම දක්වා ම යෙදිල තියෙනවා දුක කියන එක.

(මතු සම්බන්ධයි)

19

අනෙකක් නො ව, ඔබ ගත කරන මේ ජීවිතය ම අවිද්‍යාවයි.

ගින්නක් ඇතුළත තියෙන මොකක් ඇල්ලුවත් රත් වෙලා නැද්ද? යකඩ කැලි සිය ගණනක් තියෙනව නම් ගිනි ගොඩක් ඇතුළත, එකින් එක මේවා රත් වෙලා කියල අමුතුවෙන් කියන්න ඕන ද? කියන්න වෙන්න ඔක්කොම යකඩ කැලි රත් වෙලා කියලයි. වෙන වෙන ම අල්ලල බලන්න දෙයක් නෑ. අල්ලල බැලුවත් කමක් නෑ. ඇත්ත ඒකයි.

'සබ්බං භික්ඛවෙ ආදිත්තං' 'මහණෙනි, සියල්ල ඇවිළගන්නා ලදි' කියල කිව්වේ ඒකයි. අපට දරුව ගැන, රත්රන් ගැන එකින් එක කියන්න වෙලා තියෙන්නේ අපි මේවා ගැන සාරොට හිතාගෙන ඉන්න හින්ද. ඒත් එව්වර වෙහෙසක් ඕන නැහැ. ගිනිගොඩ ඇතුළත තියෙන ඔක්කොම රත් වෙලා වගේ, එකක් එකක් ගානෙ රත් වෙලා කියල අමුතුවෙන් කියන්න ඕන නෑ වගේ, මේ ලෝකය ඇතුළේ තියෙන හැම දෙයක් ම ඇවිළගත්ත ඒවමයි.

මහ විශාල ගිනිගොඩක් ඇතුළේ යකඩ කැලි කෝටි ගණනක් දාල තියෙනවා කියල හිතන්න. කෝක ද සිසිල් කෝක ද ගිනියම් කියල ඒ යකඩ කැලි කෝටිය එකින් එක අල්ල අල්ල බලන්න දෙයක් නෑ. හිතට හිතාගන්න පුළුවන් ඔක්කොම රත් වෙලා කියලා.

දැන් ඔන්න අපට එකක් තේරුණා. අවිද්‍යාව කියන එක

කෙටියෙන් කිව්වොත් හොඳට මතක තියාගන්න, 'තියෙන දේ පෙනෙනවා, පෙනෙන දේ තියෙනවා, කියන මේ දුක්ම තමයි අවිද්‍යාව'. ඇයි ඒකට 'අවිද්‍යාව' කියන්නේ?

'දුක්කේ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛ සමුදයෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛ නිරොධෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛ නිරෝධගමිනී පටිපදාය අඤ්ඤාණං' චතුරාර්ය සත්‍යය නොදන්නාකම නේ අවිද්‍යාව. හොඳට බලන්න. අරමුණක් ගානෙ මේ අවිද්‍යාව යෙදිලා තියෙනවා. 'තියෙන දේ දකින්නේ, දකින දේ තියෙන්නේ' කියල බැලුවොත්, ඒ කියන්නේ මේ නිසා කර්ම රැස්වෙනව නේ ද කියන නුවණ එයාට නෑ. ඒ කියන්නේ දුකයි, දුක්ඛ සමුදයයි පිළිබඳ නුවණ නෑ කියන එක. මෙහෙම බලන්න හොඳ නෑ, මේ ජරා මරණ දුක නැති වෙන විදියට බලන්න ඕන නේ ද කියන නිරෝධයයි, මාර්ගයයි පිළිබඳ නුවණත් එයාට නෑ. අපි සුපුරුදු විදියට යමක් ඇහෙන්න බලනවා කියන තැන තියෙන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ දන්නා නුවණ යෙදිලා නැහැ කියන එකයි.

'තියෙන දේ දකින්නේ, දකින දේ තියෙන්නේ' කියල දකින පමණකින් දුක එනව ය කියල ඔබ දන්නව නම්, චතුරාර්ය සත්‍යය දන්නව නම්, ඔබ ඔය විදියට ලෝකය දිහා බලන්නෙ නැහැ. ඔබට චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ නැති හින්දයි මෙහෙම බලන්නේ.

මේ විදියට බැලුවොත් කර්ම රැස්වෙනවා. එහෙම වුණොත් විඤ්ඤාණය පිහිටනවා, ඒ නිසා ජරා මරණ දුක එනව නේ ද කියල දුකයි, සමුදයයි දෙක නොදන්නාකම හින්ද නේ ද බය නැති ව මෙහෙම බලන්නේ? මෙහෙම බලන එක වරදක්, දුකට හේතුවක්. දුකයි සමුදයයි දෙක මේ තුළ තියෙනවා කියලා ඔබ දන්නවා ද ? දන්නේ නෑ. චතුරාර්ය සත්‍යය දන්නේ නෑ කියන්නේ ඒකයි.

'ජාතිපි දුක්ඛා ජරාපි දුක්ඛා, ව්‍යාධිපි දුක්ඛො ...' කියල වචන ටික කිව්වට විතරක් දුකින් නිදහස් වෙන්නේ නෑ. ජීවිතෙන් දකින්නයි ඕන. අරමුණක් අරමුණක් ගානෙ චතුරාර්ය සත්‍යය දන්නේ නැත්නම් එතැන අවිද්‍යාව. ඊට පස්සේ ඔබ විද්‍යාව දන්නෙත් නෑ. ඒ කියන්නේ නිරෝධය දන්නෙත් නෑ. නිරෝධය නොදන්නා හින්දයි අවිද්‍යාව

තියෙන්නේ, අවිද්‍යාව හින්දයි නිරෝධය නොදන්නේ.

එහෙම නම් මම මෙන්න මේ විදියටයි බැලිය යුත්තේ කියල නොදන්නකම හේතු වෙනවා අවිද්‍යාවෙන් බලන්න. නිරෝධයයි මාර්ගයයි දෙක නොදන්නාකම හේතු වෙනවා මේ විදියට බලන්න.

මේ විදියට බලන එක කරුණු දෙකකට හේතු වෙනවා. මෙහෙම බැලුවම දුක ඇති වෙනව නේ ද කියල දුක ඇති වෙන හැටි දන්නෙත් නෑ. මෙන්න මේ විදියට බලලා දුක නැති කරන්න ඕන කියලා නිවැරදි ක්‍රමය දන්නෙත් නෑ.

මේ සත්‍ය හතර ම නොදන්නාකමටයි 'අවිද්‍යාව' කියන්නේ. අපි දන්නේ නෑ මෙහෙම බලන බලන ගානේ චතුරාර්ය සත්‍යය නොදන්නාකම ම ප්‍රකට වෙනවා. අවිද්‍යාවෙනුයි කටයුතු කරන්නේ කියලා දන්නේ නෑ අපි.

ඒ හින්ද හොඳට තේරුම් කර ගන්න අවිද්‍යාව මොකක් ද කියල කවුරු හරි ඇහුවොත් කෙටියෙන් අපට කියන්න පුළුවන් 'තියෙන දේ පෙනෙනවා, පෙනෙන දේ තියෙනවා' කියන මේ මට්ටමයි අවිද්‍යාව. ඇයි ඒ? 'තියෙන දේ පෙනෙනවා, පෙනෙන දේ තියෙනවා' කියල මෙහෙම බැලුවොත් ඒක වැරදියි, කර්ම රැස් වෙනවා, දුක එනවා, කියන එක දන්නේ නෑ එයා. නිවැරදිව බැලිය යුත්තේ මෙහෙමයි කියල දන්නෙත් නෑ. හරි දේ දන්නෙත් නෑ. වැරදි දේ වැරදියි කියල දන්නෙත් නෑ. ගොඩ යන්න තැනක් නෑ.

අපි නිවන් දකින්න මේ සාසනේට ආව කියල, කරන්න ඕන වෙන මොකක් වත් නොවෙයි චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීම.

ඔන්න දැන් හැමෝට ම අවිද්‍යාව කියන එක හඳුනාගන්න පුළුවන් ද ? කෙටියෙන්...? හැබැයි උත්තරත් මතක තියා ගන්න. නැත්නම් ඔබත් එක්ක කට්ටිය තර්ක කරයි. බුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කරල තියෙන්නෙ අවිද්‍යාව කියල කියන්නෙ 'දුක්කේ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛ සමුදයෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛ නිරෝධෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛ නිරෝධගමිනී පටිපදාය අඤ්ඤාණං' කියලා. එතකොට මාත් ඒ අර්ථයෙන් මයි කිව්වෙ කියල මේක ගළපලා පැහැදිලි කරලා

දෙන්න ඔබ දක්ෂ වෙන්න ඕන. 'තියෙන දේ පෙනෙනවා, පෙනෙන දේ තියෙනවා' කියල කිව්වෙන්, 'චතුරාර්ය සත්‍යය දන්නෙ නෑ' (දුක දන්නෙ නෑ, දුකේ ඇති වීම දන්නෙ නෑ, දුකේ නැති වීම දන්නෙ නෑ, දුක නැති කරන මාර්ගය දන්නෙ නෑ) කිව්වෙන් එක ම අර්ථයෙන් බව පැහැදිලි කරල දෙන්න පුළුවන් වෙන්න ඕන. වචන වෙනස්, අර්ථය එකයි.

දුන් හැමෝට ම තම ජීවිතෙන් යම් පමණකින් හරි අවිද්‍යාව හඳුනාගන්න පුළුවන් නේ ද? තව පැත්තකින් ගත්තොත්, අවිද්‍යාව කියන්නෙ වෙන මොකවත් නෙමෙයි අපේ ජීවිතේ කියල පෙන්න්න කෙළින් ම. ඇයි? අපි විද්‍යාවක හිටිය නම් ජරා මරණ තියෙන්න පුළුවන් ද? අවිද්‍යාව කියල අමාරුවෙන් කතා කරන්න දෙයක් නෑ. අත උස්සන්න මෙහෙම. ඔබව දකින්න කියන්න. ඒ තමයි හොඳ ම සාක්ෂිය. එතකොට අපව දකින්න කියන එක තවදුරටත් අර්ථ දක්වල පෙන්න්න ... මට ලෝකෙ පෙනෙන්නේ මෙහෙමයි ... මෙහෙම පෙනෙන තැනක මෙන්න මෙහෙම සිද්ධියක් වෙලා තියෙන්නේ. කියලත් විස්තර කරල දෙන්න.

දුන් අපි ජරා මරණ දෙක අනුපිළිවෙළින් ඇවිල්ල අවිද්‍යාවටත්, අවිද්‍යාව තිබුණොත් ජරා මරණත් කියන ධර්මතා දෙක ඇති වෙන හා නැති වෙන හැටිත් දැක්කා. දුකල අවිද්‍යාව කියන එකත් හඳුනාගත්ත ජීවිතෙන්. හැම වෙලේ ම අද අපට මෙන්න මෙහෙම පෙනෙන මට්ටම අවිද්‍යාවයි.

මං කතා කරන දේ පුද්ගලික වටිනාකමක් තියෙනව. හොඳට තීක්ෂණ ව ධාරණය කරගන්න. ඇත්තට ම මේ ටික හරියට තේරුම් ගත්තොත් 'දුකෙන් මිඳෙන්න මෙන්න මේ ටිකයි මං කළ යුත්තේ' කියන නුවණ තමන්ට ම එනවා. හාමුදුරුවනේ අපි භාවනා කරනවා ... මොනව ද කරන්න ඕන ... කොහොම ද කරන්න ඕන ... ඔය කතා මොකුත් ඕන නැහැ. සිල් රකින හැටි, භාවනා කරන හැටි ඉගෙන ගන්න වෙන්නෙ ඔබ හරිහැටි චතුරාර්ය සත්‍යය දන්නෙ නැත්නම්. චතුරාර්ය සත්‍යය හරියට දැනගත්තොත් දැනගත්ත දේ අනුව මෙනෙහි කිරීම දැකගන්න හේතු වෙයි.

දැකගන්න ඉස්සරවෙලා දැනගන්න ඕන. සත්පුරුෂ ඇසුර, සද්ධර්මශ්‍රවණය, යෝනිසෝ මනසිකාරය, ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තිය. මේවා සෝකාපත්ති අංග. සෝවාන් ඵලයට පැමිණෙන්න තියෙන අංග. කල්‍යාණ මිත්‍ර ඇසුරෙන් සද්ධර්මය ලැබෙනවා. යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් අහගත්තු දේට අනුව හිතන්න ඕන. සිත වඩන්න ඕන. කොළඹ පැත්තට යන්න ලිපිනය ඉල්ලගෙන මාතර පැත්තට ගියාට හරියන්නේ නෑ. ලිපිනය අනුව යන්න. ඒකයි මම නැවත නැවත එක ම දේ කියන්නේ.

එතකොට ජරා මරණයෙ ඉඳන් අවිද්‍යාව දක්වා ගවේෂණය කිරීමෙන් ලැබුණේ ජරා මරණ කියල අමුතුවෙන් එකක් නැති කරගන්න බැහැ. මැදින් තණ්හාව කියල එකක් වෙන් කරගෙන නැති කරන්නත් බෑ. මේවා එකින් එකට දම්වැල් පුරුක් වගේ ඇමිණිලා තියෙනවා අවිද්‍යාව කියන තැන දක්වා. අවිද්‍යාව කියන තැන හෙල්ලෙන්නේ නැති ව, එතන දුරු නො වී මෙහෙ කිසි ම දෙයක් කරන්න බෑ කියන උත්තරෙයි අපට මේකෙන් ආවේ.

ඊට පස්සෙ අපි කවද හරි දවසක නැති කරන්න ඕන, මිඳෙන්න ඕන, වෙනස් කරන්න ඕන, ඒ අවිද්‍යාව මොකක් ද කියල ඒ අවිද්‍යාවත් හඳුනාගත්ත, මෙන්න මෙහෙම පෙනෙන මානසික මට්ටමයි අවිද්‍යාව කියන්නෙ කියලා.

දුන් මම මේ කරන්නේ නුවණක් තියෙන කෙනකුට බත් පිගාන අතට බෙදලා දෙනවා වගේ වැඩක්.

ඊළඟට විද්‍යාව කියන එක හොයාගන්න ඕන. මොකද විද්‍යාව තිබුණොත් නිවන් දකින්න ඕන කියල ඔබ ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕන ද? ඉපදීම නැති වුණොත් ජරා මරණ නිරුද්ධ වෙන්න ඕන කියල ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕන ද? නෑ. භවය නැති වුණොත් ඉපදෙන්න එපා කියල ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕන වෙන්නෙ නෑ. උපාදානය නැති වුණොත් භවය නැති වෙන්න කියල ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඕන වෙන්නෙ නෑ. මේ විදියට ගිහින් අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වුණොත් සංඛාරය, විඤ්ඤාණය, ජරා මරණ නිරුද්ධ වෙන්න ප්‍රාර්ථනා ඕන ද? ඕන නෑ.

නිවන් දකින්න කියල ප්‍රාර්ථනා ඕන ද? නෑ. එහෙම විටක ඔබ නිවන එපා එපා කියන්න. උදේට නැගිටලත් නිවන් එපා කියන්න, දවල්ටත් එපා, හවසටත් එපා කියන්න, හැබැයි අවිද්‍යාව නැති වෙන විදියට බලන්න. ඒත් ඔබ නිවන් දකියි.

20

රැය හා දවාල මෙන් වූ අවිද්‍යාව හා විද්‍යාව අතර වෙනස

තිරිසන් සතෙක් මෝඩකමට දුක් විඳින එක පුදුමයක් නෙමෙයි. ඒත් අපි ...?

මෝඩකමට හුරු වෙලා හින්දයි, මෝඩකම අපේ ජීවිතය වෙලා හින්දයි අපට මෙහි බරපතලකම නැත්තේ.

පෙනෙන දේ පවතිනවා, පවතින දේ පෙනෙනවා කියල, 'තියෙන දේ' (මිරිඟුව) ගන්න දුවන තිරිසන්ගත සතායි, ඉදිරියෙන් තියෙනවා කියල හිතෙන දෙයක් ගන්න අත දාන අපියි අතරේ වෙනසක් නැහැ.

පෙනෙන දේ ගන්න අත දමන තාක් ජරා මරණ දුක හිස් නෑ. ගන්න අත දමන්න ම ඕන නැහැ, පෙනෙන දේයි මේ තියෙන්නේ කියල හිතාගෙන ඒ දිහා බැලුවත් ඇති. නුවණක් නැති කෙනාට මේ ඇස තරම් අයහපතක් කරන වෙනත් දෙයක් නෑ.

හැබැයි මිරිඟුවේ දී ඒ ඇහැමයි, ඒ නිමිත්තමයි නුවණ තියෙන අපට ඒ රැවටිල්ලෙන් මිඳෙන්න හේතු වුණේ. තිරිසන්ගත සතාට බැඳෙන්න හේතු වුණෙත් (ඒ සතාගේ) ඇස මයි ඒ නිමිත්ත මයි.

බුදුදහමේ සඳහන් වන මහා ප්‍රඥාවෙන් පොල් කෙන්දක් තරම් තිබුණොත් ඒත් ඔබට ගොඩයන්න පුළුවන්. බුදුදහම මහා රන්

ආකරයක් නම් ඒ රන් ආකරයෙන් අබ ඇටයකින් දාහෙන් පංගුවක රන් කැල්ලක් තිබුණත් අපි ගොඩ, සසරින් එතෙරට. රත්රන් රත්රන් මයි. ලෝකෝත්තර නුවණ ඒ තරම් බිඳක් වත් උපන්නොත් ඒක දල දානවා මයි. මොකද ඒක බිජයක් විදියට ක්‍රියා කරන නිසා. අද එහෙම බිජයක් ඔබ තුළ තිබුණොත් රන් ආකරයක් වෙලාමයි නතර වෙන්නේ.

එහෙම වත් බිජයක් අපි ගාව කොට තිබුණේ නැති හින්දයි, රන් කියල නාමයක් වත් නොතිබුණු හින්දයි මෙපමණ කල් සසරේ එන්න වුණේ.

ඒ හින්දා දැන් අපට කරන්න තියෙන දේ තමයි, පවතින දේ පෙනෙනවා, පෙනෙන දේ පවතිනවා කියන දෑත්ම වෙනස් කරගන්න එක.

ඒත් මිරිඟුවේ දී තිරිසන්ගත සතා වගේ අපි මොකද කරන්නේ 'පවතින දේ පෙනෙනවා, පෙනෙන දේ පවතිනවා' කියල දුවනවා පෙනෙන දේ ගන්න. අන්තිමට හති දාල ම මැරෙනවා. ලෝකයා කවදා හරි තෘප්තිමත් වෙලා, වස්තු පිපාසය සන්සිඳිල ද මැරෙන්නේ බලන්න. දේපළ හරක බාන චතුපිටි ගෙනත් දෙන්න පිපාසය සන්සිඳෙයි ද බලන්න. කෝටියක් ප්‍රකෝටියක් රත්තරන් මාල වළලු ගෙනත් දෙන්න ඇති වෙයි ද බලන්න. කාර්, බස් ආදී වාහන ගෙනැත් දෙන්න ඇති වෙයි ද කියල බලන්න.

කොපමණ චතුර ගැලුවත් කවරදාකවත් මුහුද පිරෙන්නේ නෑ. අන්න ඒ වගේ කිසි දිනෙක මනුස්සයාගේ තණ්හාව පිරෙන්නෙත් නෑ.

ඔබත් මිරිඟු පස්සේ දුවන අය. පිපාසය සන්සිඳෙන්නේ නැහැ කවර දාවත්. කිසි ම දේකින් සැහීමකට පත් වෙලා තියෙනව ද? සැහීමකට පත් වෙයි ද බලන්න. පත් වෙන්නේ නෑ.

බුදු, පස්බුදු, මහරහතන් වහන්සේලා කියන්නේ තිරිසන්ගත සතා දකින මිරිඟුවේ දී අපි හිතන මට්ටම යම් සේ ද අන්න ඒ විදියට ලෝකයේ ඇති තතු වටහාගත්ත පිරිසක්. (ඒ පිරිසට සාපේක්ෂව අපේ අවබෝධය තිරිසන්ගත සතුන්ගේ මට්ටමයි).

අපි දකින අහන දේ ගන්න හිඟිල්ලත් පිපාසය සන්සිඳව ගන්නේ නැහැ. මිරිඟුවේ උපමාවේ දී අපි හිටපු තැන වගේ සම්මාසම්බුදු, පස්බුදු, මහරහතන් වහන්සේලාගේ චිත්තය. පවතින දේ පෙනෙන්නේ නැහැ, පෙනෙන දේ පවතින්නේ නැහැ කියන ශ්‍රද්ධා දර්ශනය උන්වහන්සේලාට තියෙනවා. ඒ හින්දා දකින දේ ගන්න අත දමන්නේ නැහැ. ගහපු කෙනාට ගහන්න යන්නේ නැත්තෙන් ඒ හින්දමයි. පෙනෙන දේ අල්ලන්න (තණ්හාවෙන් බදාගන්න) යන්නේ නැහැ.

රහතන් වහන්සේලාට රූප තණ්හාව නැහැයි කියල අපි කතා කරන්නේ ඔන්න ඔය තත්ත්වයයි. පෙනෙන දේ අල්ලලා ගන්න උත්සාහ කිරීමයි තණ්හාව. රහතන් වහන්සේලාට එහෙම තණ්හාවක් නැහැ. ඇයි ඒ? මොකක් හින්දා ද?

හොඳට බලන්න කො, මිරිඟුව දකින කොට අපට ජල තණ්හාව එනව ද තිරිසන්ගත සතාට වගේ? චතුර නැති බව, හිස් බව, තුවිස් බව, ශුන්‍ය බව දැකල තණ්හාව නැති වෙලානේ.

අන්න ඒ වගේ අද අපි ගෙවල් දොරවල් රන් රිදී මුතු මැණික් යාන වාහන මිරිඟුව ජලය කියා වටහාගෙන දකිනවා වගේ දකින හින්දයි තණ්හාව. රහතන් වහන්සේලා එහෙම දකින්නේ නෑ.

ධාතු සම්පස්සය නිසා හිතට මෙහෙම දේවල් මැවෙනව කියල උන් වහන්සේලා දන්නවා. එහෙම මැවෙන දේ (පෙනෙන දේ), තියෙන දේ (සතර මහාධාතු) නෙමෙයි කියල දන්නවා.

සම්මා දිට්ඨිය කෙටියෙන් ගත්තොත්, ඇයි ඒකට විද්‍යාව කියල කිව්වේ ? 'පෙනෙන දේ පවතින්නේ නෑ, පවතින දේ පෙනෙන්නේ නැහැ' කියලා දැක්කොත් නිමිති හිටින්නේ නෑ, එහෙම වුණොත් විඤ්ඤාණය පිහිටන්නේ නෑ, එහෙම වුණොත් ජරා මරණ දුක නිරුද්ධ වෙනවා නේ ද කියලා දන්නවා.

පවතින දේයි පෙනෙන්නේ, පෙනෙන දේයි පවතින්නේ කියලා බැලුවොත් ජරා මරණ දුක එනව නේ ද කියල දන්නවා. ඒ හින්දා දුක එන විදියට බලන්නේ නැති ව අනෙක් විදියට බලනවා. අන්න ඒ බලනව කියන සිද්ධිය තුළ තියෙනවා, චතුරාර්ය සත්‍යය දන්න

බව. චතුරාර්ය සත්‍යය දන්නවා, නුවණ තියෙනවා කියල කියන්නේ ජීවිතය යොදවන ආකාරයයි.

මං ඔබට තව උපමාවක් කියන්නම්. පහනක් තියෙනව නම් පළඟැටියෙක් වගේ සතෙක් පහනට පනිනවා. පුංචි ළමයෙක් ගාව පහන තිබ්බොත් අත දානව. ඇයි ඒ? පිච්චෙන බව දන්නෙ නෑ. ඔබ ගාව පහනක් තිබ්බොත් අත දානව ද? නැහැ. ඇයි අත දාන්නෙ නැත්තේ? 'ගින්න කියන්නේ පව්ටු ස්පර්ශයක්, මේකට අත දූම්මොත් පිච්චෙනවා, ඒ හින්ද අත දාන්න හොඳ නෑ' කියන නුවණ යෙදිල තියෙන නිසානේ.

හැබැයි, ඔහොම නුවණක් තියෙන හින්දයි මේ අත දාන්නේ නැත්තේ කියන අදහස ඒ වෙලාවේ ඔබ ළඟ තියෙනව ද? ප්‍රඥා චෛතසිකයක් මෙනන යෙදිල තියෙනව ඒකයි මම අත දාන්නේ නැත්තේ කියල ඔබ හිත හිතා ද ඉන්නේ ඒ වෙලාවේ? ඔබ ළඟ පහනක් තැබුවොත් 'පහන කියන්නෙ පව්ටු ස්පර්ශයක්, මේකට අත දාන්න හොඳ නෑ, පිච්චෙනවා' කියමින් විශේෂයෙන් හිත හිතා ද ඔබ ඉන්නේ ...? නැහැ.

නුවණ කියන එකක් මෝඩකම කියන එකක් අමුතුවෙන් හිත හිතා ගන්න එකක් නෙමෙයි. ඒක ජීවිතය ම වෙලා. එයා කරන දෙයින්ද විද්‍යමාන වෙන්නෙ මෝඩ ද නුවණක්කාර ද කියන එක. අත නොදමන බවේ තියෙනවා මෙය පිච්චෙන බව දන්නවා කියන නුවණ. හැබැයි එයා වත් දන්නෙ නැහැ එයාට නුවණක් යෙදිල කියලා.

මට කියන්න වුවමනා කළේ නුවණ කියන එක ජීවිතය වුණා ම ඒ ගැන අමුතුවෙන් හිතන්න වත් උවමනා නැහැ කියන එක.

ඔබ කණ්ණාඩියෙ පෙනෙන ඔබගේ පිළිබිඹුවෙ සුවඳ පුයර ගාන්න යනව ද? නෑ. ඒත් තිරිසන්ගත සතෙක් කැඩපතක තමන්ගේ ඡායාව වැටුණ ම ඒකට පනින්න ඉඩ තියෙනවා.

හැබැයි, මේ ඡායාවක් විතරක් නේ ද. මේකෙ පුද්ගලයෙක් නෑ.... කියා හිතලා, තර්ක කරල ද ඔබ ඡායාවට පුයර නොදමා ඉන්නේ? එච්චර මහත්සි වෙන්න ඕන නෑ නේ ද? ඒ ක්‍රියාවෙ ම

තියෙනවා එයාට ඒ නුවණ යෙදිල තියෙන බව. ඒ නුවණ කොපමණ ජීවිතය වෙලා තියෙනව ද කියනව නම් එයා වත් දන්නෙ නැහැ එහෙම නුවණක් යෙදිල කියලා.

රහත් භාවයට පත් උත්තමයෙක් දෙයක් ගන්න අත නොදානවා කියන එකේ ම චතුරාර්ය සත්‍යය දන්න බව යෙදිල තියෙනවා.

අනුවණකමත් යෙදෙන්නේ ඔහොම මයි. පවතින දේයි පෙනෙන්නේ, පෙනෙන දේයි පවතින්නේ කියල අමුතුවෙන් වචන ඕන නෑ. බලන මාත්‍රයක ම තියෙනවා මෙහෙම බලන්න මෙයාට සිද්ධියක් තියෙනවා. තියෙන දේයි බලන්නේ කියන එක.

ඔබ දන්නවා නම් 'එහා පැත්තේ තියෙන්නේ මිරිඟුවක්, එතන චතුර වළක් නෑ' කියල, චතුර බලන්න ඔබ ඒ දිහාට හැරෙනවා ද? නෑ. තියෙනවා කියල බලනව නම් ඒ සිද්ධිය තුළ නැද්ද චතුරාර්ය සත්‍යය නොදන්නාකම ...?

දැන් 'දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණං... දුක්ඛ සමුදයෙ අඤ්ඤාණං ...' වචන ඕන ම නෑ. මේ බලන සිද්ධිය තුළ ම මෝඩකම යෙදිලා. විද්‍යාව කියල කියන්නේ මෙහෙම නොබලනකම. බලන්න එහෙ ජලය නෑ. එහෙ තියෙන්නේ මිරිඟුව. අපි එහෙ බලන්න කියල ගියත් හිතට පෙනෙන දෙයක් විතරයිනේ. ඒ පෙනෙන දේ එහෙ තියෙනවා නෙමෙයි කියන නුවණ හින්ද බලන්න හැරෙන්නේ නැතිකමමයි නුවණ. ඒ තුළ තියෙනවා 'දුක්ඛෙ ඤාණං ... දුක්ඛ සමුදයෙ ඤාණං ... දුක්ඛ නිරොධෙ ඤාණං .. දුක්ඛ නිරොධගාමිනියා පටිපදාය ඤාණං ...' යන අවබෝධය.

එයා 'ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා, ව්‍යාධිපි දුක්ඛො ...' යනාදි වචන දන්නෙත් නැති වෙයි. නමුත් මෙහෙම හැරිල බලන්නේ නෑ කියන එක තුළ ඒ ඔක්කොම ටික යෙදිල තියෙනවා. නැද්ද....? තියෙනවා.

එහෙනං අපට චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරගන්න කියලා කරන්න තියෙන්නේ මොකක් ද? පවතින දේ පෙනෙනවා නෙමෙයි පෙනෙන දේ පවතිනවා නෙමෙයි කියන එක දකින්න.

ඔන්න දැන් ඔබට එක දෙයයි කරන්න දුන්නේ. ජරා, මරණ කියන තැනින් මිඳෙන්න ඕන නම් අවිද්‍යාව කියන එකයි මේ ජරා, මරණ දුකට මූල කියල පෙන්නුවා. මෙයින් (ජරා, මරණවලින්) මිඳෙන්න නම් උල්පත තියෙන්නේ උඩ. ගලන්න පටන්ගත්තට පස්සෙ ගඟේ පහතින් නවත්තන්න උත්සාහ කළාට වැඩක් නෑ. උඩ තියෙන උල්පතයි වහන්න ඕන. ඒ මූල කාරණාව විවර කරල පෙන්නුවා කොළ රොඩු අයින් කරල පෙන්නුව මෙන්න මෙතනයි මේ උල්පත තියෙන්නේ. අවිද්‍යාව කියන්නේ මෙන්න මේකයි කියල මම ඔබට පෙන්නුවා.

ඒ අවිද්‍යාවේ නිරෝධයටයි විද්‍යාව කියලා කියන්නේ. රැයයි දවාලයි වගේ විද්‍යාවයි අවිද්‍යාවයි දෙක එක ළඟ තියෙන්නේ නෑ. බැරි විමකින් වත් තියෙන්න බැරි ද? බැහැ. දවල් නැතිකමටමයි රැ කියන්නේ. රැ නැති කමටමයි දවල් කියන්නේ. පවතින දේ පෙනෙන්නේ නෑ පෙනෙන දේ පවතින්නේ නෑ කියන්නේ විද්‍යාව. ඒ විද්‍යාව ගන්න කොට අවිද්‍යාව ඉබේ ම අතහැරෙයි.

